

II. FEJEZET.

A tüzesetek nyomozása.

1. Az előnyomozatról általában.

A tüzeseteknek nyomozása egyik legnehezebb ágazata a felderítő szolgálatnak és próbaköve a nyomozó közeg találekony-ságának, leleményességének és szakképzettségének.

A tüzesetek felderítése pedig azért oly nehéz, mert a tűz egyrészt a tényálladék megállapításához szükséges nyomokat és bűnjeleket többnyire megsemmisíti, másrészt pedig mert a tűzkeletkezési okok, valamint azon indokok, melyek a tettest a gyujtogatás elkövetésére bírják, oly sokfélék, maga a bűncselekmény pedig oly gyorsan, észrevétlenül és aránylag kevés kockázattal hajtható végre, hogy a helyes irány feltalálása és a tettes személyének megállapítása csakis kiváló szakképzettség mellett, a legapróbb részletekre is kiterjedő óvatos és körültekintő eljárással lehetséges.

Valamint a tűzoltást, azonképpen a tüzesetek nyomozását sem lehet meghatározott szabályokhoz kötni, mert a tűzkeletkezési okok és büntetendő cselekmény fenforgása esetén a tettesek és a részesek eljárása különböző. A gyakorlati tapasztalatokból merített és jóknak bizonyult általános irányelvek ismerete nélkül azonban a nyomozó közeg eljárása csak a sötétben való tapogatódzás leendő; és épp ezért kell azoknak a nyomozás eredményes keresztülvitelére okvetlen szükséges elméleti ismereteket el-sajátítani, hogy ezek a gyakorlatban értékesíthetők legyenek és kell az irányelveket megismerni, melyek szerint a nyomozás bevezetendő lesz.

A nyomozás sikerének egyik főfeltétele, mint általában minden bűnügyi nyomozásé: *a nyomozás gyorsasága.*

Minél hamarabb érkezik meg a nyomozó közeg a helyszínére, annál több kilátása van arra, hogy az ott talált, még

el nem változtatott állapotokból a tűz keletkezésének okára biztosan következtethessen; a tűz által el nem pusztított bűnjeleket és nyomokat biztosíthassa és a nyomozásnak helyes irányban leendő bevezetésére a kiindulási pontot megtalálhassa.

A nyomozás *gyors* megkezdésének czélszerű és hasznos voltát a következő eset is bizonyítja: Egy bórkereskedő üzletét tulmagasra biztosítván, az árúczikkekért befolyt pár ezer koronát egy este tanuk jelenlétében megolvasta, borítékba tette s íróasztalába zárva, elutazott. Az üzlet a tulajdonos eltávozása után 1–2 óra mulva belülről kigyuladt, de a tűz az idejekorán érkezett tűzoltók tevékenysége folytán hamarosan eloltatott. A gyorsan megkezdett nyomozás megállapította, hogy a tüzet a tulajdonos okozta, ki elutazása előtt az üzletbe titkon visszatérve, a tanuk jelenlétében megolvastott pénzt magához vette; a sértetlenül maradt borítékban a bankópapirhoz hasonló nagyságú papirdarabok találtak. A kereskedő látva azt, hogy turpissága napfényre kerül, az őt fenyegető büntetéstől való félelmében öngyilkos lett.

2: A helyszini szemle.

(A tűzvizsgálat megejtése.)

Mint minden bűnügyi nyomozást, így a tüzesetekét is, *a helyszini szemle* előzi meg, mely sokszor egyedüli módja lévén a valódi tényálladék felderítésének, épp ezért azt tervszerűleg, nagy körültekintéssel és alaposággal kell megejteni.

A helyszini szemlének kettős czélja van:

a) megállapítani a tárgyi tényálladékokat és

b) összegyűjteni mindazon adatokat, melyek a nyomozással összefüggésben vannak.

A tárgyi tényálladék: megállapítása annak, hogy mi történt és a cselekmény, hol, mikor és hogyan lett elkövetve.

A nyomozó közeg a tárgyi tényálladék megállapítására vonatkozó ténykedésénél a következőkre legyen figyelemmel:

1. Mindenekelőtt a szemle tárgyát képező hely és annak fekvése, valamint annak határai és környéke, ha pedig a szemle valamely épületben fogatosítottatik, az abban létező minden helyiség és ezen helyiségek egymással való összeköttetése, vagy a helyiségek közti összeköttetések hiánya, továbbá a kapubejárás és az egyes helyiségek ajtó- és ablaknyílásai veendő szemügyre, úgy hogy a leírásból főbb vázlataiban a bűncselekmény helye s annak környéke világosan kivehető legyen.

A vizsgálatnál figyelemmel kell lenni arra, hogy a talált

állapotok az égés előtt is meg voltak-e, esetleg azok nem-e az oltás folyamata alatt keletkeztek, mert előfordul, hogy a tűzoltóság nyitja ki az ablakokat, ajtókat, hogy a füstnek kivezető útja legyen, hogy a tűzforrásnál dolgozhasson: istállóégekknél, hogy az állatok meg ne fulladjanak; vagy bezárja azokat, hogy légvonat elő ne idéztessék és a tűz a táplálékától megvonassék.

Az 1-ső pontban leírt felvétel megtörténte után, a közelebbi adatok feljegyzésére kell átmenni és leírni az egyes részlettárgyakat is, egyszersmind pedig megállapítani azon összefüggést, a mely ezek között létezik.

3. Ezek után következik csak azon különös tárgyak és körülmények megjelölése, melyek büntetendő cselekmény felforgása esetén, azzal összefüggésben vannak.

4. A kárégés helyén és környékén netán feltalált bűneszközök, bűnjelek és nyomok feltalálási helye pontosan megállapítandó.

A kárégések tárgyi tényálladékanak meghatározására vonatkozó adatok az ide csatolt «Tudnivalók» A) részéből vehetők ki.

Minthogy nemcsak a nyomozásnak, hanem a későbbi bírói vizsgálathoz sorsa is attól függ: helyesen, kellő szakértelemmel és alapossgal lett-e a helyszíni szemle megtartva, ugyanazért nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy a nyomozásnak e kiindulási pontjára főfigyelmet kell fordítani.

Minthogy a nyomozó közeg a legtöbb esetben nem rendelkezik kellő fokban a tüzesetek nyomozásánál megkívántató technikai és vegyészeti szakismeretekkel, és mert a tüzesetek bonyolultságánál fogva a helyszíni szemlefelvétel felette nehéz, sőt bonyolultabb esetekben p. o. gyárégéseknél, bányatűznél, robbanásoknál stb. csakis az illető szakba vágó ismeretekkel bíró szakközegek által végezhető el helyesen és a kívánalmaknak megfelelőleg: ugyanazért, — hacsak lehetséges, különösen komplikáltabb tüzeseteknél, — felette ajánlatos a helyszíni szemlefelvételekhez a tűzoltóság vezénylőjét és műszaki szakértőket meghívni.

Az elégett tárgy (objectum) mineműsége határozza meg azt, kik lesznek szakértőkül felkérendőek. Így épületek égésénél célszerű építészmérnököt, építőmestert, ácsot, kőművest, kéményszerőt stb.; mezőgazdasági termények égésénél: gazdatisztét, értelmesebb földművest; robbanásoknál: vegyész-, gépész- vagy bányamérnököt; a villanyosság okozta égéseknél: electrotechnikust (és így tovább) meghívni és ezeknek szakvéleményét meghallgatni, figyelmet fordítván arra, hogy ezek szakmájukban jártas, elfogulatlan, érdektelen, megvesztegethetetlen, tehát teljesen megbízható egyének legyenek, és ne olyanok, kiknek maguknak is érdekükben áll a nyomozásnak oly irányban való tévuttra

vezetése, hogy a vetkesek a megérdemelt büntetéstől meneküljenek. Megtörtént ugyanis, hogy gyakori tüzeseteknél szakértőtől egy ács alkalmaztatott, kiről később kiderült, hogy ő követte el a gyújtogatásokat, még pedig azért, hogy ilyképp keresethez jusson.

Minthogy a nyomozás irányának megállapításánál azok a körülmények játszzák a döntő szerepet, a melyeket a tűzoltók és a közbiztonsági közegek saját észleleteikből kifolyólag megállapítottak, azért a szakértők véleménye csak tájékozással szolgálhat, egyébként a nyomozó közegek úgy járnak el, mint ezt a helyzetből kifolyólag jónak látják.

Nagyobb városokban, hol szakképzett tűzoltóság mellett, minden szakra találhatók szakértők, ilyenek alkalmazása nem ütközik nehézségbe; más azonban a helyzet a vidéken, hol szakemberek nem igen állanak rendelkezésre, itt tehát a helyszíni szemle felvétele csaknem kizárólag a tűzoltókat is igénybe vevő nyomozó közegek vállaira nehezedik és ezek szakismereiteitől, helyes érzékétől fog függni, hogy az szakszerűleg legyen megejtve és hogy a tüzeset által okozott zavaros állapotokba világosság hozassék.

Az esetben, ha a tűzvizsgálatot nem a bíróság ejti meg, hanem a nyomozó közeg, akkor azt a helyi hatóság által hivatalból, vagy a tűzkárbiztosító társaságok kárbecslői által már megejtett vizsgálatról függetlenül, mindamellett az azok által megállapított ténykörülmények figyelembe vételével, természetesen a következőképp kell fogantatosítani:

A tűzvizsgálat megejtésénél az adott helyzethez kell alkalmazkodni. Más az eljárás épületek égésénél, más a bányaezésnél, a gyártüzeknél, a gazdasági termények égésénél stb. Minél komplikáltabb a kárégés, annál nehezebb az eljárás.

Az avatatlan szemlélő, — főleg fölületes vizsgálódásnál — eleinte nem lát egyebet, mint romhalmazt, elégett, megszenesedett, össze-vissza hányt, kuszált tűzmaradványokat és ebben a zürzavaros állapotban az áttekintés és eligazodás nagyon nehéz, annyival is inkább, mert rendszeren az nyomul előtérbe, a mi lényegtelen, a mi pedig fontos, az elrejtve marad.

Ennek daczára a tűz mégis bizonyos nyomokat hagy hátra, melyek bár titokzatosak, de jelentőségteljesek, és azokból a szakavatott igen sokat következtethet és állapíthat meg.

A tárgyi tényálladék megállapítását célzó tevékenység befejeztével a részletes szemlét kell megtartani. A vizsgálatot ama tárgyaknál kell kezdeni, melyek legfelül, tehát szabadon fekszenek és aztán a tűzmaradványokat rétegenként kell megtekinteni mindaddig, míg csak a legalsó rétegek is teljesen átvizsgálva nincsenek, magától értetődően, hogy a bizonyító erő-

vel bíró tárgyakat gondosan meg kell őrizni, és a helyet, hol azok találtak, meg kell jelölni.

A szilárd részek, a törmelék, a hamu stb. kiválasztandó és az egyneműek külön-külön rakandók oly célból, hogy ha ez a vizsgálat érdekében szükségesnek mutatkoznék, azoknak súlya, vegyi összetétele és mennyisége, az elégett tárgyak mennyiségének és minőségének megállapítása céljából, szakértőileg megállapíthatassék. Pl. ha állatok, — akár élő, akár levágott állapotban — égték el, és a darabszám, illetve a húsmennyiség nagysága ismeretlen, úgy ez az álkapsok számából, a csontmaradványok méreteiből, a hamu sőtartalmából legalább hozzávetőleg megállapítható lesz.

A tűzvizsgálatnál a hamu igen fontos szerepet játszik és annak mennyiségéből és alkotásából, — mert a szervi anyagok hamuja egymástól különböző, — az elégett anyagok mennyiségére és minőségére következtethetünk. Igen sok szervi anyag létezik, mely hűbár könnyen ég, nehezen válik hamuvá. Az ily anyagok hamuja fekete vagy sötétszürke. Ha tehát az ilyen anyagoknak, a minő p. o. a gabna, papír, dohány, szövetek, cukor, fűszer, rostszövetek stb. előtalált hamuja fehér volna, akkor az jele annak, hogy az égést más, könnyen gyulekony anyag vagy gyulekony folyadékok jelenléte segítette elő, a mi az adott körülmények szerint gyujtogatás fenforgására mutat.

A fent említettek magyarázzák meg azt, miért kell a hamu színét, állapotát és mennyiségét, főleg fontosabb, bonyolult égéseknél megállapítani és szükség esetén további vizsgálat céljából biztosan meg is őrizni.

A hamurakásokat nemcsak felületesen, hanem fenéig át kell kutatni. már azért is, vajjon azok között nincs-e oly anyag, melyet a tűz megkimélt és mely a netáni bűncselekménnyel okozati összefüggésben áll.

Igy pl. egy gondatlanságból keletkezett tűz okának nyomára úgy jutottak, hogy a tűzmaradványok közt megtalálták a tettes tajték szivarzopókáját.

Épületek égésénél a tűz által megkimélt butorok, ládák, szekrények stb. is megvizsgálendók arra nézve, nincsen-e bennük gyujtóanyag-maradvány; azokon melyik oldalfelületen és hol: alulról, felülről, belül vagy kívül erősebb-e az elszenesedés; hol maradt ép részlet és mi volt ennek oka? Ha a mennyezet gerendái kémény mellett gyuladtak ki és ott átégtek, valószínű, hogy a hiányos elszigetelés, a gerendák beépített volta okozta a tüzet. Ha a tűz villamos vezeték, berendezés mellett keletkezett, nincs kizárva, hogy a tűz keletkezési oka abban rejlik. Ha a szobabútor egy kéményajtó vagy nyílás mellett gyuladt ki, a tűz is ennek helytelen elzárása, illetve nyitott volta miatt kelet-

kezhetett. Ha ott öngyúlásra hajlammal bíró anyagok voltak (olajos rongy stb.), akkor öngyúlás esete is lehetséges.

Ha a szemle megejtésekor az égési maradványok, törmelék, hamu stb. már eltakarítottak volna, akkor meg kell állapítani, hogy azok hová hordattak és ez esetben a tűzmaradványokat azon a helyen kell megvizsgálni, s egyúttal meggyőződni arról, hogy azok tényleg a tűz színhelyéről származnak-e?

A vizsgálatnál figyelmet kell fordítani a szárazság, a nedveség és az elszenesedés fokára, a meg- vagy elégett tárgyak zsir- és olajtartalmára, azoknak szagára, mely a nyomozatnál fontos, mert az anyagok szaga idegen anyag behatása alatt más és más. Így pl. a petróleum szaga az elszenesedett farészeken az égés után is érezhető lesz.

Ha már most a tűzvizsgálat általánosságban és részleteiben befejeztetett, akkor kutatni kell oly tárgyak után, melyekből a tűzokra következtetni lehet vagy a melyek a nyomozás menetére befolyással bírnak.

Meg kell állapítani, nincsenek-e oly idegen tárgyak a helyszínén, melyek tulajdonkép nem is tartoztak oda. pl. gépek olajozására használt kanna oly helyen, hol gépek nincsenek, hol tehát arra egyáltalán nem volt szükség; petroleumkanna padláson; egy megegett ajtó levett lakatja a sut közt; pipa, gyufaszálak egy elégett szalmakazal tövében stb. Idegen tárgyak alatt oly tárgyak is értendők, a melyek a tűzben deformálódtak, alakjukat veszítették, átalakultak pl. olvadt fém, üveg stb., bár azon a helyen, hol azok találtak, nem volt oly magas hőfok, mely azokat megolvaszthatta volna.

A helyszínén nincsenek-e továbbá öngyúlásra hajló oly anyagok, melyek kölcsönös keveredés által felmelegedni és önmaguktól meggyuladni képesek, mert ha ezt sikerül megállapítani, úgy valószínűsítve van, hogy ez anyagoknak az öngyúlása idézte elő a tüzet.

Raktáregészeknél, a hol a raktározott árucikkek, illetőleg a feldolgozott anyagkészletek minősége ismeretes, megállapítandó, vajjon nem-e a helytelen raktározás idézte elő azoknak meggyuladását? (pl. a kérdéses cikkek nem voltak-e a kályha, a kéményilások mellé helyezve; nem került-e gyufa a petróleum mellé? stb.).

Megállapítandó továbbá az is, vajjon a raktárban, a boltban a tulajdous bmondása szerint raktározott cikkek és anyagok tényleg meg voltak-e, s ezek értéke a biztosítási összegnek megfelelő-e? Nem voltak-e üres fiókok, ládák, szalmával kitömött csukorsüvegek a valódi készlet elpalástolása céljából odatéve?

Ezenkívül meg kell állapítani, hogy a tűz kiütését mennyiben segítette elő a tűzveszélyes hulladékanyagoknak, minő pl.:

olajos rongyok, zsiradektartalmú mindennemű hulladékok (olajos, kormos, poros foszlányok), rostszövetek, zsákok, tűzveszélyes folyadékok, robbanó szerek, gázképződményeknek hátramaradt salakja, felhasznált vagy többé nem használt gázok és gőzök stb. jelenléte?

Igaz ugyan, hogy az ily anyagok többnyire a gyári üzemben válnak veszélyessé és tűz okozóivá, azonban a mezőgazdaságban és a házi üzemben is szerepelhetnek a tűzokok közt, épp azért a tűzvizsgálat megejtésénél erre is ki kell terjeszkedni.

Fontos annak meghatározása is, hogy a tűzveszélyes hulladék- és egyéb anyagok pl. a hamu, pernye stb. miképp, ki által és hová hordatnak és azok a tűz kitörése idejében hol voltak elhelyezve?

Zsíros ruhadarabok öngyúlése által már sokszor támadt tűz; ha tehát gyanu forog fenn, hogy a tűz keletkezési oka ezekre vezethető vissza, akkor meg kell vizsgálni, hogy ezek a ruhadarabok ki voltak-e már mosva, nem voltak-e porosak. hol lógtak, közel-e a tűzforráshoz vagy szűk szekrényben voltak-e elhelyezve? E kérdés megállapítása különösen gyárakban, malmokban stb. előfordult tüzeseteknél fontos.

A feltalált bűnjelek vagy egyéb nyomok, melyek a bűntényvel kapcsolatosak. pl. lábnyomok stb. megőrzendők, lemintázandók, lerajzolandók és a feltalálás helye is gondosan megjelölendő.

Megjegyeztetik még, ha a tűzromok közt pénzszekrény (Wertheim szekrény, vasláda) találatottnak volna, azt csak óvatosan és akkor szabad felnyitni, ha a szekrény és a benne lévő tárgyak már teljesen lehültek, mert az áttüzesedett szekrény felnyitása után, a netán ott lévő, a tűz heve által kiszáritott értékpapírok, papír-pénz, okmányok stb. elrongyolódhatnak, — ha kiszórodhatnak, — holott állapotukból azon égési hőfokra lehet következtetni, mely a pénzszekrény körül uralkodott s esetleg a tűz keletkezésére és keletkezésének idejére is vonatkoztató adatot szolgáltathat.

A helyi hatóságok kötelessége gondoskodni arról, hogy a tűz színhelye az oltás befejezte után a nyomozó közegek megérkezéskor lehetőleg változatlan állapotban megtartassék, a környék el ne tapostassék, a helyszínéről semmiféle tárgy el ne hordassék, sem pedig oda ne vitessék.

A nyomozó közegek kötelessége bonyolultabb vagy nagyobb szabású tüzeseteknél, — főleg ha a tűznek emberélet is esett áldozatul, a midőn is a hatósági tűzvizsgálat megejtése végett a bíróság kiszállása várható, — a helyszínét elzárni oly célból, hogy az változatlan állapotban megtartassék. Ez esetben nem szabad megengedni, hogy a tűz színhelyén

bárki részéről is változások eszközöltessenek, tárgyak onnét elszállíttassanak, vagy a vizsgálatnak tévútra vezetése végett oda vitessenek.

Ha a tűz valamely helyiségben, raktárban, szobában, üzlet-helyiségben, pinczében stb. ütött volna ki, és a tűz végleg eloltatott, azt el kell zárni és gondoskodni arról, hogy oda senki be ne mehessen.

Ha ennek keresztülvitelére a nyomozó közegek számereje elégtelen volna, akkor a szükséges örök kiállítására végett a helyi hatóságok támogatását kell igénybe venni.

A helyszín elzárásának még az a célja is van, hogy a tűz eloltása után a helyszínét bármi okból felkereső egyének élete és testi biztonsága a megrongált épületrészek bedőlése, veszélyes gázok képződése stb. által ne veszélyeztessék; továbbá az is, hogy később is megállapíthatók legyenek oly körülmények, melyeknek jelentősége eleinte figyelmen kívül hagyatott.

A nyomozat érdekében álló fenti övrendszabályok elmulasztásának következménye, hogy később bizonyos fontos ténykörülmények, melyek az első, futólagos szemlénél figyelmünket elkerülték, többé megállapíthatók már nem lesznek.

A mentési munkálatokat végző tűzoltóságot is figyelmeztetni kell, különösen, ha bűntény jelenségei látszanak fenforogni, hogy a bontási munkálatokat és általában a tűz színhelyének okvetlenül nem szükséges megváltoztatását, főleg az égési maradványok eltakarítását csakis a legszükségesebb mérvben eszközölje.

A tűzvizsgálat megejtése után a talált állapotok pontos leírása következik, még pedig először általánosságban, azután részletesen.

Az általános leírásnak tartalmaznia kell: a világtájak megnevezésével a tűzhely fekvését, annak környékét, az odavezető utakat és ama pontokat, a honnét a tanúk a megfigyeléseiket tették; a részletes leírásnál ki kell terjeszkedni a tűzforrásnak, vagyis ama helynek megjelölésére, a hol a tűz kiütött és mindazokra a részletekre, melyek a későbbi birói vizsgálatnál fontossággal birhatnak, pl. lábnyomok feltalálásának, építkezési hibák helyére stb.

A mennyiben csak lehetséges, a szemle eredményéről *vázlat* készítenendő, mely, mint a jelentés kiegészítő része, annak mellékletét fogja képezni.

A vázlat, — ha jól van elkészítve, — többet mond hasábkora terjedő jelentésnél, és hozzá még avval az előnnyel is bír, hogy a sok írást feleslegessé teszi és elősegíti a célját, hogy a jelentés áttekinthető és tömör legyen, vagyis abba oly részletek, melyek csak zavarólag hatnának, bele ne kerüljenek.

A vázlat helyesség és érthetőség által tűnjék ki. A vázlat

akkor lesz helyes, ha abba csupán az rajzoltatik be, a mit valóban látunk, és pedig úgy, mint az a valóságban létezik; értetősége pedig az által éretik el, ha abba mindaz, mire a vizsgálóbírónak szüksége van, érthető módon, tisztán ábrázoltatik.

Egy használható *látkép* a világtájakat és az utakat tünteti fel, melyek mentén az égési ingatlan a rajta lévő épületekkel fekszik; egy hasznavehető alaprajzban az ajtók és az ablakok is pontosan megjelölendők lesznek.

Úgy az alaprajzot, mint a látképet ugyanazon világtájnak megfelelőleg kell megrajzolni. Legczélszerűbb, ha észak felfelé jut. A látképben a leégett épületek, az alaprajzban a tűz kiütési helye és a tűzforrás (a mennyiben ez megállapítható volt) feltüntetendők. Elég, ha mindezt csak néhány vonással jelezzük; fő a pontosság, a művészi kivitel mellékes. A vázlatrajz lehetővé teszi azt, hogy a vizsgáló bíró a helyszínét irodájában is áttekinthesse, a tárgyiratok vonatkozó adatait azokkal összehasonlíthassa és szükség esetén a már kész vázlatot, a további bizonyítási eljárás foganatosítása céljából, a helyszínére magával vihesse. Felesleges hangoztatni, mily jó szolgálatokat tesznek ily rajzok egyaránt a tanúk kikérdezésénél és a végtárgyalásoknál.*

Bonyolult esetekben ajánlatos a rajzokat szakértővel elkészíttetni, esetleg a tűz helyszínét, még pedig több oldalról, lefényképeztetni. Az ily fényképek nem csak a helyszínét örökítik meg, hanem azt is megrögzítik, a mi azon talán pillanatra figyelmünket elkerülte. Mai napság, midőn a fényképészet általánosságban el van terjedve és azzal sok műkedvelő is foglalkozik, ily fényképfelvételek nem fognak nagy nehézséggel ütközni és aránylag csekély költséggel lesznek előállíthatók.

3. A folytatólagos nyomozat adatgyűjtés céljából.

A helyszíni szemle megejtése után mindazokat az adatokat össze kell gyűjteni, a melyekből a tűz keletkezésének okára és közvetve arra is következtetni lehet, vajjon forog-e fenn büntetendő cselekmény tényálladéka vagy sem?

A nyomozatnak a következőkre kell kiterjeszkednie:

1. Mikor } gyulladt ki a tűz?

2. Hol }

3. Mi égett el és mi mentetett meg?

1-hez. Az időpont meghatározása, hogy mikor gyulladt ki a

* Látárajz és alaprajz egy rajzban is egyesíthetők.

tűz, a nyomozás menetére nagy fontossággal bír, mert közvetve ebből a körülményből is lehet a tűz keletkezési okára és a tettes személyére következtetni, még pedig annál több valószínűséggel, minél pontosabban sikerül ezen ténykörülményt megállapítani.

A tűz kiütési idejére nézve első sorban a káros vagy a szentanúk bemondásaira vagyunk utalva, a kik t. i. a tűz kiütését *először* észlelték.

Szentanúk hiányában az égés különféle jelenségei, és pedig a lángok, a füst, a hő és a tűz okozta rombolás adnak e tekintetben felvilágosítást. Az égés rendszerint füst és lángkepződéssel, valamint hőemelkedéssel jár, a tűznek tehát akkor kellett keletkeznie, a midőn eme jelenségek egyike-másika észleltetett. Másrészt azonban figyelembe kell venni, hogy nehezen gyülő anyagoknál a legtöbb esetben hosszú idő szükségeltetik, a míg a tűz észrevehetővé válik.

A tűz keletkezésének idejére még több valószínűséggel következtethetünk, ha tudjuk, hogy egy bizonyos időpontban minő volt az égés hatása. A tűznek annyival előbb kellett kigyúlnia, minél több idő kellett ahhoz, hogy a tűzhatásnak bizonyos foka beálljon. *Ezen kérdés megállapításánál az égés által okozott rombolás terjedelme és a füstkepződés foka jöhetnek számításba.*

A mi az elsőt illeti, néha a tűz csekély mérvű terjedelme után itélve felismerhető, hogy annak nem rég kellett keletkeznie. Így pl. ha egy szalmakazalnak csak a teteje ég, vagy ha két egymás mellé rakott kazal elkülönítetten ég, a tűz tehát még nem folyt egybe.

Ha a tűz már hosszabb ideig tartott, akkor az égési tartam megállapítása csak beható vizsgálat után lehetséges. Itt már különböző eshetőségek jönnek számításba, még pedig: az illető tárgy gyúlékonysága, szárazsága vagy nedves állapota, szorosan vagy lazán volt-e csomagolva, az égésre elő volt-e készítve (práparálva), továbbá vajjon forogtak-e fenn oly körülmények, a melyek a tűz kifejlődését elősegítették (pl. a légvonat), vagy azt hátráltatták (pl. elzárt ajtók, ablakok, tehát a levegő hiánya). A lappangó tüzeknél az égés lassúbb, mint azoknál, a melyek lánggal égnek; ha tehát a lappangó tűz már erősen kifejlett, vagyis előrehaladott stádiumban van, ebből az következtethető, hogy az égés hosszú időtartamú. A lappangó tűz sokszor napokig is elhúzódhatik, mint ezt pl. hibás szerkezetű építkezéseknél láthatjuk, a hol a gerendák kéményekkel vagy füstelvezető csövekkel érintkezvén, meggyúladnak és ha csak a gerendákhoz levegő nem fér, az égés lappangva néha napokig is eltarthat, a mennyiben a farészek lassanként elszenesednek, míg csak

végül az égés elég levegőhöz nem jut és ennek folytán a lángképződés fokát el nem éri.

A második jelenséget illetőleg megjegyzendő, hogy minél nagyobb a füst és a koromképződés, annál tökéletlenebb volt az égés és hosszabb tartamú a tűz. Különösen áll ez a lappangó tüzeknél, mert ily tűz többnyire csak lassan terjed és ehhez képest csak hosszabb idő múlva képződik tetemes mennyiségű füst. Azt, hogy a füst lappangó tüztől származik, arról lehet felismerni, hogy a füst sűrűbb, annak lerakódása erősebb. Ez a csapadék el nem égett szénrészekből áll, a melyeket a füst melege a magasba visz fel magával, kihülés után pedig súlyuknál fogva alászállnak.

2-hez. Annak megállapításához, hogy a tűz hol ütött ki részint a szemtanúk vallomása, részint a tűzhatásokból levont következtetések adnak felvilágosítást.

A tűzforrásra főleg az alábbi jelenségek engednek következtetést vonni, mert valószínű, hogy a hol a tűz keletkezett, tehát legtovább égett, ott pusztult el legerősebben az éghető anyag. Onnan terjed azután a tűz felfelé és esetleg zárt helyiségben pl. az ablakok, ajtók felé, a honnan a levegő beáramlik s a füst kitódul, tehát a huzat is a lángokat arra viszi. Erre való tekintetből a tűz szélessége sokszor nem alul a legnagyobb, a hol keletkezett, hanem a felsőbb részekben, a hol a lángok már szétterjeszkedtek, ha csak a tüzet valamely szétfolyó anyag, pl. petroleum nem vitte szét a padlón, alul, és terjesztette egyszerre nagyobb szélességre.

a) A füst.

Ha a lángképződés előtt nagy füst észleltetett, akkor a tűz oly helyiségben támadt, a hol kevés volt a levegő. Ott ugyanis, a hol elegendő friss levegő juthat az égő tárgyhoz, az égés gyors és ott aránylag kevés füst képződik; zárt helyiségekben ellenben a tűz a levegő élenyét hamar felemészti, ennél fogva a tűz csak pislog és e mellett rendkívüli sok füst képződik. Csak akkor törnek ki a lángok, ha friss levegő jut a tűzhöz, pl. ha ajtók, ablakok kinyitottnak, megrepedtek, vagy ha a lappangó tűz egy oly helyiségig hatolt, a melyben bőven van friss levegő.

A fentiek tekintetbe vételével, ha kétes, vajjon a tűz szobában ütött-e ki, melynek ablakai és ajtai zárva voltak, vagy a szoba feletti padlón, a hol mindig nagy légvonat van, akkor előbbit kell megállapítotttnak vennünk, ha t. i. először s hosszabb ideig nagy füst támadt, mielőtt a lángok előtörttek, mert a padlón az erős légvonat következtében a tűznek rohamosan kellett volna kifejlődni.

b) A lángok.

A lángok rendszeren ott válnak láthatókká, a hol a tűz kiütött. Előfordulhat azonban, hogy a tűzforrásnál láng nem képződhetett, mert az a tárgy, a mely tüzet fogott, csak izzani képes. Így pl. ha valamely helyiségben elhelyezett posztó gyuladt volna ki és a tűz innen egy oly helyiségbe csapott volna át, a hol gyulékony tárgyak, pl. forgácsok voltak felhalmozva, akkor a lángok nem a tűzforrásnál, hanem a vele összeköttetésben levő távolabbi helyen lesznek előbb láthatókká.

c) A tűz által okozott rombolás.

Ha a tűz nagy rombolásokat vitt végbe, akkor rendszerint közvetlenül nem ismerhető fel az, hogy hol égett először. E kérdés megállapítása csak bizonyos jelenségekkel következethet. E czélból a helyszini szemle alkalmával átvizsgált és elkülönített tűzmaradványokból folytatólag néhány tárgyat, a melyek együtt égtek, ki kell választanunk, azokat össze kell hasonlitanunk és megvizsgálnunk, hogy azokból minnek kellett előbb égnie. A vizsgálat eredményéből néha ily módon sikerülni fog a tűzforrást megállapítanunk, vagy legalább néhány helyet, melyek, mint a tűz forrása, leginkább számításba jöhetnek.

Az égés által okozott rombolásnál figyelembe veendő:

a) Hol égett, és hol nem?

b) Mily nagy az égés foka?

Az elsőt illetőleg csak azok a helyek jöhetnek, — mint tűzforrás — tekintetbe, a hol az égés hatása észlelhető.

Ha a tűz következtében bizonyos anyagok leestek, de a tűz azt a helyet, a hová azok lehullottak, megkimélte, a környezetük azonban elégett, akkor az a hely, a honnan a kérdéses anyag leesett, előbb égett, mint ama hely, a hová az lepoitványt.

A b) alatt említett kérdést illetőleg csak oly helyeken lehetett a tűzforrás, a hol oly erősen égett, hogy a tűz a környezetet is lángba boríthatta.

Ha az egyidejűleg oltott tárgyak egyike vagy másika többet szenvedett a tüztől, annak előbb kellett kigyúlnia, feltéve, hogy e tárgyak gyulékonyasága egyforma.

Ha pedig ezek a tárgyak különböző fokban gyulékonyak, akkor legalább arra vonhatunk következtetést, hogy körülbelül mennyi ideig éghettek eme tárgyak, míg a rombolásnak az a foka elérte, a melyet a vizsgálat megállapított. Ha pl. valahol egy forgácsrakás lánggal ég, mellette pedig egy gyapjúrakás erősen izzó állapotban találtatik fel, akkor ez utóbbinak előbb kellett kigyúlnia, mert az erős izzáshoz sokkalta több idő szükséges, mint a forgács lángképződéséhez.

Szőnyeggel takart padló égésénél a szőnyegnek nagyobb mérvben kellett a tűz által szenvednie, mint a padlónak, kivált, ha a tűz felülről keletkezett.

A tűzforrás megállapításánál még tekintetbe kell venni: a vakolat lehullását, a fal füstös voltát; a hőség által felhólyagosodott bútort és a léghezam (ajtó, ablak) irányát.

Igen fontos annak megállapítása is, hogy egy vagy több helyen ütött-e ki a tűz (egy vagy több tűzforrás), mely utóbbi esetben gyujtogatás gyanúja forog fenn.

Több tűzforrásra következtethetünk:

a) ha azok a tűzhatások, melyeknek meg kellene lenniök, ha a tűz egy helyről terjedt volna el, hiányzanak, pl. ha egy pajtában két sarokban ég a szalma, a közben eső szalma azonban nem ég;

b) ha több helyütt égett a nélkül, hogy a tűz egyik oldalról a másikra átsapott volna, pl. ha két egymásba nyíló szobában égett volna a nélkül, hogy az azokat elválasztó ajtó meggyült volna. A vizsgálatnak azonban azt is meg kell állapítani, vajjon lehetséges volt-e, hogy a tűz, a láng egyik helyről a másikra átsaphatott-e vagy sem?

Ott, hol ez kizártnak látszik, a tüzet a körülményekhez képest átvészáló szikra, vagy esetleg az izzó levegő, a sugárzó hő is továbbbithatta.

c) Ha több oly tárgy, mely összetételénél fogva csak lassan ég, egyszerre fogott tüzet, pl. ha egy asztalosműhelyben több, fából készült egynemű tárgy egyszerre égne, az égés után azonban kiderülne, hogy a tűz által valamennyi egyformán szenvedett volna kárt; a tűznek ez esetben több helyütt egyszerre kellett kiütnie; mert ha csak egy tárgy gyult volna ki először és a többi ettől fogott volna tüzet, ennek sokkal jobban kellett volna a tűz által szenvednie, mint a később meggyultaknak.

Mily fontos annak megállapítása, hogy hol ütött ki a tűz, igazolja azon eset is, midőn egy tűz kiütése alkalmával az épp akkor a helyszínén járt közbiztonsági közegek kétséget kizárólag megállapították, hogy a tűz belülről a padlón keletkezett és hogy a lakattal bezárt padlásra idegen fel nem járhatott, tehát a gondatlanságból vagy szándékosan elkövetett káréges tényálladéka igazoltnak volt veendő. A tűzforrás megállapításának fontosságát még az alábbi példa is igazolja.

R. Samu szatócs üzletében az esteli órákban tűz keletkezett, melyet azonban az előhívott tulajdonos a lakók segélyével a tűzoltóság megérkeztéig nagyjában eloltott. (1. ábra). Az üzlet baloldali részén egy láda (i) mögött és egy aprófarakás (a) szélén volt kisebbszerű égés. Miközben a tűzoltóság a helyet átkutatta, észrevette, hogy a füst, daczára annak hogy a talált égés már eloltatott,

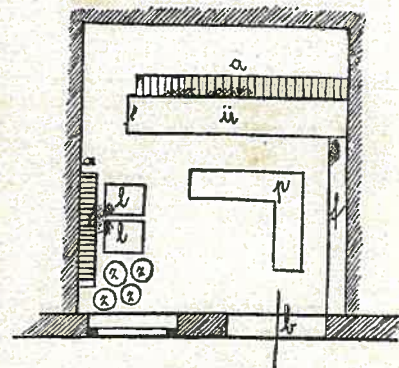
nem szűnik meg, tehát valahol másutt is kellett égésnek lenni. S csakugyan a bolt jobb oldali részén az állvány ládafiókjai (f) közül lángnyelvek mutatkoztak. Két ládafiók kiégett, de a többi épen maradt, s kitűnt, hogy a hátuljok petroleummal van leöntve, a fiókban szurkos alágyujtók vannak és limlom, sőt a baloldali tűz melletti aprófa is petroleummal volt leöntve. Ez adatok alapján a bolt rendőreileg lezárattott. A másnap tartott tűzvizsgálatnál azután konstatálta a bizottság, hogy a bolt hátuljában, egy üveges szekrény (ü) mögött, tehát egy 3-ik ponton is volt az aprófarakás (a) közzé több darab szurkos gyujtóforgács (Luczifer) dugva, a fa és a szekrény hátfala pedig petroleummal leöntve, de a gyujtók valószínűleg a füst miatt idejében elaludtak és az aprófát éppen csak megpörkölték. A gyujtogatás tehát 3 ponton eszközöltetett, de az égésnek csak ott sikerült nagyobb mérvet öltenie, ahol az ajtó (b) közelében elég levegője volt, míg a másik két rejtettebb ponton az első helyen keletkezett füst által elfojtódott és terjedni nem tudott.

3-hoz. Annak megállapítása, hogy mi égett el és mi mentetett meg, a nyomozás menetére felette fontos, a mennyiben ez, a tárgyi tényálladékmegállapításához tartozó kérdés sok tekintetben

elősegíti ama kérdés megoldását, vajjon büntetendő cselekmény tényálladéka forog-e fenn? Mert pl. ha bebizonyult, hogy valamely égésnél csak kevés értékű holmi pusztult el, a mely különben is értéken felül volt biztosítva, továbbá ha beigazolódott volna, hogy a károsult a legértékesebb holmiját már a tűz kitörése előtt biztonságba helyezte, akkor a családi szándékból elkövetett gyujtogatás fenforgása valószínűnek vehető.

Arra nézve, hogy tényleg mi égett el és mi mentetett meg, a káros volna hivatott feleletet adni.

Figyelembe kell azonban venni, hogy a kárvallott részint azért, hogy a nyomozatot félrevezesse, különösen akkor, ha önmaga gyujtotta fel a tulajdonát, részint pedig azért, hogy önmaga iránt szánalmat keltsen, rendszerint többet állít elégtnek, mint a mennyi a valóságban elégett, és a kárt is mindig többre becsüli, mint a mennyi a valóságban okoztatott.

1. ábra.

Ennélfogva a károsult bemondásának nem szabad feltétlen hitelt adni, hanem részint a tanúk vallomásából, részint a tűzmaradványokból, a hamuból és egyéb jelenségekből kell az elégett tárgyaknak mennyiségét és minőségét megállapítani és ezek eredményét a kárvallott bemondásával összehasonlítani, hogy ilyképp minél közelebb jussunk a valósághoz.

A nyomozatnak ki kell terjeszkedni arra is, hogy mi mentett meg, és hogy a megmentett tárgyak ki által, mikor és howá lettek elszállítva és hogy mennyi az okozott kár?

A megmentett tárgyak a nyomozó közeg által feltétlenül megtekintendők.

Csak akkor, ha pontosan megállapított, hogy mi égett el, lehet az okozott kár nagyságát is meghatározni, a mely büntetendő cselekmény esetén a minősítésre és a büntetés kiszabására befolyással van.

Tekintetbe kell vennünk a tűz hatása által okozott káron kívül azt a kárt is, a melyet a mentési munkákkal okoztak.

Rendszerint elegendő, ha hozzávetőleg állapítatik meg, hogy mi égett el és mi rongáltatott meg. Csak akkor, ha biztosítási csalásból eredő gyújtogatás gyanúja látszik fenforogni, kell pontosan megállapítani az okozott kárt.

Ezt pedig úgy tudjuk meg, ha először megállapítjuk az elégett vagy megrongált tárgyak égés előtti értékét és ebből levonjuk azt az értéket, melyet azok az égés után még képviselnek.

Árucikkeknél a beszerzési ár veendő alapul, az időközben beállott érték-csökkenés levonásával.

Épületekben okozott kár a hatósági becslők által állapítatik meg. E tekintetben tehát a szükséges adatok a helyi hatóságtól szerzendők meg.

E kérdéssel kapcsolatban ki kell terjeszkednünk arra is, vajjon a tűz által mások vagyona és élete veszélyben forogott-e, továbbá megállapítandó az is, milyen volt a szél iránya az égés idejében. Megtörtént ugyanis, hogy a gyújtogató a gyanúnak önmagáról való elhárítása végett nem a saját házát gyújtotta fel, hanem a szélirányba eső előző szomszédját.

4. Tanúk kikérdezése.

A tűzokot annál biztosabban állapítjuk meg, ha sikerül oly megbízható és szavahihető tanukat szereznünk, a kik a tűz kiütését és annak lefolyását saját szemikkel látták.

Mint minden nyomozásnál, így a tűzek nyomozásánál is, a szemtanúk bemondásainak csak feltételesen szabad hitelt

adni, mert azok sokszor jóhiszeműleg is olyast állítanak, a mi a valóságnak nem felel meg teljesen. A tűz színhelyén jelen volt szemtanúk ugyanis az izgató jelenetek behatása alatt sokszor be nem számítható lelkiállapotba jutnak, oly cselekményekre és nyilatkozatokra ragadtatják el magukat, a melyekre rendes körülmények között nem lettek volna képesek.

Az izgalmak által ilyképp befolyásolt tanúk egész határozottsággal állítják, hogy a valóságban elő nem fordult jeleneteket láttak és készek ez állításukat akár esküvel is megerősíteni.

A nyomozó közegnek kötelessége tehát a tanuvallomásokat megbirálni és megítélni, mi lehet abból igaz és mi csak a képzelt szüleménye.

Ámbár a kiskorú gyermekek tanuvallomása a birói eljárásnál nem vétetik figyelembe, a nyomozó közegek az ily kiskorúak nyilatkozatait nem hagyhatják figyelmen kívül, mert sokszor ezek vezetnek a tényállás felderítéséhez.

Különösen áll ez, a midőn gyermekeknek pajkosságból tüzzel való játszása okozta az égést.

Tanukul első sorban a következő egyéneket kell kikérdezni:

1. Azon ház lakóit, a hol égett, továbbá a cselédséget, a szomszédokat és mindazokat, a kik a tűz kiütését észrevették, az égés idejében arra mentek, vagy a tűzoltásnál segédkeztek.

Abból a czélből, hogy a tűz okaira minél biztosabban következtethessünk és magunknak a tűz lefolyásáról megfelelő képet alkothassunk, minden egyes szemtanut az iránt is ki kell kérdeznünk, vajjon kit látott a tűznél és honnan tette az észleleteit? Utóbbi igen fontos, mert néha ebből is kiderül a mondottak valótlanúsága.

2. A tűzoltóságot. A tűzoltóság ugyan többnyire csak akkor érkezik meg a helyszínére, midőn az égő tárgy már lángokban áll és így rendszerint nem az első, mely a tűz kitörését észreveszi, mindamellett az oltási munkálatok közben sok oly dolgot vesz észre, a mit más ember nem láthat, és a tűzoltó a szak-képzettségénél fogva a dolgok állapotát helyesen ítéli meg.

Hivatászerű szolgálatuk ugyanis egyenest kényszeríti őket bizonyos irányban nyomozni, mert, hogy az oltást eredményesen végezhessek, első sorban a tűzforrást, a tűz terjedelmét és természetét kell megállapítani, mely czélból nekik a tűzszínhelyének különböző részein kell megfordulniuk.

Oltás közben a tűzoltóság gyakran végez oly munkálatokat és eszközöl oly változtatásokat, a melyek a nyomozásnál fontos szerepet játszanak és melyek a vizsgálat menetét egészen más irányba terelnék, ha e változtatásokat nem a tűzoltóság eszközölte volna. Ennélfogva szükséges tudnunk, hogy minő változásokat eszközölt a tűzoltóság az oltás

folyamán, a mi természetszerűleg csak akkor lehetséges, ha erre nézve a tűzoltóság nyilatkozik.

A fentiekben elmondottak szükségességét alábbi példák is igazolják:

a) Az A. földön az éjjeli órákban kigyulladt egy boglya széna, amelynek közvetlen közelében, a tűz által veszélyeztetve egy másik boglya állt. A kikerülő tűzoltóság ezt a boglyát védelmezés céljából megszállván, a rajta állást foglalt tűzoltók a szénába bedugva egy petróleummal leöntött rongyot s abban egy doboz gyufát találtak, jelül annak, hogy a tettes a második boglyát is fel akarta gyújtani. Hogy e szándéka nem sikerült, abban lelte magyarázatát, mivel a doboz gyufa tartalma meggyújtás után égett ugyan, de kevés levegőt kapván, a gyufafejek égése folytán magában a dobozban keletkezett kénes gőzök által elfojtatott s így a rongy, valamint folytatólag a boglya már nem borulhatott lángba.

b) N. Mihálnál kigyulladt a szoba butorzata, s minthogy senki sem volt otthon, a tűz tetemes kárt okozott. Az égés egy ágyon keletkezett, mely azonban kályhától stb. tűzforrástól távol állt. Volt azonban az ágy felett egy kéménynyílás, melyből a cső eltávolított és a nyílás egy képpel letakarva tartatott. Ebbe a kéménybe szolgált a szomszéd konyha takaréktűzhelyének a csöve is. A lakó már most, hogy biztosított holmijainak értékét megkapja, a szobában a csőnyílást teletömte papírral, és a képpel letakarta, de úgy, hogy a majd meggyúló papír a nyílásból okvetlenül lehullhasson az ágyra; azután begyújtott forgácscsal — mely tudvalevőleg sziporkát okoz — a konyha takaréktűzhelyébe s eltávozott hazulról. A felszálló sziporka meggyújtván a csőnyílásban lévő papírt, az folytatólag felgyújtotta a képet, majd, ez leesvén, az ágyneműt, de az ágynemű (toll) sűrű füstje egyúttal elárulta az égést, a tüzet terjedésében megakasztotta s így lehetővé tette a tűzoltóságnak nemcsak a gyújtogatási folyamat konstatálását, hanem egyúttal az épen maradt, de teljesen kiűritett szekrény révén a család szándéku gyújtogatás fenforgását is megállapíthatta.

c) M. S. lakásának fürdőszobájában meggyulladt egy ruhakosár, melyet azonban a lakók csakhamar eloltottak, úgy, hogy a tűzoltóság már csak az égés helyének átkutatását végezhetette. Eközben azonban egyszerre a másutt fekvő konyhában a cselédágy gyullad ki, anélkül, hogy erre különös ok lett volna. Minthogy ez alatt a konyhában csak egy cselédeány tartózkodott, ezt azonnal kérdőre vonták s ime zavaros feleletei, a tűz iránti lelkesedéséből csakhamar kitűnt, hogy mindkét helyen ő gyújtotta meg a holmikát, és pedig csak azért, hogy azok égésében, a felszálló füstben s az ebből folyó tumultusban pyromaniakus kedvtelését lelje.

3. A tűzbiztosító társaságok hivatalnokait. Ezek az illető társaság érdekében a tüzesetek okait illetőleg önmaguk is eszközölnék nyomozásokat, a melyre különben az ily közegek hosszabb alkalmaztatásuk közben szerzett tapasztalataik és szak-képzettségük révén különösen képesítve is vannak.

Ezek a kárbecslő-biztosok a nyomozó közegeknek igen értékes adatokat szolgáltathatnak, őket útbaigazításokkal láthatják el, a melyek lényegesen elősegíthetik a tüzesetek felderítését.

A biztosítási család révén elkövetett gyújtogatások nyomozásánál a biztosító-társaságok, illetve azoknak közegei által nyújtott adatok egyenest nélkülözhetetlenek a nyomozás keresztülvitalénél, mert ezen adatok a bizonyító eljárásnál felettébb szükségesekek.

A károsultnak kikérdezése egy esetben sem mellőzendő, miután ő a legközelebbi, ki felvilágosítást adhat arra nézve, hogy birtokán vagy annak közelében mi történt? Ha oda nyilatkozik, hogy mitsem tud, akkor kérdéses, vajjon nem hallgat-e el valamit?

El mellett az is valószínű, hogy a kárvallott, ha a tűz véletlenül keletkezett volna, ezt úgy, amint ez történt, el is mondja, valamint akkor is, ha feltételezi, hogy a gyújtogatás boszúból történt. Csak annak van ugyanis oka hallgatni, a ki tudja vagy sejtí, hogy önmaga vagy hozzátartozói a szándékos vagy gondatlanságból származó tűzvész okozásában vétkesek.

A kárégés, mint büntetendő cselekmény.

(Bizonyítási eljárás).

Valamely büntetendő cselekmény elkövetéséhez rendszerint három kellék szükségeseltetik és pedig:

a) az indító ok;

b) az indító okból eredő elhatározás (előre megfontolt szándék) és

c) az elhatározást követő végrehajtás.

Ha e három rendbeli kellékeknek csak egyike is hiányzik, úgy a tényálladék tökéletlen; ha a végrehajtás hiányzik, akkor az indító ok és az elhatározás nem képez büntetendő cselekményt, mert hisz kiki gondolhat, amit akar; ha az elhatározás hiányzik, akkor az indító okok és a kivitel csak látszólagosak; ha pedig hiányzik az indító ok, akkor egy beteg egyén indokolatlan, érthetetlen magatartásával állunk szemben, a mely szintén nem büntetendő.

A bizonyítási eljárásnál tehát mindhárom szempontot figye-

lembe kell venni, habár nem is minden esetben egyforma körülményességgel.

Ha ugyanis a végrehajtás elfogadható beismerő vallomás vagy pedig szavahihető tanúk nyilatkozatai által, a kik a gyújtogatót netán tetten érték, kétséget kizárólag be van igazolva, akkor az elhatározás és az indító okok kutatása csak mellékszerepet játszik a nyomozásnál.

A nyomozó eljárás eredményességének egyik főkélléke: a *tárgyilagosság*. Ennek elérése céljából a mentő körülményekre elejétől fogva teljes figyelmet kell fordítani, nemcsak a gyanúsított, terhelt, hanem az osztó igazság érdekében is. Ez az igazi, helyes eljárás, melynek be nem tartása később mindig megboszulja magát, a mennyiben a nyomozó eljárásnál, esetleg az elővizsgálatnál figyelmen kívül hagyott mentő körülmények a végtárgyalásnál fokozott hatással érvényesülnek.

A fentebb kifejtettek alapján, a büntetendő cselekmények alapkéllékeinek ismertetésére térünk át.

a)-hoz: Indító okok.

Az okok, melyek a tettetést a gyújtogatásra készítetik, a legkülönbözőbbek lehetnek. Más büntetendő cselekmények elkövetésére indító okoktól eltérőleg, a gyújtogatás elkövetésére sokszor a legcsekélyebb ok is elegendő.

Ennek bizonyosságául szolgálhat, hogy egy 36 éves férfi, a kin semmiféle beteges elváltozás nem konstataztott, 20 év alatt nem kevesebb, mint 16 gyújtogatást követett el, és pedig kivétel nélkül valamennyit részeg állapotban. Maga a részegség azonban egymagában véve nem volt elegendő arra, hogy őt gyújtogatás elkövetésére ösztökélje, hanem ehhez ezenkívül a boszúérzetnek is — bármily kis fokban — hozzá kellett járulnia.

A gyújtogatás elkövetésére indító okok három főcsoportba sorozhatók, és pedig:

1. *Olyanok, melyek által valamely cél elérése szándékoltatik*, pl. hogy a rossz anyagi viszonyok közt lévő károsult biztosított ingó- vagy ingatlan vagyonáért kijáró biztosítási összeget megszerezze; továbbá, hogy a gyújtogató magának anyagi előnyöket biztosítson, a midőn tehát a vezérelv: a haszonlesés, a nyereségvágy. Így pl. erdőörök, pásztorok, kiknek joguk van valamely erdőterületen legeltetni, néha az erdőért azért gyújtják fel, hogy az ott évek óta nőtt dudva, lehullott falevél, száraz ágak megsemmisüljenek és hogy a hamuval megtrágyázott helyen buja, friss fű nőjön. Az ácsok, épületfakereskedők gyújtogatnak, hogy újabb építkezés legyen. A biztosítási társaságok ügynökei néha azért gyújtogatnak, hogy a tűz után biztosításokat köthessenek a károsultakkal, melyből nekik jutalék

cizmen jelentékeny hasznuk van. Ezenkívül mint okok szerepelhetnek: hogy a büntetett az általa elkövetett büntetendő cselekmény nyomait a tűz által megsemmisítse; hogy a tűz által okozott izgatottság és zavar folytán a közfigyelem valamely elkövetni szándékoltt bűncselekménytől eltereltesék és annak végrehajtása lehetővé tétessék; végül társadalmi mozgalom előmozdítása céljából (politikai célzat).

2. *Kedély indulatok* (boszú, féltékenység, irigység, elégedetlenség, hiúság, honvágy, félelem, pajkosság).

3. *Beleges hajlamok*. (Pathologiai indokok.)

1-hez: Az első csoportba tartozó indokokat illetőleg kétségtelen, hogy a gyújtogatások legnagyobb része azért követtetik el, hogy ebből a károsnak haszna legyen.

Mint hogy az ilyenmű gyújtogatások aránylag kevés kockázattal járnak, nagy előkészületeket nem igényelnek, a kérégek indító okai között első sorban szerepelnek.

Némely községben néha egész sor rozoga, ósdi házat gyujtanak fel, hogy azok helyett szilárdabb, kényelmesebb, jobb berendezésű és tetszetősebb külsejű épületek emeltessek.

Gyárak, malmok, ipartelepek azért gyujtatnak fel, hogy azok más modernbb berendezésűekkel és így versenyképesebbekkel pótolassanak.

Kereskedők néha azon okból gyujtják fel bebiztosított készleteiket, hogy a hosszú raktárolás következtében értékükből veszített, vagy keresletnek többé már nem örvendő árucikkeiknek teljes értékét megkaphassák, vagy hogy a biztosítási összegből sürgős adósságaikat kifizethessék, végül, hogy a túlbiztosított portékájukért kifizetett biztosítási összeggel nagyobb üzletet nyithassanak.

A haszonlesésből és nyereségvágyból elkövetett gyújtogatások egy későbbi szakaszban fognak bővebben tárgyalatni.

Haszonlesésben találja indokát a gyújtogatás az esetben, ha a gyújtogató, mint ez némely vidéken szokásos, önkéntes könyörödmányok gyűjtése által magának anyagi előnyöket biztosíthat, vagy pedig ha a gyújtogató a kéréses következtében munkához akar jutni.

A fentiekkel koránt sincsenek kimerítve a haszonlesésből vagy nyereségvágyból elkövetett gyújtogatások esélyei; az ily gyújtogatások indító okai még sokféle lehetnek.

Nem ritkák azok az esetek, a midőn a büntetett azért gyujtogat, hogy a tűzszínhelyen elkövetett büntényt elpalástolja, az annak felfedezésére vezető nyomokat megsemmisítse. Különösen az élet és a testi épség ellen elkövetett merényletek után szokta a tettes a cselekménye helyét felgyujtani.

Így pl. egy gyilkos, ki az egész családját és a cseléd-

személyzetet kiirtotta, a tett végrehajtása után az épületet több helyen felgyújtotta abból a célból, hogy a hullák porrá égrén, a gyilkosság ki ne tudódjék. Egy másik esetben két egén, a kik lopási szándékkal hatoltak be egy házba, egy, a kamarában alvó cselédleányon erőszakot követtek el s azután azt megfojtották, ezt követőleg pedig a talált pénzt és egyéb holmit magukhoz véve, elmenekültek és távozásuk előtt a házat felgyújtották.

Mindezeknél fogva, ha a tűzromok közt hullára bukkanunk, meg kell állapítanunk, vajjon az illető balesetnek vagy gyilkosságnak esett-e áldozatul?

Tolvajok a lopás elkövetése után nem igen szoktak gyújtogatni, mert sokkal több kilátásuk van észrevétlenül elmenekülni, mint, ha az égés által mások figyelmét idő előtt az elkövetett lopásra irányítanák.

A család, lopás vagy sikkasztás nyomait a tűz által csak oly egének iparkodnak elenyésztetni, a kiknek tartaniok kell attól, hogy e bűncselekmények elkövetésével elsősorban ők maguk kerülnek gyanúba.

Gyújtogatást azért is követnek el, hogy ezáltal más bűntény végrehajtása lehetővé tétessék. Így pl. egy földmives bosszúból szomszédja házat azért gyújtotta fel, hogy ez benne égjen, a mi neki a tűz gyors elharapódzása folytán sikerült is.

Gyújtogatás elkövetetik továbbá oly célból is, hogy ez által lopásra legyen alkalom. Néha az ily cselekmény elenyésző csekély anyagi előnyre való kilátással is végrehajtatik és megismételtetik, *mert sajátságos, hogy a gyújtogatóra a büntény oly vonzó hatással van, mely őt a bűncselekmény megismétlésére készteti.* Áll ez különösen azokról, a kik pyromániában szenvednek, tehát velük született hajlamból gyújtogatnak.

Nagyobb városokban, a hol a helyszíne a tűz kitörése után azonnal elzáratik és a hivatlan elemek távol tartatnak, a tolvajnak nem igen nyílik kilátás a lopásra; kisebb városokban és községekben ellenben a tolvaj könnyen bejuthat az égő házba és onnét mentés ürügye alatt értékesebb ingókat feltűnés nélkül eltulajdoníthat. Nemcsak az égő házból lopnak el azonban holmikát, hanem más oly házból is, melynek lakói a tűzjelzésre menteni siettek.

A társadalmi mozgalmak elősegítése vagy pedig bizonyos politikai, úgyszintén szociális törekvéseknek elősegítése céljából elkövetett gyújtogatások már régi idők óta fogva gyakorlatban vannak és céljuk a megfélemlítés (terrorizmus) által hatni. Nemzetiségi mozgalmak, belvillongások, zsidóüldözések stb. alkalmával, a fanatizált tömeg a fosztogatás és rombolás mellett a gyújtogatás eszközét is használja. Választások alkalmával szintén előfordul, hogy a más politikai véleményen levő egének

vagyonát felgyújtják. Ujabb időben Oroszországban igen gyakran fordultak elő gyújtogatások politikai célból.

2-höz. A boszú vagy a féltékenység által előidézett harag kielégítésére a gyújtogatás eszközt többnyire a gyáva vagy önmagukkal tehetetlen egének választják, pl. gyermekek, serdülő ifjak, tanoncok, lányok, különösen cselédleányok, koldusok.

Így pl. gyújtogatást követtek el: egy hajadon, ki féltékenységből előbbi vőlegényének feje felett gyújtotta fel a házat, a hol a lakzi tartatott; egy vándorlegény, ki szentelen koldulása miatt kiutasított; egy engedetlenségért megdorgált cselédleány.

Meghibbant kedélyindulatra valló gyújtogatást követtek el: egy szabó, kit szomszédnöje megsértett; egy molnár, ki vetélytársa vevő közönségére haragudott; egy bérlő, mert házigazdája felmondott; egy földmives, mert a tanúk terhelőleg vallottak ellene; egy tanító hiúságból, hogy a szuppedelű tanító-lak helyébe egy szebbet építsen a község, és így tovább.

A gyújtogatásnak nem mindig célja, hogy ezáltal a kárvallott anyagi veszteséget szenvedjen; néha a tettesnek más céljai lehetnek, hogy például az illetőnek kellemetlenséget okozzon, hajléktalanná tegye, keresetét megakassza stb.

Igen sok gyújtogatásnak kútforrása az elégedetlenség. — Főleg oly fiatal gyermekek (inasok, cselédek) gyújtogatnak, kik nincsenek megelégedve a helylyel, hová szegődve vannak; néha a bérlők, mert a kibérelt lakást drágálják, vagy mert ez nekik kényelmetlen, továbbá a kellemetlen szomszédok, háznépek miatt; tanulók, hogy ne kellessen az iskolába járniok; falun beszállásolt lovasság, hogy a városi laktanyába visszahelyeztessék; munkanélküli csavargók, hogy télire börtönbe kerüljenek. Ez esetben rendszeren valamely kazalt gyujtanak fel, tudván, hogy ezért csekélyebb büntetés jár.

A javítóintézetek, fegyházak, börtönök önkéntelen lakói azért követnek el gyújtogatást, mert a bánásmóddal, élelmezéssel nincsenek megelégedve, vagy hogy alkalmuk legyen a szökésre.

Néha a honvágy is oka annak, hogy a gyújtogatás elkövetessék. Főleg fiatal lányok cselekszik ezt, kik távol a szülői háztól, idegen környezet közepette elégedetlenek, majd a honvágy által meglepetve, gyújtogatnak, hogy hazatérési ellenállhatlan ösztönüket kielégítsék. A félelem szintén oka lehet a gyújtogatásnak, pl. hogy egy magában véve csekély kihágásért varandó büntetés vagy dorgálás elkerültessek. Így egy cselédleány ismételtlen gyújtogatott, hogy a koraszülésének gyümölcse elégjen, mert attól tartott, hogy a koraszülés miatt büntetésbe kerül.

3-hoz. Gyújtogatások beteges hajlamból elmebajosok által követtetnek el.

Ezekről könyvünk egy másik szakaszában szólunk.

A fenti három csoportba osztott indító okok mellett oly gyújtogatások is előfordulhatnak, a melyeknek indító oka teljesen érthetetlen. Így pl. előfordult, hogy a gyújtogatáson rajta ért inasgyermek azt vallotta, hogy álmából felébredvén, gertyával a padlásra ment s ott tüzet rakott. Hogy miért tette ezt, sem maga, sem pedig az őt különben egészségesnek talált elmeorvosok meg nem magyarázhatták. Épp oly kevéssé adhatta magyarázatát a tettének egy különben iszákos munkás, a ki kenyéradója szomszédjának pajtáját gyújtotta fel.

b-hez. Az indító okból eredő elhatározás.

A tettes gyújtogatási szándékát részint nyilatkozatokkal, részint pedig cselekményekkel árulja el.

A gyújtogató abbeli szándékát, hogy gyújtogatni akar, vagy írásban (fenyegető névtelen levelek), vagy pedig szóval nyilvánítja, még pedig határozott formában, nyíltan bevallva a szándékot, vagy pedig burkolt kijelentésekkel, pl. hogy sejtelve van, hogy le fog égni; az éjjel azt álmodta, hogy nála égni fog stb.

A cselekmények, melyekből a gyújtogatási szándék következtethető, a legkülönbözőbbek lehetnek. Ilyenek:

1. Gyújtószerkezt beszerzése és előkészítése. Kísérletezések a tüzzel, főleg ha a tettes azt akarja elérni, hogy a tűz bizonyos időben, a felfedezés veszélye nélkül gyúljon ki.

Ha ugyanis a gyújtogató gyújtószerkezt használ, például gyújtószinórt, tűzvezetékét vagy időre beállítható gyújtót, akkor, hogy ezeknek hatását megtudja, rendszerint előbb próbákat tesz, a melyek ha titokban végeztetnek is, esetleg többeknek juthatnak tudomására.

2. Ha a bebiztosított tárgyak a valódi értékükön felül biztosítottak, vagy pedig oly tárgyak is felvétettek, a melyek a valótságban nem léteztek, pl. értékes ingóságok, kereskedelmi vagy mezőgazdasági árucikkek stb.

Készletek biztosításánál az a körülmény, hogy a készletek a biztosítás idejében a bementett nagyságot még nem érték el, egymagában véve a családi szándék bizonyítására nem elégséges, ha feltételezhető, hogy a biztosított készletek a biztosítás időtartama alatt a bementett mennyiségben tényleg megvoltak.

3. Továbbá, ha a káros az általa helyesen vezetett üzleti könyveket és az árukészletek nagyságát és értékét feltüntető számadásokat eltünteteti, megsemmisíti, vagy arról a helyről, hol azok biztosan megőrizve vannak, pl. Wertheim-szekrényből oly helyre teszi, a hol azok az elégséges veszélyének és így a megsemmisülésnek vannak kitéve. Végül ha az égés előtt az értékesebb ingóságok biztos helyre elszállíttatnak.

4. Ha még a tűz kitörése előtt előkészületek tételnek, hogy a káros és hozzátartozóinak élete és testi épsége a tűz folytán ne legyen veszélynek kitéve és hogy a tárgyak, melyek megmentetni szándékoltnak, már a tűz kitörése előtt összezsugoroltatnak, hogy azután a tűzjelzésre azonnal elszállíttathassanak.

5. A gyújtogatási szándék valószínűvé válik, ha a káros, kinél éjjel gyuladt ki a tűz, szokása ellenére felöltözve feküdt volna le, hogy a tűzjelzésre azonnal talpon lehessen és a mentéshez hozzáfoghasson; ha a káros, kinél a tűz éjjel gyúlt ki, gyermekeit egy távolabb lakó ismerősehez küldte volna éjjelre aludni; ha a káros oly tárgyakat mentett volna meg, a melyeknek kikeresésére a tűz kitörése után nem lett volna elég ideje, pl. ha értékpapirokat, biztosítási kötvényeket, fontosabb számadásokat, okmányokat és leveleket gondosan előkészítene, a melyeknek kiválasztására az idő nem futotta volna, tekintettel arra a körülményre is, hogy az első riadalomban a káros rendszeren azt menti, a mi a kezeügyébe esik, és a melynek esetleg alig van értéke, a sokkal értékesebb tárgyakat pedig pusztulni hagyja. Így vált gyanússá egy káros, a ki a tűz kitörésekor nem volt otthon, hanem sétára indult és csak a tüzlármára tért vissza. Miután a gyanú reá irányult, megmotosztatott és pénz, valamint, az ékszereken kívül, tárczájában gondosan eltéve a biztosítási kötvény is megtaláltatott.

c-hez. Az elhatározást követő végrehajtás

akkor áll be, ha a tettes nem maradt meg a kísérletnél, hanem a gyújtogatást tényleg végrehajtotta. Ennek megállapítása nem nehéz akkor, ha valamely épület egészben vagy részben a tűz által elpusztult, ellenben kétséges, ha csak csekély égési hatások mutatkoznak. E kérdés elbírálásánál a következők veendő figyelembe: Valamely tárgy akkor tekinthető felgyújtottnak, ha a magas hőfok által egészben vagy részben elpusztított és a tűz annyira fogott rajta, hogy a gyúanyag eltávolítása vagy elalvása után is magától tovább éghet; ellenben akkor nem, ha a tűz csak felületesen támadta meg oly annyira, hogy még csak részben sincs megrongálva, hanem csak megszenesedve, úgy hogy magától tovább égni nem képes. Ennek folytán annak megállapítása végett, hogy a gyújtogatási szándék tényleg végrehajtott-e, meg kell állapítani, vajjon a meggyulladt épületrészek, pl. ajtók, ablakok, deszkák, padlók, tetőgerendák stb. csak felületesen vannak-e megszenesedve s vajjon nem a gyors oltási beavatkozás akadályozta-e meg az égés kifejlődését; vagy pedig a fa bizonyos helyén már annyira széné vált, hogy ez a rész magától tovább éghetett volna. Az ily épületrészek a

további birói vizsgálat megejtésénél leendő felhasználás céljából biztosítandók lesznek.

Igen gyakran előfordul, hogy a tetők a kigyulás után rövid idő alatt, mintegy egyszerre teljes hosszukban lángba borulnak, a mire a közönség azt mondja, hogy több ponton raktak alá gyújtót, azért gyuladt ki mindenütt egyszerre. Kiséretek beigazolták, hogy ez egyszerre való kigyulásnak oka az égés folyamán keletkező és a gerincz alatt összegyűlő égési (füst-) gázok folyománya, a mennyeiben azok a tetőgerincz alját betöltve, hirtelen fellobbannak s így az egész tetőhosszt egyszerre lángba borítják.

Gondatlanságból vagy vigyázatlanságból származó tüzesetek.

A tüzeseteknek jelentékeny százaléka gondatlanságból vagy vigyázatlanságból származik; a nyomozásnál tehát azokra a körülményekre is figyelmet kell fordítani, melyek miatt akár gondatlanságból, akár vigyázatlanságból tűz keletkezhetik.

A *gondatlanság* és *vigyázatlanság* fogalmának pontos meghatározása tüzeseteknél felette nehéz, mert a határvonal, mely a kettőt egymástól elválasztja, nagyon közel fekszik egymáshoz.

Gondatlanságból vétkezik az, ki kényelemszeretetből, közömbösségből vagy hanyagságból cselekszik vagy mulaszt el olyast, amiről mindenki tudja, hogy abból tűzveszély származhatik, pl. ha valaki oly helyen dob el égő gyufát, hol gyulékony anyagok vannak felhalmozva; vagy ha valaki a tűzelő ajtaját nyitva hagyja s a parázs a nyíláson át a padlóra hullván, azt felgyújtja.

A vigyázatlanság igen gyakran úgyszólván véletlen, az emberi számításán kívül esik, és ép ezért a gondatlansággal ellentétben nem büntettedik. Vigyázatlanság, sőt véletlenség pl. az, ha égő lámpát ejtünk el, mely összetörvén, a kiömlő kőolaj meggyújtja a szoba butorát.

A gondatlanságból vagy vigyázatlanságból, mint helytelenül mondani szokás: a véletlenségből eredő tüzesetek leginkább a következő alapokokra vezethetők vissza:

1. Hibás építkezési szerkezet.

Noha e tekintetben a legtöbb helyen szabályrendeletileg gondoskodva van, mégis különösen a vidéken ellenőrzés hiányában ez a körülmény sokszor oka tűz kitérésének.

Falvinkban akárhányszor találkozunk nyitott — szabad — tűzhelyekkel, melyekről a pernyét vagy a szél hordja ki, vagy az gondatlanságból, vigyázatlanságból, véletlenségből lesöpörtetvén és gyulékony anyagokkal érintkezésbe jövén, tűzveszedelemnek válik okozójává.

Egyes vidékeken a kémények teljesen hiányoznak, vagy deszkából vannak készítve, vesszőből fonva és sárral hiányosan betapasztva. — Könnyen megeshetik, hogy a felcsapó sziporkák az ily kéményt s ezzel aztán az egész házat is felgyújtják.

A tűz oka a füst elvezető cső helytelen elhelyezése is lehet, amennyiben a vékony pléhlemezből készített csöveket deszkák, gerendák töszomszédságában vezetik el, melyek a könnyen áttüzesedő csövektől — sokszor csak hosszabb idő múlva — meggyúlnak.

Igen gyakori továbbá az az eset is, hogy az épület faszervezetei a kémény üregétől nincsenek legalább 16 cm. falvastagsággal elválasztva, a téglák közötti hézagok jól bevakolva, avagy a seprés folytán kitéredezett a vakolat s mindezek folytán azután kigyullad a faszervezet. Ugyancsak gyakori a padlózat égése oly cserépkályhánál, melyek alsó elszigetelése elégtelen volt.

2. A kémények tisztogatásának elmulasztása.

Daczára annak, hogy a kémények tisztogatása kormányrendeletileg szabályozva van s azoknak havonként legalább egyszeri, sőt a helyi körülmények, szokások s a lakosok foglalkozásához képest, esetleg többszöri foganatosítása kötelező, a kéményseprősegédek hanyag munkája és az ellenőrzés hiánya miatt, a kéménytűzek gyakoriak, mert a kéménybe felcsapó szikra, hő, a kéményben felhalmozott kormot, szurkot lángra gyújtja, a kiszálló pörnye pedig a tetőt is felgyújthatja.

3. Gyermekes és gyengeelméjűeknek felügyelet nélkül való hagyása.

Igen sokszor megesik, hogy a szülők, gondnokok serdületlen gyermekeiket vagy a gondviselésükre bízott gyengeelméjűeket magukra hagyják, minélfogva azok részint unalomból, részint pajkosságból a kezük ügyébe akadt, könnyen hozzáférhető gyufával játszanak félreeső helyeken, nem ritkán pajtában, padláson vagy más oly helyen, hol gyulékony anyagok vannak felhalmozva, esetleg ily helyek közelében, pl. szalmakazlak, szénaboglyák tövében, a száraz tarlón, erdőben stb. tüzet raknak, dohányoznak, tűzcsóvát forgatnak, kukoriczát, szalonnát, burgonyát sütenek, főznek, a tűznél melegednek stb. és a tűzzel gondatlanul bánnak, azt eloltani elmulasztják, minélfogva gyakran csekélynek látszó okokból tűzveszedelem keletkezhetik, sőt akárhányszor a tűznek emberélet is esik áldozatul.

Különösen gyakoriak az ily okokra visszavezethető tűzek faluhelyen, munka idején, aratáskor, midőn a szegényebb sorsú szülők — óvoda hiányában — gyermekeiket kénytelenek a faluban, sokszor a lakásba bezárva, magukra hagyni.

4. A tüzzel vagy gyulékony anyagokkal való gondatlan bánásmód.

Felnőtt emberek is sokat vétkeznek e tekintetben az által, hogy a tüzzel, világítással való kezelésnél az elővigyázati rendszabályokat szem elől tévesztik. Nevezetesen tűz kitérésének előidézői lehetnek:

a) *túlhajtott tüzelés* sütés, főzésnél, kenyérsütésnél, zsírolvasztásnál;

b) *a spírítus (borszesz) égők, a lámpák és gyertyák gondatlan kezelése* azáltal, hogy a még égő forralókba vagy lámpákba friss szesz vagy olaj öntetik, mely a lángnál meggyúl; vigyázatlanság, hajsütés, hajfodorítás alkalmával már sokszor okozta a nők könnyű szövet-pongylájának a lámpától való meggyulását és a nő megsérülését; lámpák — nyitott lánggal — gyertyák akárhányszor vitetnek éjjel oly helyre, hol gyulékony anyagok vannak felhalmozva pl. padlásra, istállóba, pajtába, kocsi-szinbe, pinczébe, hol vigyázatlanságból fellöketvén, néha istállóban az állatok által a falról leveretvén, vagy pókhálóval érintkezésbe jöven, a gyulékony anyagokat felgyújtják; ugyanez megtörténik aratáskor vagy csépléskor, amidőn is a sürgős mezei munkákat éjjel lámpavilágnál is szokták végezni.

Igen gyakori eset, hogy a gyertyát faszzerkezetre ragasztják és ott felejtik, a végig égő gyertya felgyújtja azután a fát s nagyobb tüzet okoz.

Asztalos műhelyekben a tűz leginkább akként keletkezik, hogy a kályhát körülhalmozzák fával, forgácsal, melyet azután a rossz ajtón át kipattanó szikra felgyújt; előfordul az is, hogy a meggondolatlan emberek csűrben, szabad tarlón, erdőben tüzet raknak, távozáskor azt magára hagyják, úgy hogy a tűz a száraz harasztba, galyakba, stb. kapva, ezáltal futótűz keletkezhetik;

A szénvasalók lóbálgatása közben kiesett szikra szintén okozott már gyakran tüzet.

c) a dohányzásnál való elővigyázatlanság.

A mezei és gyári munkások gondatlansága miatt tűz támadhat az által, hogy azok hordás alkalmával a szénával és téréssel telt szekéren, cséplés alkalmával az asztagon, a száraz takarmány vagy gabna közelében, gyárakban és műhelyekben tűzfogó anyagok feldolgozásánál dohányoznak és a meggyújtott gyufaszálat, égő szivarkavéget eldobják, a pipa tüzes hamuját kiverik; a rajtakapástól való félelmükben az égő szivart, pipát stb. oly helyre rejtik, hol a szikra könnyen belekaphat a gyulékony anyagba; sok helyütt az a szokás divik, hogy a gyufát a kalap zsinórja vagy szalagja mögé dugdossák, mely gyulékony

anyagok közé hullván és szétapostatván, azokat meggyújtja; sok ember van, ki rossz szokásból pipázva fekszik le, ágyba, jászolba, széna-szalmafekhelyre és elalvás előtt elfelejti a pipát, szivart eloltani;

d) *lövéstől* olyformán, hogy lövéskor a kőzfojtás a lövedékkel együtt kilöketvén, lángra gyúl és oly helyre esik, pl. szalmatetőre, kazalra, harasztra, erdőben száraz galyra, mely ettől tüzet foghat;

e) *tüzes hamu, pernyétől*, ha azt szabály ellenére nyílt helyen, trágya-szemétdombon elszórják, padláson gyűjtik, el nem oltják, minélfogva a szél vagy egyéb körülmények folytán a még gyújtóképes szikrák még nagyobb távolságban fekvő gyulékony tárgyakat is meggyújthatnak.

5. *A vasutak, gőzcséplők stb. kéményeiből kitéduló szikrák*, ha a közelükben gyulékony anyagok vannak, a mi gondatlanságra vall, mert az elővigyázati rendszabályok és előírt távolságok betartása mellett ez nem fordulhatna elő oly gyakran.

6. *Robbanó anyagokkal való gondatlan bánásmód*. Benzinnel való tisztogatásnál, tűzijátékoknál, a gyári üzemből a legkülönbözőbb okokból fordulhatnak elő tüzesetek, melyeknek indító oka a robbanékony anyagok természete szerint a legkülönbözőbb.

A gondatlanságból avagy vigyázatlanságból származó tüzesetek megértésére alábbi példák szolgáljanak:

a) A vasut mentén kigyuladt egy tarlón elhelyezett búzakereszt. A vizsgálat kiderítette, hogy a kigyulás közvetlenül egy vonat elhaladása után következett be s mivel a keresztnek a szintől 90 méteren belül állottak, közbül a tarló felszántva nem volt, a szél pedig a sinektől a kereszt felé fújt, *valószínű*, hogy a tüzet a *mozdonyszikra* okozta.

b) Budapesten a K. úton kigyuladt egyik ruhakereskedés kirakata, melyben csak villamos lámpa lógott. A tűz tehát csak a villamosáram *rövidzárlata* folytán keletkezhetett. A nyomozat kiderítette, hogy a villamos vezeték sodrott huzal volt, a melyre a kirakatot díszítő tárgyakat gombostűvel erősítették meg s így a tűvel rövidzárlatot okoztak.

c) A V. uton kigyuladt egy hálószobában két ágy, mely felett a falon a villamos áram zsinóros, egyébként hibás szerkezetű bekapcsolója olyképen volt elhelyezve, hogy a zsinór az ágyon feküdt. A lámpa eloltásakor a villamos áram olymértvű torlódása állt be, hogy a *helytelen méretű biztosíték* ki nem olvadt, hanem a zsinórvezeték áttüzesedett, meggyuladt és az ágy nem is tüzet fogott.

d) Az L. utcában kigyuladt este egy III. emeletes ház teteje. Konstatáltatott, hogy a tűz ott keletkezett, a hol egy kémencze kéménye fut s hogy e kéményt aznap reggel a kémény-

seprő *kiégette*. Minthogy e kémény egész napon át használtatik és folyton meleg, az égetés behatása alatt még inkább áthevülhetett, sőt repedések is keletkezettek: valószínű, hogy valamely, a kéménynek futó gerenda a *hiányos elszigetelés* folytán meggyuladt és annak égése észrevétlenül tetőtűzzé fejlődött.

e) Egyik vegyészeti műhelyben a déli órák alatt tűz keletkezett a kenczemelegítő üst táján. Kitűnt, hogy a felügyelő-munkás ebédelni menvén, a tűzre úgy ráarakott, hogy a kencze túlforrt, és a *túlhevítés* folytán öngyulladás esete állt be.

f) Budapesten a T. utcai vegyészeti gyár teteje kigyuladván, a tűz elején azonnal a borított gerendamennyezet is átégett. Az átégés a kémény mellett történvén, az a gyanu merült fel, hogy a tűz a kéményből keletkezett; s tényleg a rögtön meg-ejtett vizsgálat kiderítette, hogy az egyik gerenda a kémény falába be volt építve és a gerenda és a kémény ürege között lyukas (üreges) téglák voltak befalazva, azaz az előírt 16 cm. falvastagság hiányzott. A tűz keletkezési oka tehát *hanyag építkezés* volt.

g) Budapesten a K. út 78. sz. a. kigyuladt egy ruhaszekrény belseje. A nyomozás kiderítette, hogy a cselédleány gyertya mellett kőtorászott a ruhák között, a ruhához ért a lánggal és így *vigyázatlanságával* okozta a tüzet.

h) A Sas-utczában egy játékarükereskedés kéziratára kigyuladván, az állványok kiürítése után konstataáltatott, hogy a kéménynyílás ott egyszerű vasajtóval volt elzárva, mely ajtó rossz is volt már, meg a bekövetkezett kéményégés folytán át is tüzesedett. Minthogy pedig az árúdobozok az ajtó elé is voltak rakva, a tűz azokat azonnal felgyújtotta és a kéménytűzből raktári tűz lett. A tűz oka tehát *hanyagosság* a kéményseprő részéről, illetve *gondatlanság* a boltos részéről.

i) Egy szobában az ablak melletti szekrényen egy méceses égett; a nyitott ablakon át a hirtelen keletkezett szél az ablakfüggönnyt a mécesre fújta, a hol tüzet fogott és ebből szobátűz keletkezett. A tűz oka: *vigyázatlanság*, a mennyeiben a méceses gyúlékony tárgy közelében hagyatott.

k) Egy földszintes ház udvari részének zsindeyes teteje kigyuladt ott, a hol felette egy szomszédos III. emeletes ház légudvarán kisebb járda vezetett végig, de kémény nem volt. A vizsgálat kiderítette, hogy a szomszédos járdán (gangon) egy szobaleány faszenes vasalóval vasalt és a vasalót ismételtlen himbálta, hogy jobban égjen: a vasalóból kihulló sziporka lehullt a faszindeyes tetőre s így a leány *gondatlansága* okozta a tüzet.

l) X. gépgyárban az egyik műhely sarkában kigyuladt néhány láda és a deszkafal, távol minden tüzelőhelytől. Kiderült, hogy

az egyik munkás az olajos rongyokat a tilalom ellenére a legalsóbb ládába tette s hogy hanyagságát eltitkolja, ezen ládára több áruval telt ládat tett. Az olajos rongy így e zárt helyen *öngyulladásba* menvén át, a tüzet a munkás *vétkes gondatlansága* okozta.

A tüzeseteknél a *véletlenségnek* is szerepe juthat.

Igy előfordult, hogy egy jutagárban egy esztergályos egy deszkát akart megszegezni és egy szeget a kalapácsal ferdén akként talált, hogy az tovaepült. A szeg egy szij által a fel-daraboló gépbe vitetett, ott szikrát idézett elő és a jutát fel-gyújtotta. Így okozott a véletlen *öngyulást*.

Bizonyítékok gyűjtése.

A bizonyítékok gyűjtésének nehézsége és a gyujtogatások kiderítésének eredménytelensége abban leli magyarázatát, hogy azok sokszor csak a külső látszatra és bizonyításra vannak alapítva, a minek kettős hátránya van.

Az egyik formai hátrány, mely abban nyilvánul, hogy a bizonyítási eljárásnál a legfőbb szabály: annyi bizonyítékot összegyűjteni, a mennyit csak lehetséges. Minél inkább lesz ez a szabály érvényre juttatva, annyival terjedelmesebb lesz a bizonyítási anyag és ennek folytán maga a tényálladék annyival kevésbé áttekinthető. Ez esetben az anyag helyes rendezése annál szükségesebb, de annál nehezebb is.

A gyujtogatási esetek nyomozásánál az alábbi kérdések nyomolnak előtérbe:

1. Gyujtogatás vagy egyéb ok forog-e fenn?
2. A gyujtogató személye?
3. Gondatlanság (vétkes mulasztás) vagy előre megfontolt szándékból történt-e a gyujtás?
4. Az előre megfontolt szándéku gyujtogatás indító oka:

- a) Közönséges gyujtogatás, vagy
- b) Gyujtogatás nyereségvágyból?

Minden későbbi kérdés az okszerű sorrendben csak akkor jöhet szóba, ha a megelőző kérdés minden benne foglalt lehetőségek elejtésével elintéztetett. A valóságban azonban ezt a sorrendet alig lehet betartani. Mert egy eshetőségen kívül a többi eshetőségeknek vélegesen figyelmen kívül hagyására alig kerül a sor. Rendszerint valamennyi eshetőség egymás mellett fog fennállni. Ezen egymás mellett való állás azonban valamennyi mellékkörülménynek kutatását teszi szükségessé és miután az egyes részletek annyival könnyebben hagyatnak figyelmen kívül, minél többre kell tekintettel lennünk, ennek következtében aztán a

gyújtogatási nyomozások sokszor teljesen eredménytelenek maradnak.

A másik anyagi hátrány abban rejlik, hogy a gyújtogatásoknak bizonyítékai különböző oly tereken mozognak (vegytan, természettan, technologia, a biztosítási ügy stb.), a melyek a laikus ismeretekkel bíró nyomozó közegek előtt ismeretlenek; továbbá hogy eme bizonyítékok elbírálására különleges szakismeretekkel rendelkező egyének (mint ez az orvosi szakban az élet és a testi épség elleni bűntényeknél megvan) alig kaphatók.*

A bizonyítási eljárásnál a sorrend a következő:

A tárgyi tényálladék (a tett ideje és helye), azután az alanyi tényálladék, az utóbbinál először a tettesség lehetősége, végül a tett indító okainak megállapítása.

A gyújtogatás elkövetésére valló gyanuokok.

a) *Ha a tűz több helyütt egyszerre ütött ki. Több tűzforrás.*

A gyújtogató gyakran több helyütt egyszerre gyújt és pedig azért, hogy a tűz minél gyorsabban és biztosabban terjedjen el; néha azért is, hogy a rosszul égő tüzet fokozza vagy annak más irányt adjon, mint a milyet vett. A tűznek egyidőben több helyen való fellépte minden egyes esetben igen fontos gyanúok arra, hogy gyújtogatás történt és e feltevéshez mindaddig ragaszkodni kell, míg ez más tényköörülményekkel meg nem döntetett.

a) *Ha a tűz tovaterjedését elősegítő előkészületek tétettek.*

A gyújtogató ugyanis abból a célból, hogy a tűz minél nagyobb tápot és minél több levegőt kapjon, pl. az ajtók és ablakok nyitva hagyásával légvonatot idéz elő; ezenkívül a szekrények ajtaját nyitva hagyja, bizonyos tárgyakat, a melyek becsomagolt állapotban a tűznek jobban ellentállanak és annak tovább terjedését akadályoznák, kibontja, széjjelrakja és akként helyezi el, hogy azokba a tűz könnyen belekaphasson.

Némely gyújtogató néha pedig ezzel ellenkezőleg az ajtókat, ablakokat jól bezárja, az ablakokat befüggönyzi ama célból, hogy a tűz kívülről észre ne vétessék, a füst ki ne tudjon, hogy tehát a tűz kitérése minél későbbben vétessék észre és a gyújtogatás eredménytelen kísérlet ne maradjon.

* Ujabb időben megpendített nagy városokban a tűzmérnökök eszméje; a hivatásos tűzoltóságok tisztjei gyanánt pedig csak műszaki képzettséggel bíró egyéneket alkalmaznak.

A nyomozásnál azonban figyelmet kell fordítani arra, hogy ez az állapot már a tűz kiütése előtt megvolt-e, mert előfordulhat, hogy a mentési munkálatok közben nyitattak ki vagy záratnak be ajtók, ablakok.

c) *Ha előkészületek tétettek a nyomozás félrevezetésére, a tűz keletkezési oka felfedezésének megghiúsítására.*

Néha a gyújtogató oly színezetet kíván kölcsönözni művének, mintha a tüzet véletlenség, pl. égő lámpának leesése, vagy a tűzzel való gondatlan bánásmód idézte volna elő.

d) *Ha intézkedések tétettek az oltás megghiúsítására, pl. az oltószerek eltávolítása, elrejtése, vagy szándékos megrongálása által.*

Ez esetben a gyújtogatónak az a célja, hogy a tűz a gyújtogatás nyomait megsemmisítse és így a felfedezést megnehezítse vagy lehetetlenné tegye.

e) *Végül ha gyújtószerek használtattak.*

Gyújtószerek (gyújtóanyagok)-nak nevezzük mindama szereket és eszközöket, melyek az égés előidézésére és fentartására szolgálnak pl.: kőolaj, benzin, ligroin, borszesz, olajok, zsiradékok, gyufa, gyertya, fa (főleg gyantatartalmu, Luczifer), forgács, szalma, széna, papír, gyapot, szivacs, tapló, odvas fűzfa bele, szurok, kén, lópor, rőzse, olajba, borszeszbe, petroleumba mártott rongyok, néha oly anyagok is, melyek ugyan nem égnek könnyen, de ép kéznél vannak, pl. hordók, posztóruhák stb.

Gyakrabban használt gyújtószert egy hosszú, vastag gyertya, amelyet alsó végével egy rakás szénába, szalmába vagy más gyulékony anyag közé (pl. félig kőolajjal megtöltött cserépedénybe) szoktak dugni és meggyújtani. Míg a gyertya annyira leég, hogy lángja a gyulékony anyagba belekaphat, addig a tettes rég hegyen-völgyön túl van és tanukkal igazolhatja, hogy az égés idejében messze távol volt a helyszínétől. A gyertya ilyformán bizonyos idő múlva érvényesülő gyújtó lehet.

Ha a gyertya fénye árulóvá válhatna, úgy puskaporral behintett kőzskendert, gyapjufonalakat vagy petroleumüvegeket kanócösszekötéssel, ostornyélre erősített gyertyát (ablakon át való gyújtogatásra), továbbá vékony szalagokra összevágott és összevarrt taplót, csomag kenes gyufát is, melyhez zsiros, olajos rongy és ennek végére tapló van kötve, szoktak gyújtószertül használni.

A taplószalag többé-kevésbé hosszú zsinór, mely azon a helyen, hol a gyújtogatás végrehajtatik pl. padláson, hosszában vagy tekervényesen lefektetetik és az egyik végének tetejébe egy csomag gyufa vagy kén, azután széna, szalma, apró fa stb. helyeztetik el, a másik vége pedig meggyújtatik. Ez esetben is hosszú idő telik el, míg a szalag végig ég. Ha a tapló gyulé-

kony folyadékkal preparáltatik, akkor az elalvás ki van zárva. Ilyformán minden gypjuzsínór, sőt kendermadzag is, nem könnyen elalvó gyújtózsínórrá, kanócczvá alakítható át.

A gyújtószerek néha akként rendeztetnek el, hogy a felgyújtandó tárgyak között elhelyezve, a tüzet bizonyos irányba vezessék.

Néha a szárnyasakat is felhasználják gyújtogatásra — habár nagyritkán — amennyiben a galambok, fecskék és verebek szárnya alá gyulékony anyagot kötnek és aztán az állatot eleresztik. Ezt inkább a gyermekek szokták pajkosságból elkövetni, kevésbé pedig a gyújtogató előre megfontolt szándékkal, mert az eredmény bizonytalan.

Ezen kívül vannak oly óraszerkezetek is, melyek bizonyos idő leteltével erős ütést mérnek valamely robbanó anyagra, mely ismét gyufát vagy gyertyát gyújt meg. Ilyenmü pokolgépek a gyújtogatásokon kívül még robbantásokhoz, dinamit merényletekhez is használtatnak.

Gyújtogatáshoz egyébként minden ébresztő óra is alkalmas, de különösen olyanok, melyek világítanak. Ezek a régi, általánosan ismert és sokat használt ébresztők egy különös rugóval bírnak, amelynek végén egy viaszgyufa van. Ha már most a rugó lehajlítottatik és egy kis zárófék által megrögzítve tartatik, egy bizonyos órában pedig az ébresztő szerkezet felszabadíttatik, akkor a rugó a gyufával együtt felszabadul és ekkor valamely érdes felülethez pl. smirglipapírhoz dörgölődik és meggyúl. Ily szerkezetű ébresztő nagyon veszélyes gyújtogató eszköz, annál is inkább, mert kezelése igen könnyű, kevés kézügyességet és inteligenciát követel.

Használatosak még a gyújtó-lencsék. Ilyenmü üveglencsék úgy helyeztetnek el pl. a padláson, hogy egy bizonyos órában a nap által eléretvén, a napsugarak bizonyos helyre összpontosíttatnak, ahol kén, szurok, gyufa, széna, szalmá összerakott. Ily esetekben a tettes úgy irányíthatja munkáját, hogy akkor, mikor a gyulladás beáll, távol van a hely szinétől.

Valószínűség szerint gyújtogatás esete forog fenn:

1. Ha ugyanazon ingatlanon vagy ugyanazon birtokosnál egymáshoz hasonló körülmények között többször ütött volna ki tűz;

2. Ha valaki abbeli szándékát, hogy gyújtogatni fog, akár szóval, akár írásban előre jelezte vagy célzásokat tett arra nézve, hogy bizonyos idő múlva bizonyos személynél tűz fog kiütni, hogy valamely peres föld betakarított terménye nem fog elfogyasztatni s mindez tényleg be is következett.

3. Ha a helyszini szemle alkalmával oly nyomok fedeztetnek fel, amelyek gyújtogatás elkövetésére következtetni en-

gednek pl. ha bezúzott ajtók, ablakok, szénapadláshoz feltámasztott lajtorjak találatnának és beigazolódnék, hogy ez a helyzet nem az oltási tevékenység következménye; továbbá ha a tűz kiütése előtt értékes tárgyak, állatok elszállítottak és elrejtettek, pl. ha egy üzletben üres ládákra vagy szalmával kitömött cukorsüvegekre bukkannának; ha egy épületről a hasznavehető vasrészek (lakatok, stb.) hiányoznának (üzérkedő gyújtogató); végül ha büntény nyomaira bukkanunk és a körülmények arra engednek következtetni, hogy a tűz valamely súlyos becsapítás alá eső bűncselekmény nyomainak megsemmisítése végett a tettes által szándékosan idéztetett elő. A gyújtószerek feltalálása érdekében a legnagyobb alaposág ajánlatos a nyomozásnál, miután sok esetben ezek képezik az egyedüli bizonyítékát annak, hogy gyújtogatás követtetett el. Bizonyítja ezt az alábbi példa is:

H. Mór szatócs üzletében éjjel tűz keletkezvén, a tűzoltóság az ajtó feltörése után, azt csakhamar eloltotta és a tűz szinhelyének átkutatásához fogott. Egyik mellékutczára nyíló ablakon egy félig elégett gyertya feküdt, a mely egy ostornyel elvágott részéhez volt kötve; az ablak alsó sarka ki volt törve, sőt vésés nyoma is látszott ott, mintha a gyertyát valaki az ablakon át dugta volna be gyújtogatási czélból. Csakhogy a gyertya helyén nem égett, hanem attól két lépés távolban, az ablakon át pedig az ostornyelet nem lehetett bedugni, mert az ablak előtt az utcán egy mélyen lenyúló czégtábla lógott, mely az ablak kívülről való kivésését kizárta. A törmelék átvizsgálása közben előkerült végül a boltban az ostornyel másik fele is, mely ekkép határozottan igazolta, hogy a tűz gyújtogatásból eredt és az ostornyeles gyertya a hatóság félrevezetésére alkalmaztatott.

A nyomozásnál az alábbiakra kell tekintettel lenni:

1. *A tűz előtt vagy alatt gyújtó eszközök észleltettek-e?* A tanúk vagy magát a gyújtószert vagy ama szer elégeése által előidézett hatást láthatták, illetve észlelhették pl. robbanást és sajátszerű lángokat különféle színekben, továbbá szuroktól, kéntől, petroleumtól, kőolajtól, löportól stb. eredő szagot.

Egy tűz kitörése előtt 6—8 perczel szemtanúk egy magas kék lángot láttak kicsapni a csak 8 perczel később kigyúlt ház teteje felett, mely 10—15 meter magas kék láng azután azonnal elaludt. Ez a körülmény gyújtogatás elkövetésére engedett következtetni és eme feltevés helyesnek is bizonyult, mert a házat tényleg a tulajdonosa gyújtotta fel. Gyújtószertül a katonaságtól ellopott gyakorló töltényekből kiszedett löpor használattott, mely egy guzsaly szösz végébe öntetett és meggyújtott. Itt a láng színe és hatása vált árulóvá.

2. *A gyújtószerekből visszamaradt-e valami?* Maradványokat főleg akkor találunk, ha a kísérlet nem sikerült, a tűz tehát hamarjában elaludt, de sokszor akkor is, ha a tűz már tényleg kiütt volt. A maradványoknak felfedezése végett a tűz színhelyét tervszerűleg és a legnagyobb alapossággal át kell kutatni. Főképp megvizsgálándók:

a) *a tűzmaradványok;*

b) *a tűz színhelyén lévő szekrények belseje.* Ha a tettes ugyanis több helyen gyújtogat, úgy gyakran a bútorok belsejében is gyújtóanyagot halmoz fel és azt meggyújtja. Miután az ily helyeken a tűz a levegő hiánya miatt gyorsan elalszik, ennek folytán kívülről észre nem vehető és a bútorok belsejében felhalmozott gyújtóanyag könnyen figyelmünket elkerülheti;

c) *a padló.* A padlón lévő gyújtó anyagot a tűz rendszerint megemésztí, de néha mégis marad valami, főleg ha égés közben a kő, tégladarabok estek volna le a padlóra és azt befödven, a maradékot a továbbégéstől megóvták vagy ha pl. a bútorok a tűz hatását bizonyos helyeken mérsékelték volna.

Néha a padlón moirészerű foltok találhatók; ezek akként keletkeznek, ha poros padlóra csekély mennyiségű folyadékot fröcscentenek; ha ily foltok a tűztől megkímélt helyen, elszenesedett helyek közelében találtnak, azokból néha az következethető, hogy a padló folyékony gyújtóanyaggal lett leöntve, mely a padlót ott, hol bőségesen érte, elszenesítette, ahová pedig csak néhány csepp jutott, azt fel nem gyújthatta és így itt a folyadék nyomai fenmaradtak.

Ha a padló felső felülete teljesen elszenesedett, akkor ki van zárva, hogy kiöntött gyújtóanyag (petroleum, spiritusz) maradványait feltaláljuk, mert ezek első sorban égtek el. Ily esetekben azonban a padló-deszkák alatti földet kell jól szemügyre venni, mert néha a folyadék a hasadék nyílásokban feltalálható.

d) *a falak ott vizsgálándók meg, hol a padlóval összehalmozkoznak, mert az égő folyadék, ha bőségesen lett használva, a nyílásokba behatol és ott rendszerint el nem ég.*

e) *a tűz színhelyének környéke,* főleg akkor, ha a tüzet valószínűleg kívülről gyújtották meg, gyújtóanyagok után megvizsgálándó (Ostornyélre tűzött gyertya).

f) *Az égés közben a szél által elhordott anyag* (röpülő tűz) pl. elrepült papír, néha a használt gyújtóanyag nyomait magán viseli.

3. *A tűz oly tünetek közt folyt-e le, melyekből gyújtóanyag alkalmazására következtethetünk?*

a) *Rendkívül gyorsan és erősen égett-e?* Ha a tűz rendkívül gyorsan fejlődött és nagyobb pusztítást végzett, mint aminő az anyag vagy az építési szerkezet után okszerűen gon-

dolható, akkor gyújtó szerek alkalmazására következtethetünk. De emellett a legnagyobb elővigyázat szükséges, mert könnyen lehet tévedni, elősegíthetvén a gyors égést pl. a léghuzam is.

b) *Oly helyeken is égett, hová a tűz normális lefolyás mellett el nem juthatott?* Szobátüzeknél rendszerint azt észleljük, hogy a padló ott, hol a bútorok álltak, valamint a bútoroknak a padló felé fordított alsó fele a tűztől megkíméltetett. A lángok oda nem juthatnak, mert azok felfelé és nem oldalt törnek; épügy a padló sem éghet oldalt egész a bútorokig, ha oly helyen gyúlt meg, mely bútorok által nincs fedve, hacsak gyújtóanyag segítségével odavezetve nem lett. Ennek folytán esetleg gyújtóanyag használatára is mutathat, ha a padló a szekrények alatt és a bútorok alsó része el van szenesedve.

II. *A gyúlékony anyagok tényleg gyújtóanyagul használtak-e?*

Azon körülmény, hogy a helyszínén gyújtóanyagul alkalmas anyagok voltak, még korántsem bizonyítja, hogy azok gyújtóeszközzül fel is használtak, mert véletlenségből vagy a rendszer gazdasági üzemből folyólag is odakerülhetnek pl. papír a bútorok alá, petroleumfoltok valamely oly helyiség padlójára, hol sokat babráltnak petroleummal.

Hogy az egyes esetekben előtalált gyúanyag, tényleg gyújtogatóra használtatott-e, a következők szolgáljanak támpontul:

1. *A hely, hol az találtatott.* Néha a hely egyenest rámutat, hogy gyújtogatózás történt, vagy megkíséreltetett. Pl. ha valamely égés után az ágy alatti gyertyatartót találunk kiégett gyertyával; vagy ha egy leégett pajtában, hol nem szoktak szenet tartani, elégett szén maradványaira bukkanunk; továbbá ha valamely helyiségben nem odavaló tárgy volna pl. összetört cserép, lampion egy szekrényben stb.

2. *Az előkészületek rendkívülisége.*

Némelykor az előkészületekből kétségtelenül megállapítható, hogy az gyújtogatózásra szolgált. Ez főképp áll az időre beállított gyújtogatókra. Minél komplikáltabbak ezek, annál kevésbé fér kétség rendeltetésükhöz. A gyújtogatósi szándék nyilvánvaló, ha tűzvezeték lett előállítva, gyúlékony anyagok nagy mennyiségben felhalmozva, gyúlékony folyadékok kiöntve, vagy kiömlésre előkészítve, gázcsapok kinyitva, gázcsövek letörve. Annak megállapítása végett, hogy tényleg efféle történt-e, pl. a következőképp kell eljárunk:

a) *a tüzet megelőző időben valamely üvegből öntetett-e ki petroleum?* Ha ez már a tűz folyamata alatt, vagy rövid idő múlva utána megvizsgálható, arra is ügyelnünk kell, hogy az üveg kívülről nedves-e? Ha más helyen áll, mint ahol szokott,

utána kell nézni, van-e ott petroleumfolt, mely azt bizonyítaná, hogy az üvegből rövid idő előtt, mintsem oda helyeztetett, petroleum öntetett ki?

b) Nem hagytak-e éghető folyadékkal telt hordót ki-folyatni? Meg kell vizsgálni, vajjon a csap nincs-e kinyitva, vagy hiányzik-e a dugó? Ha a hordó tüzet fogott volna, úgy meg kell állapítani, vajjon annak mindén része egyenletesen van-e a tűz által megsértve, vagy hogy egyes dongák a nyílások közt erősebben égtek-e. Ugyanis kísérletekből kitűnt, hogy ha éghető folyadékkal telt fahordók meggyúlnak, úgy a dongák közti rések kitágulnak; az égő folyadék itt átszűrődik és a tüzet e helyen lényegesen táplálja, úgy hogy a dongák itt különösen erősen égnek; üres hordó, mely tüzet fogott, a hasadékoknál nem ég el jobban, mint a többi részeknél.

c) A tűz kitörése előtt a gázcsapok kinyitattak-e, hogy a gáz kiömlhessen? Ha közvetlen észleletek erre nézve nincsenek is, a tűz lefolyásából mégis többféle felvilágosítást nyerhetünk. Nagy a valószínűség, hogy a gázcsap nyitva hagyatott, ha robbanás történt, mert ez csak akkor lehetséges, ha a tűz kiütése előtt gáz hosszabb időn át a vezetékből kiömlött és a levegő 6—7% gázzal keverődött össze, mi által robbanó légeverék képződik. Ha ellenben a tűz idezi elő a gáz kiömlését, amennyiben a vezető cső elolvad, akkor a gáz egyszerűen erős lánggal elég, mert a légköri levegővel nem keveredhetett meggyúlása előtt.

Ha pl. tüzelőhely, kémény valamely nyílása szándékosan nyitva hagyatott, vagy gyúlékony anyag eleibe, belé vagy közélébe helyeztetett, hogy az meggyulladva, azután az alatta vagy mellette lévő tárgyakat meggyújtsa.

A tettes személye.

(Alanyi tényálladék.)

Az előnyomozatnak befejezése után, előtérbe nyomul az a kérdés: *ki lehetett a tettes?*

A tettes személyének megállapítása a nyomozásnak legfontosabb és befejező része, mely számos körülménynek figyelembe vételét igényli.

Tüzesetknél a tettes felderítését megnehezíti az a körülmény, hogy igen sok esetben több olyan személylyel állunk szemben, kikről bizonyos körülmények összetalálkozása folytán a tett elkövetése feltételezhető, főleg akkor, ha a gyújtogatás felbujtásra történt, midőn a tettesen kívül még a felbujtó személyével is foglalkoznunk kell.

Fokozza a nehézségeket még az is, hogy míg más büntető cselekmények tettese rendszerint már büntetett előéletű, tehát rovott múltú, kinek életkörülményei, szokásai és összeköttetései a közbiztonsági közegek előtt eléggé ismeretesek, akik ellenében való fellépésre tehát bizonyos támpontok vannak, addig a gyújtogató akárhányszor feddhetlen előéletű lehet, a lakosság körében jó hírnévnek örvendhet, mely jó hírnév őt a meggyanúsítástól mentesíti s a bajból kisegíti.

A tettes személyével kapcsolatos körülményeket e helyütt mind felsorolni, merőben lehetetlenség egyszerűen azért, mert azok minden esetben különbözők. Ennek folytán csak azoknak ismertetésére szorítkozunk, melyek a tettes személyének keresésénél rendszerint vagy legalább is gyakran fordulnak elő.

A nyomozás feladata leendő megállapítani, hogy ezek a körülmények kikkel hozhatók összefüggésbe.

Miután pedig a gyanú körülmények gyakran nemcsak egy, de több személyre is találunk, a gyanítólagos tettest azok sorában kell keresni, kik ellen a legtöbb gyanú körülmény szól.

A nyomozatot e személyek ellen mindaddig folytatjuk, míg csak a gyanút ellenük elejteni nem kell, vagy míg csak nem sikerül oly ténykörülményeket felfedezni, melyek bűnösségüket kétségtelenné teszik.

A tettes személye után való puhatolásnál alábbi ténykörülményekkel kell tisztába jönni:

1. A tett elkövetése idejében ki volt a helyszínén jelen?
2. A tettes mikor és mennyi ideig tartózkodott ott?
3. Az égés helyére ki férkőzhetett és ki távozhatott el onnét a nélkül, hogy észrevétecsék?
4. A helyszínén visszamaradt bűnjelk kinek tulajdonát képezik; a tettes által visszahagyott nyomok kitől eredhetnek?
5. Kinek volt oka arra, hogy gyújtogasson?
6. Ki tette magát gyanussa magaviselete által?
7. A közhit kinek tulajdonítja a tett elkövetését?

A kérdések fenti sorozatával az alábbiakban fogunk részletesebben foglalkozni.

1-hez. A helyszínén való jelenlét.

A gyújtogató, főleg ha a tettet előre megfontolt szándékkal követte el, gondosan meg fogja választani a kivitel időpontját, a midőn őt senki sem látja. E mellett a tűz kitörését tetszése szerint szabályozhatja, a tettet gyorsan és észrevétlenül végrehajthatja, alibiről gondoskodhatik.

Ez oknál fogva, tettenérés esetét kivéve, csak ritkán akadnak tanuk, kik a tettet látták volna, esetleg oly egyéneket megnevezhetnének, kik mint tettesek szóba jöhetnek.

Ha netán mégis akadnának tanuk, kik az égési helyen vagy környékén a tűz kitörése idejében gyanus alakokat láttak, azonban azokat a sötétség, a nagy távolság vagy egyéb okok miatt fel nem ismerhették, úgy tőlük eme személyeknek pontos vagy legalább megközelítően pontos leírása beszerzendő, ezenkívül megállapítandó, hogy azok mely irányban távoztak.

2-höz. A tettes mikor és mennyi ideig tartózkodott ott?

Ha egyáltalán nem sikerül tanukat szereznünk, kik a tettet, vagy a tett elkövetésével gyanusítható egyéneket látták volna, akkor meg kell állapítani azt, hogy

- a) mikor kellett a tettesnek a helyszínén megfordulnia és
- b) ott mennyi ideig tartózkodnia?

Az a) alattiú illetőleg fel kell tételoznünk, hogy rendes viszonyok közt a tettes közvetlenül a tűz kitörése előtt ott volt a helyszínén.

Ha azonban a tűz kitörése szabályoztatott volna, időre ható gyújtók stb. felhasználása által, akkor az időpont, melyben a tettesnek a helyszínén tartózkodnia kellett, csak hozzávetőleg állapítható meg.

A b) pont alattiú illetőleg annak megállapítása, hogy a tettesnek mennyi ideig kellett a helyszínén tartózkodnia, hogy a tettet végrehajthassa, azért fontos, mert abból is következtetni lehet, vajjon idegen, vagy pedig a helyi viszonyokkal, szokásokkal ismerős egyén követte-e el a büntetendő cselekményt, kinek nem kellett tartania attól, hogy őt a munkájában megzavarják.

Arra nézve, hogy mennyi ideig volt a tettes a helyszínén, különböző körülményekből következtethetünk.

A tettesnek annyival több idő kellett arra, hogy cselekményét végrehajtsa, tehát annál hosszabb ideig kellett a helyszínén tartózkodnia, minél körülményesebb volt az előkészület és a végrehajtás. Így pl. ha tűzvezetékét csinált, gyulékony anyagokat hordott össze, időre ható gyújtókat alkalmazott, az elégetni szándékolt tárgyakat előbb preparálta pl. folyadékokkal, hogy a tűz gyors terjedését ilykép biztosítsa, szekrényeket kiürített, értékes tárgyakat, állatokat elszállított, és így tovább.

Az időpontról, melyben a tettesnek a helyszínén lennie kellett, az időző gyújtók is felvilágosítást adhatnak, feltéve ha sikerül ezeket egészben vagy részben a tűzmaradványok között feltalálni. Ha pl. gyulékony anyagok közé dugott gyertya maradványaira bukkanunk, akkor a tettesnek körülbelül $\frac{1}{2}$ —1—2 órával a tűz kitörése előtt kellett a gyújtogatás helyén lennie.

Ha mindezek után sem lehetne megállapítani, hogy a tűz kitörésekor kik lehettek a helyszínén, akkor arra való tekintet-

tel, hogy a köznép önként ritkán ajánlkozik tanúnak, a nyomozást szélesebb mederben is folytatni és az után is puhatólni kell, hogy a tűz kitörése napszakában kik szoktak ott megfordulni, a hol a tűz kiütött.

Ezek pedig lehetnek: házbéliek, cselédek, alkalmazottak, szomszédok, továbbá azok, kiknek utjuk a nap bizonyos órájában arra vezet, vagy kiknek abban az időben ott dolguk szokott lenni, pl. házalók, kofák, tejelárusítók, lapkihordók, postások, koldusok, köszörűsök, munkások, iskolába járó tanulók stb.

E személyeknek kitudása végett néha ajánlatos a leégett objektum mellett néhány napon át figyelő állást tartani, a járókelő közönséget szemügyre venni és hozzájuk intézett kérdések által a tűz lefolyásának körülményei és különösen a felől tájékozódni, hogy kit vettek észre az égési helyen, vagy annak közelében.

Arra nézve, hogy a tűz kitörésekor kik voltak a helyszínén, a környékbeli lakosság nyújthat leginkább felvilágosítást, mint a mely a tűzjelzésre már kíváncsiságból is oda tódul.

Mindazok tehát, kik az égési hely környékén laknak és az égés idejében hollétüket nem képesek igazolni, a helyszínén is jelen lehettek.

Végül meg kell állapítani, hogy idegenek az égés idejében a helyszínén vagy annak környékén tartózkodtak-e, miután cigányok, csavargók, vándorlegények, koldusok, foglalkozás nélküliek sokszor minden ok nélkül gyujtogatnak, nincs tehát kizárva annak lehetősége, hogy a tettes köztük keresendő. Ha nem is látta őket senki a tűz helyén, de azért ott mégis megfordulhattak.

Ha a tettes feltűnő hosszú ideig tartózkodott az égés színelő, vagy ha a jelek arra vallanak, hogy ismételtlen dolga akadt ott, akkor néha más eredményre nem juthatunk, mint hogy a gyujtogatónak magának a károsnak kellett lennie.

Említettett, hogy a tettes oly célból, hogy a gyanút magáról elhárítsa, *alibit* keres magának.

A tettesnek ilyeténképen védekezése más bűncselekményeknél is előfordul, *de különösen gyakori a gyujtogatásoknál főképpen azért, mert a tettes — főleg ha gyujtószerrel használt, — a gyujtogatás végrehajtása után messze eltávozhatik a helyszínelő és mentő tanukról gondoskodhatik.*

Az alibi nem más, mint annak bizonyítéka, hogy az illető a tett elkövetése idején nem volt a helyszínén.

Ha a gyanusított ily bizonyítékkal áll elő, azt fentartással kell ugyan fogadni, de elutasítani nem szabad, hanem ellenkezőleg a terhelt által felhozott mentőkörülményeket meg kell vizsgálni. Az alibit különösen akkor kell bizalmatlansággal

fogadni, ha a gyanúsított a kérdéses időben többször változtatta meg tartózkodási helyét, vagy ha ez igazolással csak hosszabb idő múlva áll elő, továbbá ha a bűncselekmény elkövetése idejében való holtartózkodását a legapróbb részletekig oly alaposan képes bizonyítani, hogy nyilvánvaló, miszerint arra előkészült.

Így tett egy 90 esztendő molnár, a ki szorult anyagi viszonyai következtében, hogy a biztosítási összeget megkaphassa és házából ki ne üldöztessék, a szomszédos városba utazott, ott a vendéglőbe szállt, este felé azonban kocsin haza hajtattott, a kocsit jól távol házától megállította, ő maga pedig a házához lopódzván, a szalmatetőzetbe három gyertyát dugott és azokat meggyújtotta. A tett elkövetése után, melyet senki fia sem látott, ugyanazzal a kocsival visszatért a városba és csak másnap reggel utazott haza vasuton. Az alibi tehát ez esetben kétségtelenül elfogadhatónak bizonyult és a tett nem is került volna napfényre, ha a vén bűnös magát félelemből el nem árulja.

Egy másik gyújtogató a gyújtogató elkövetése után elutazott és hogy alibijét igazolhassa, számos levelet irt haza, a melyben mindenkor az idegen helyre való érkezés óráját és percét közölte.

Az alibit mindaddig nem szabad igazoltnak venni, a míg csak a gyanúsított be nem bizonyítja, hogy az égés idejében oly helyen tartózkodott, a honnan lehetetlen volt neki a tettet elkövetnie.

A tettes alibije igazolására a tanukat félre vezetheti pl. az órát előre vagy vissza igazíthatja, magának hamis tanukat szerkezhet, vagy oly látszatot kölcsönözhet a tényállásnak, miszerint kizártnak kell venni, hogy a helyszínén jelen lehetett volna. Így pl. ha valaki bezárni enged magát, vagy ezt maga is eszközli, annak igazolására, hogy idegen tettes gyújtogatót volna.

Egy falusi gazda fahordási kaláktát tartott, melyre többek közt A. és B.-t is meghívta, kik egymással ellenséges viszonyban állottak. A két ellenség — melleleg mondva sógorok — a gazda biztatására poharazás közben egymással kibékültek és vacsora után B. sógorát, A.-t, ki kissé ittas volt, haza is kísérte. A kibékülést követő egyik nap B. meghívta A.-t és még több más ismerősét vacsorára. A bor elfogyván, B. este 8 óra felé a korcsmába ment italért, a honnét mintegy $\frac{3}{4}$ óra múlva tért vissza. Midőn a vendégsereg este 10 óra tájt oszladozott és A. a biróval együtt haza felé tartott, egyszerre csak látják, hogy tűz van és hogy A. csürje teljesen lángban áll. Mint később kiderült, B. volt a gyújtogató és a tettet azon idő alatt követte el, míg borért volt a korcsmában. A gyújtogatóhoz egy vastag bodzacsövet használt, melyet lőporral töltött meg és egyik végét rongygyal jól bedugaszolta, a másik nyílt végébe pedig egy

4 cm. hosszú, de a cső végét egészen el nem záró taplót tett, az egészet kőolajba mártott kőzba göngyölte és a csűr szalmafedele közé tévé, a taplót meggyújtotta. B. ellen eleinte semmi gyanu nem merült fel, mert hisz egész sereg szavahihető emberrel igazolta alibijét; csak később, midőn a borhozatal örve alatti elmaradásának időpontját kezdték kutatni, jöttek a bűncselekmény elkövetésének nyitjára, melynek rugója a bosszú volt.

3-hoz. Az égési helyhez ki férközhetett és távoztatott el onnét gyanutlanul?

Eme körülmény megállapítása azért fontos, mert néha ebből is következtethetjük, idegen ember vagy házbeli követte-e el a tettet?

Ha pl. zárt helyen: pinczében, padláson, kamrában stb. ütött volna ki a tűz, akkor feltételezhetjük, hogy házbelinek a keze játszott közre, mert idegen könnyebben hozzáférhető helyet választ ki magának.

4-hez. A helyszínén visszahagyott bűnjeleket és nyomokat feltétlenül biztosítani kell.

Hihetetlen azonban, hogy ezen a téren mennyi mulasztás történik. Így előfordul, hogy a törmelék közt talált lefeszített lakatok a sutba dobatnak; a helyszínén talált gyufák a csendőr által eldobatnak; időző gyújtók, lábnyomok figyelemre nem méltattatnak stb.

Késégtelen, hogy ilyenemű hanyagságok és szabálytalanságok az okai annak, hogy a gyújtogatók nyomozása és későbbi vizsgálata meddő marad.

A feltalált bűnjeleknél meg kell állapítani, hogy azok miként és mikor kerültek oda? továbbá, hogy azok kinek tulajdonát képezik?

Utóbbi körülmény kitudása céljából a tárgyakat a szomszédoknak és azoknak, kik ily tárgyakat készíteni szoktak, meg kell mutatni, esetleg közhírré tétel által kell iparkodni a tulajdonosára ráakadni.

A bűnjeleken kívül a tettes által hátrahagyott nyomok, — főleg a lábnyomok — a nyomozatnál igen fontos szerepet játszanak. A lábnyomokat mindig biztosítani kell. Erre nézve a legjobb és a legbiztosabb mód a gipszbe való öntés. A butorokon vagy padlón visszahagyott kéz és lábnyomok esetleg kivághatók. Ha mindez nem lehetséges, akkor a nyomokat le kell rajzolni és leírni. Így lábnyomoknál: a nyom hossza, szélessége és alakja; a lábbeli minősége, sajátos ismertető jelei pl.: faczipó, bocskor, folt a talpon, lyukas helyek, patkós vagy patkolatlan sarok, talpszegek hiánya és így tovább. A lábnyomok-

nál a jobb és a bal lábtól eredő nyomok külön-külön irandók le.

A lábnyomoknál lehetőleg megállapítandó, hogy azok mikor keletkeztek, az égés előtt vagy után. E tekintetben felvilágosítást adhat az időjárás, pl. ha az eső a tűz kitörése előtt esett volna, úgy a lábnyomok mindenesetre mélyebben hatottak a földbe, mint száraz időben; fagyos talajon kevésbé láthatók, mint ha előbb hó esett volna stb. A nyomoknál figyelembe kell venni, vajjon azok nem-e mesterkélték, a mit a tettesek a nyomozás félrevezetése céljából néha meg szoktak cselekedni, továbbá a nyom irányát a helyszínéhez és onnét elvezetőleg, végül hogy azok menő vagy futó embertől erednek-e?

Hogy mily fontos annak megállapítása, vajjon a lábnyomok eredetileg megvoltak, vagy csak később keletkeztek-e, az alábbi eset bizonyítja: Egy az égés színhelyén talált lábnyom a nyomozók közegek által pontosan megmértvén és annak leírása is eszközöltetvén, megállapították, hogy az a nyom nagyságát, a szögek alakját és számát tekintve, egy oly egyéntől ered, ki a tett elkövetésével gyanúsított. Csak a későbbi nyomozás derítette fel a gyanúsítottat majdnem végzetessé vált ama ténykörülmenyt, hogy bár a nyom tőle származott, azonban az nem a tett elkövetése idejében, hanem akkor keletkezett, a midőn a gyanúsított a csendőr által a helyszínére vezetett.

5-höz. Kinek volt oka gyújtogatni?

Erre vonatkozólag megjegyzendő:

Minden tüzeset kárt okoz a tulajdonosnak, mert a vagyona elég. Ez okból minden gyújtogatás egyúttal káréges is.

Ha azonban a tulajdon biztosítva volt, akkor lehetséges, hogy a tulajdonosnak az által, hogy a biztosítás folytán kára megtérül, nemcsak nincs kára, hanem esetleg haszna van, mert többet és jobbat kap, mint a mije elégett. Ha erre számított az illető, akkor üzérkedő gyújtogatás esete forog szóban.

Mind a két esetben lehetséges, hogy a gyújtogatás felbujtásra történt, a midőn is több gyanúsítottat kell keresni: a tettest és a felbujtót.

E mellett még oly gyújtogatások is előfordulhatnak, melyeknek indító okát megérteni vagy felismerni nem lehet.

Törekedni kell, hogy az égési ok legalább is bizonyos valószínűséggel megállapíttassék. Ha ez megvan, akkor keresni kell azt a személyt, kinél ez az ok fenforoghat.

A gyújtogatás kiviteli módjából néha a tettes személyére is következtethetünk, pl.:

Ha biztosított tárgyak égtek el, akkor nincs kizárva, hogy azokat maga a káros gyújtotta vagy gyújtatta fel. Ilyenkor azon-

ban a gyújtogatást olyképp szokták intézni, hogy először a biztosított tárgyak égjenek el, bár előfordulhat, hogy a gyanú elhárítása végett a szomszéd vagyona gyújtatik fel, oly számitással, hogy a kedvező szélirány vagy más körülmény folytán a tűz majd a gyújtogató vagyonát is elfogja pusztítani.

Ha fogház, szegényház gyuladt ki, úgy nem lehetetlen, hogy a tüzet a bentlakók rakták, hogy onnét meneküljenek, vagy esetleg boszúból; vagy ha iskola égett, azt az iskolás gyermekek csinálhatták azért, hogy ne kelljen nekik egy darabig iskolába járniok. Ily tüzeknél a tettes első sorban ezen személyek sorában keresendő.

Ha szalmakazal égett el, úgy nem lehetetlen, hogy csavargó gyújtotta azt fel oly célból, hogy tetten éretvén, börtönbe kerüljön. Esetleg gyermekek, napzámosok, cigányok, kik szalmatűznél kukoriczát, krumplit stb. sütöttek s aztán eltávoztak, mielőtt a tüzet eloltották volna.

Ha a gyújtogatás kívülről oly helyen történt, hová könnyen lehet férni, akkor a gyújtogatás oka boszú vagy az lehet, hogy a lakosság megfélemlitessék, izgalomban, rettegésben tartassák.

Ha a gyújtogatáson kívül egyéb büntény jelenségei is fenforognak, úgy a gyújtogató a legnagyobb valószínűséggel az, ki a kérdéses büntetendő cselekményt, pl. lopást, rablást, gyilkosságot stb. végrehajtotta, a tettes tehát e büntettes személyében keresendő.

6-höz. Ki vált gyanússá a magaviselete által?

A gyanúsított egyéniségének tanulmányozása igen fontos és sok látszólag ellentmondó körülménynek megértésére vezet.

E helyütt a tettesnek a tett elkövetése előtt, alatt és után való magatartását, illetőleg magaviseletet kell megfigyelni.

Az égés előtti időben magaviselete által gyanússá válhat valaki, ha folyton tüzről beszél; gyújtogatással fenyegetőzik; ha dicsekszik, hogyan lehet tüzet gerjeszteni a nélkül, hogy annak oka felfedezhető volna; ha az illető elfogadható ok nélkül elutazik, a mi különösen akkor fordul elő, ha időre ható gyújtók használtattak; ha valaki tüzeset hallatára izgatott lesz, azon helyről, a hol erről beszélnek, távozik; hallani sem akar a tüzről, vagy ostobának tettei magát, daczára annak, hogy már foglalkozásánál fogva is ehhez értenie kell; ha a tűz kitörése előtt a későbbben kigyuladt házak felé tekintget, sőt a fára is felmászik, hogy jobban láthasson; ha a tüzet jelzi, mielőtt az kívülről még láthatóvá válnék.

Ha valaki gyújtogatással fenyegetődött, akkor meg kell vizsgálni, hogy azt az adott körülményekhez képest komolynak

lehet-e venni, az illető kijelentését megismételte-e, és a fenyegetés, valamint a tűz kitörése között mennyi idő telt el.

Néha előfordul, hogy a fenyegetés nem szóval, hanem írásban nyilvánítatik, néha megmegettörténik, hogy a lakosságot a bekövetkezendő tűzveszélyre írásban figyelmeztetik, mint ezt egy eladósodott paraszt ember tette, ki saját házának felgyújtása előtt szomszédjait arra kérte fel, hogy biztosítsák be vagyonukat és tette ezt azért, mert sajnálta, hogy miatta mások kárt szenvedjenek.

Ily esetben meg kell tudni, hogy ki a levél írója?

A levél írójának nyomozásánál tekintetbe kell venni: a tartalmat, az irályt, a kézírást, a papír anyagát, a tinta, porzó és a pecsét minőségét.

A kifejezés módjából következtetés vonható a levélíró hivatására, foglalkozására, műveltségére, az őt indító okokra.

Ha a gyanú bizonyos személy ellen irányul, akkor a levél anyagához hasonló anyagokat kell nála, a fenyegető levéllel való összehasonlítás céljából keresni, figyelmet fordítván arra is, ha itatós papír használtatott, hogy a használt itatós papír feltalálás esetén bűnjelet képezhet.

A gyanúsított kézírása a levél írásával összehasonlítandó és e célból az illető kézírása beszerzendő.

Miután a közbiztonsági közegek nem irásszakértők, ajánlatos ily esetekben irásszakértő közreműködését igénybe venni.

A levél írójának kitudása végett továbbá ajánlatos a levél felmutatása mellett a környékbeli tanítóknál, ügyvédeknel, közjegyzőknél, postahivataloknál, községi jegyzőknél és egyéb ily helyeken, a hol sok aláírás történik, a levél írója után puhatolódzni. Néha e helyekről nyomra vezető felvilágosításokat nyerhetünk.

Néha a tettes cselekményekkel is elárulja magát, hogy gyújtogatni fog, az által, hogy gyújtószereket szerzett be, vagyonát túlbiztosította, az égés előtt értékes holmiját félre rakta, gyújtogatási kísérletezéseket, vagy rendkívüli előkészületeket tett, hogy a tűz kitörésekor önnönmagát, hozzátartozóit és vagyonát megmentse.

A tettes magatartása az égés alatt az illető egyéniségéhez képest különböző, így pl. az egyik értesítettén, hogy háza ég, vagy egyáltalán nem, vagy feltűnő lassúsággal, a másik lázas sietséggel siet a helyszínére; némelyik tétlenül nézi a tüzet, a nélkül, hogy segítene, sőt a tűz eloltását meggátolja, mondván, hadd égjen, nem kár. Az egyik három helyett is dolgozik, rendszeresen, cél tudatosan, szidja és kárhoztatja a gyújtogatót; a másik zavartan tipeg ide-oda, a csendőz közlekedtére elfordul, abbahagyja az oltást, eltávozik a tűz helyéről, kimerülten le-

fekszik stb. Hólabdákat dob az egyik káros a tűzbe és ezen ostobasággal figyelmeztetés daczára sem hagy fel, a másikat erőszakkal kell eltávolítani, mert a vizes trágyát akarja megmenteni, vagy mert a még lángban nem álló ház kéményét bontogatja.

Az égés után gyanússá válhat valaki, ha minden ok nélkül ismételten felkeresi a színhelyet, hogy azt szemügyre vegye, ott kutasson, vagy ha a tűz okára következtetni engedő nyomokat elenyésztetni iparkodik, ha a tűz után feltűnően kerüli a társaságot, vagy ha nála oly tárgyak találhatók, a melyek az égéssel kapcsolatos bűncselekményből (lopás, rablógyilkosság stb.) erednek; ha minden ok nélkül elhagyja az égés színhelyét, bár ott neki dolga akad; ha alibije igazolására hamis tanúkat szerz; ha a gyanút másokra terelni, vagy a nyomozó közegeket tévútra vezetni igyekszik.

A bűnösség érzete a lelkiismeret furdalásán alapuló nyugtalanságban és félelemben nyilvánul. Ez okból mindazok, a kik a tett elkövetésében gyanúsak, ez irányban is megfigyelendők, vagy mások által szemmel tartandók, egyúttal ajánlatos a tervszerű megfigyelést a családtagokra is kiterjeszteni, mert ezek izgatottságukban néha könnyebben árulják el magukat.

Néha sikerülni fog a gyanúsított egyén testén vagy ruháján olyan nyomokat találni, a melyekből következtethető, hogy ő volt a gyújtogató. A gyújtószereknek a helyszínére való szállítása, valamint azok kezelése közben ugyanis néha eme gyújtószereknek egyes részei a ruhán nyomokat hagynak hátra, így pl. petróleumfoltok a ruhán, a melyek akkor keletkezettek, a midőn a tettes az elégetendő tárgyakat kőolajjal leöntötte; kénmaradványai a ruhán vagy zsebben, melyek gyújtózsínórtól származnak.

Különösen fontos a gyanúsított anyagi viszonyainak tüzetes megállapítása, mert itt is elv az, hogy rendezett anyagi viszony a rosszra való hajlás ellen a legbiztosabb óvszer.

Ez oknál fogva, ha a gyújtogatás indító oka üzérkedés vagy boszú látszik lenni, akkor meg kell állapítani, hogy a gyanúsított ellen vagy általa van-e per folyamatba téve; mi okból és mily összeg erejéig; a kereset tárgyalására mikor van határidő tűzve és eme kereset mily összeg erejéig lett indítva; ez a kereseti összeg végrehajtás vagy árverés útján való behajtására lett-e határidő kifizetve?

Ha a gyanúsítottnak ingatlana van, úgy annak megterheléséről a telekkönyv nyújthat felvilágosítást, ezen kívül a községi jegyzőségénél levő adatok.

A gyújtogatás tettesére jellegzetes, hogy a gyújtogatásokat ismételni szokta. Ennek folytán nem szabad elmulasztani a

gyanusított személyével összefüggésbe hozható előbbi gyanús tüzeseteknek nyomozását. Így pl. előfordult, hogy féltékenységből ismételten gyújtogatási kísérletek tettek; továbbá a gyújtogatás megismételtetett oly célból, hogy inasgyermek helyéről szabaduljon; cselédleány, hogy a koraszülés maradványait elpusztítsa; siketnéma, hogy a tűzben gyönyörködjék; iparosok, hogy ez által munkához jussanak; üzletemberek, üzérkedés céljából.

7-hez. Azt a közmondást, hogy a nép szava Isten szava, a nyomozó közegeknek nem szabad figyelmen kívül hagyni. Mint más bűncselekményeknél, úgy a gyújtogatásoknál is a közhit, a közvélemény rendesen helyes alapon és feltevással fordul bizonyos személyek ellenébe. Habár a nyomozó közeget bizonyos személy elleni fellépésben és eljárásban csakis a nyomozó eljárás folyamán szerzett gyanús körülmények és bizonyítékok vezethetik és a közhit elemi erővel kitörő nyilvánulásától sem szabad magukat befolyásoltatniok: a közvélemény az ismeretlen tettes keresésénél értékes útbaigazításul szolgálhat.

Gyújtogatás üzérkedés céljából.

(Biztosítási család.)

Mint ez már említettett, az életben talán a leggyakrabban fordulnak elő gyújtogatások oly célzattal, hogy ez által a káros meg nem engedett módon anyagi előnyökhöz jusson, és épp ezért kell ily gyújtogatásokra különös figyelmet fordítani.

Minden üzérkedő gyújtogatásnál belső ellentmondások észlelhetők. Más bűncselekményeknél is előfordulhat, hogy az ez által érdekeltnek (a károsultnak) a bűncselekményből a valóságban nincs kára, hanem haszna. Az ily esetekben is alig lehetséges az indító okokban rejlő ellentétet, esetről-esetre beható tanulmány nélkül felderíteni.

Az üzérkedő gyújtogatás tanulmányozása némileg módszeresen történhetik.

Haszon vagy előny valamely égesből akkor származik, ha az elégett tárgyak értékükön felül, de akkor is, ha csak megfelelő értékre voltak biztosítva.

Ha pl. egy szalmakazal elég, akkor a káros a gyakorlat szerint annyi kárpótlásra számíthat, mint a mennyit a szalmaért a helyi árak szerint adnak. Ha tehát csak annyit kap az elégett szalmaért, mennyit az a helyi árak szerint megért, akkor a haszonlesés kizártnak látszik. A valóságban azonban a károsultnak igenis lehet haszna, mert a nyilvános vásárárjegyzékek a kiskereskedésen, vagyis azon alapulnak, hogy néhány méter-

mázsáért mennyi ár fizettetik; a nagybani eladásnál az ár 20—25%-kal kisebb. A kárvalott tehát az elégett készletért nagyobb összeget kap a biztosító társulattól, mintha azt a piacon árúsította volna el, és e mellett megtakarítja esetleg a fuvardíjat is.

Az okok, melyek a károsultat saját vagyonának felgyújtására indítják, a legkülönbözőbbek.

Gyakori eset, hogy a károsult ezt a biztosítási összegért teszi, hogy sürgős adósságait kifizethesse, bár ezzel vagyoni bukását legfeljebb elodázza, de megakasztani nem képes. Indító ok lehet még, hogy a gyújtogató valamely foglalkozás megkezdéséhez a szükséges tőkét megszerezze; üzletét megnagyobbíthassa; a reá nézve értéktelenné vált vagy értékükből vesztett árucikkért vagy egyéb tárgyakért többet kapjon, mint a mennyi rendes körülmények közt azokért befolyt volna.

Másképp áll a dolog, ha az illető elköltözködni, kivándorolni, vagy más foglalkozásba fogni akar. Ez esetben vagyonának értékesítése a legfőbb ok és a gyújtogatás erre alkalmas eszköznek ígérkezik. Pl. egy földmives a szomszédjának telkéért váratlan nagy vételárt ígér, de az épületeket nem kívánja megszerezni. Az épületeknél ez okból csak a lebontási anyag értéke számít a tulajdonosnak. Ez tehát az épületeket felgyújtja és a biztosító-társaságnak pedig ajánlatot tesz, hogy mentse fel az újbóli építkezés kötelezettsége alól. Ez megtörténik, a földmives eladja a telkét nagy áron s az épületekért kárpótolva van. Vagy: X. istállót építtetett a házához és ezt 3000 K erejéig biztosította. Erre a telek, melyre az istálló épült, peressé vált s tulajdonosa, mint peresztes az istálló lebontására ítéltetett, mire ez a végrehajtási kényszer hatása alatt, éjjel az istállót felgyújtja.

Z. kocsmáros vendégfogadója közel feküdt az országúthoz, melyet azonban a forgalomból kivontak és azt Z. telke másik vége mellett vezették el. Mi történik már most? A vendégfogadó leég és a telek másik végén újból felépíttetik a biztosítási összegben, tehát megint az országút mentén fekszik.

K. halásznak a Duna partján emelt épületeit az ár mossa, azokat a pusztulás fenyegeti. Az épületek leégnek és szilárd talajon újból felépíttetnek.

N. háza és gazdasági épületei egy fedél alatt vannak, zsupszalmával fedvék; az épületek rozogák, avultak. Egyszerre csak leég minden, helyükbe új, modern épületek emeltek.

T. molnár régi malma nem igen versenyezhet az új malmokkal; a malom leég, a helyébe épített már modern berendezésű és így versenyképes.

A hatóság dűledező épületek lebontását rendeli el, azok

sorba leégnék; helyettük cserépfedeltű, szilárd anyagból épültek hirdetik a károsultak élelmességét.

Néha a tettes nem magának, hanem egy harmadik személynek kívánja a biztosítási összeget megszerezni. Így néha a fiúk gyűjtják fel az apa biztosított vagyonát, hogy sanyarú helyzetben segítsenek; munkások, cselédek, hogy a munkaadójuknak, gazdájuknak abból haszna legyen stb.

Az üzérkedő gyűjtogatásra alábbi eset szolgáljon például: J. Antal szatócs boltjában éjjel után tűz keletkezett, melyet az utcai rendőr-órs, a kitóduló füst által figyelmeztetve, a tűzoltóságnak azonnal tudomására hozott. A megérkező tűzörség a gazda távollétében az ajtót feltöri, a tüzet eloltja és a tűz helyének átkutatása közben azt találja, hogy az összes fiókok üresek, a cukorsüvegek szalmával vannak kitömve, a bejárattól jobbra egy hordó petroleum áll, a melyből egy lámpabél tovább vezet az üzlet belsejébe, egy petroleumos üvegbe, majd a másik oldalra hasonló üvegbe s végül a mellékszobába — a hol a gazda lakott — az ágy alá állított ugyancsak petroleummal telt palaczkba. A tűz a bejárat mellett, a petroleum-hordó közelében keletkezett, de magát a hordót a gyors oltóbeavatkozás folytán nem tudta elérni. Ha ez bekövetkezik, a tűz okvetlenül átterjed egy pillanat alatt az egész bolt-helyiségre és elpusztítja a tűzgyújtó-batteria nyomait is. Mikor a tűzoltóság mindezt már konstataulta és erről a rendőrtisztviselőt értesítette, egyszerre csak előkerül a tulajdonos azzal, hogy ő most érkezik meg Székesfehérvárról s tetetett jaggatással nézte üzletének pusztulását. Azonnal letartóztatták, mivel a gyűjtogatást nemcsak a jelek igazolták, hanem az a körülmény is, mely szerint két évvel azelőtt üzlete ugyancsak kiégett, de mivel a tűz keletkezését megállapítani nem lehetett, a biztosítási összeget neki kifizették s ezt szerette volna ismét megszerezni. Megjegyzendő, hogy nevezett szatócs több évig hivatásos tűzoltó volt s így a tűz terjedésének elméletével tisztában volt.

Hogy család szándékú gyűjtogatás tényálladéka forog-e fenn, annak megállapítása végett a következőkre kell figyelemmel lenni:

A káros magasabbra becsüli-e kárát, mint a mennyit az elégett holmik tényleg megértek? Ennek megállapítása nagyon fontos, mert gyanuokot képezhet. A nyomozat sokszor azért nehéz, mert néha több személy ellen kell a nyomozatot folytatni, kik egyformán gyanusak lehetnek. Kérdés tehát, ki a bűnös?

Az ily nyomozások rendszeresen meddők.

A biztosítási iratok tanulmányozása, lehetőleg messze visszamenőleg, sok támpontot szolgáltatthat, mert azokból eset-

leg kivehető, hogy a biztosítási összeg évről-évre emelkedett, az objektum ára maga azonban csökkent.

A nyomozatnak feladata megállapítani: az elégettnek állított tárgyak stb. tényleg meg voltak-e?

A földmivesek, kereskedők rendszerint többet mondanak be elégettnek, mint a mennyi az tényleg volt; meg kell tehát vizsgálni, hogy ott, a hol az elégett tárgyak állítólag voltak, volt-e annyi férhely és ott esetleg más a helyet elfoglaló tárgyak nem-e voltak elhelyezve? Ha minden oda égett, akkor csak a tűzmaradványokból lehet az elégett ingók és ingatlanok mineműségére és mennyiségére következtetni.

Elmebajos gyűjtogatók.

A gyakorlati tapasztalat bizonyítja, hogy igen sok gyűjtogatás elmebeteg által követtetik el és hogy sok esetben az ily egyénéknél az elmebetegség nem oly szembeötlő, hogy azt a laikus azonnal felismerhesse.

Mint hogy az elmebajosok által végrehajtott büntetendő cselekményeknél a nyomozó eljárás a rendestől eltérő, a mennyiben ily esetekben a büntetendő cselekmény tényálladékanak megállapításán kívül, a nyomozó közegnek kötelessége a bizonyítékok és gyanuok beszerzése mellett mindama körülményeket is összegyűjteni, melyek a terhelt, illetve a gyanúsított egyén elmebetegségére engednek következtetni: szükséges, hogy a nyomozó közeg az elmebajos, különösen a szóban forgó elmebeteg gyűjtogatókat jellemző sajátosságokat felismerni képes legyen, hogy nyomozó eljárását azokhoz alkalmazza.

A tévedés veszélye azért felette nagy, mert az elmebaj tünetei sokszor még a szakértő orvos által sem ismerhetők fel azonnal, annál kevésbé képes erre az orvosi ismeretekkel egyáltalán nem bíró nyomozó közeg.

Miután azonban a nyomozó közegnek a tettes személye körüli puhatoló eljárásában kötelessége a terhelő körülmények megállapítása mellett, a mentő, a beszámítást csökkentő vagy kizáró körülményeket is latolgatni, az alábbiakban fel vannak sorolva azon jellegzetes tünetek, melyekből elmebaj fennállására következtetni lehet.

Az elmebajos rendszerint zavart beszéde és zavart magaviselete által teszi magát feltűnővé. Nem szabad azonban szem elől tévesztetni, hogy sok elmebajos öntudata nincs mindig megzavarva, vagyis a feltett kérdésekre értelmesen felelni, tervszerűleg cselekedni képes és ennek dacára mégis bizonyos rögeszme befolyása alatt áll.

Némelyek betegségüket leplezni igyekeznek, másoknál a kóros jelenségek nem jelentkeznek, a míg az alkohol (szesz) vagy egyéb ily mérges hatású szer élvezetétől el vannak tiltva.

Végül nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy néha a gyújtogató csak a tett elkövetése idejében volt megzavarodva, s az azt előidéző ok megszűntével rendes észjárását ismét visszanyerte.

A látszólag ép elméjű gyújtogatóknál az elmebaj jelenléte valószínű, ha cselekményüket a következőkkel indokolják:

1. Hogy ők már hosszabb idő óta üldözöttek vannak s részint boszút kellett állniok, részint védekezni akarnak a további üldöztetés ellen.

Ilyenkor meg kell kérdezni őket, hogy miben állott az üldöztetés és hogyan vették azt észre? Az állítások képtelensége csakhamar ki fog tűnni;

2. hogy felsőbb hatalom parancsára cselekedtek. Ilyenkor isteni hangokról, sugallatokról, világmegettisztításról és hasonló célokról beszélnek a betegek;

3. hogy ők nagy bűnösök, bűnhődniök kell vagy megégés (bennégés) vagy elítéltetés által;

4. hogy haragból cselekedtek. A harag okát kutatva kiderül, hogy az ok kicsinyes, nem áll arányban az elkövetett cselekmény súlyosságával;

5. hogy szeszt ittak és nem tudták mit csinálnak;

6. hogy maguk sem tudják, miért is gyújtogattak; valami ösztökelte őket, hogy ezt megtegyék;

7. hogy azért gyújtogattak, miszerint gyönyörködjenek a tűz fényében.

Amint a nyomozó közeg megbizonyosodik, hogy az elmebaj jelenléte valószínű, annak bizonyíthatása céljából a hozzátartozóktól vagy ismerősöktől a következőket kell meg tudni:

a) volt-e valaki a közeli vérrokonságban (szülők, testvérek, unokatestvérek, nagyszülők, nagybátyák és nagynénék) elmebeteg, veleszületett buta (gyenge elméjű), hülye, iszákos, bűntettes, szenvedett-e valamely agybetegségben (például gutaütés-) vagy epilepsiában (szivgörcs);

b) a gyanus egyén maga értelmileg és lelkileg jól fejlődött-e, rosszul fogott-e rajta az iskola, nem volt-e gonosz hajlamú, állatkinzó, makacs és kóborló természetű már gyermekkorában?

c) nem szenvedett-e görcsös betegségekben, szédülésekben, nem vesztette-e el ilyenkor eszméletét hosszabb időre, nem volt-e iszákos, nem szenvedett-e valami fejszerűlést?

d) környezete nem vett-e észre rajta különös magaviseleket s ha igen, mióta?

A nyomozó közeg által megállapított ténykörülmények a bíróságnak tudomására hozandók, hogy — szükség esetén — a gyanus egyéneknek szakértők által való megfigyelése elrendelhető legyen.

A csendőrség feladata és teendői a tüzeseteknek megakadályozása és kiderítése körül, valamint az égések alkalmával.

1. A közbiztonság végrehajtó közegeinek egyik legnemesebb szolgálati kötelessége, hogy éber őrködés és felügyelet által az állampolgárok életét és vagyonát fenyegető veszélyeket elhárítsák, illetve megelőzzék.

A közbiztonsági közegeknek a gyakori és nemzetgazdasági szempontból is felettebb káros tüzeseteknek megakadályozására irányuló tevékenysége abban áll, hogy a tűzrendőri intézkedésekre vonatkozó és e mű egy másik fejezetében ismertetett kormány (vármegyei [városi] szabály)-rendeleteket megismerjék, azok betartását minden adandó alkalommal ellenőrizzék és azoknak érvényt is szerezzenek.

A netán észlelt szabályellenességek és mulasztások első sorban a tűzrendészetet kezelő (1886: XII. t.-cz. 21. §. g) pontja és 22. §.) és így az intézkedésre is hivatott helyi hatóságoknak (községi előljáróság) jelentendők be, illetve a községi előljáróságnál fekvő panaszkönyvbe bevezetendők, a lakosság pedig a mulasztásból származható veszélyekre és ezeknek káros következményeire figyelmeztetendő.

Alig képzelhető el, hogy a közbiztonsági közegek intő és figyelmeztető fellépése hatálytalan maradjon; ha mindamellett azoknak nem volna foganatja, a vétkeket, a megtorló intézkedések megtétele végett, a közigazgatási hatósághoz fel kell jelenteni.

2. A közbiztonság végrehajtó közegeinek meg kell továbbá győződniök arról is, vajjon a városi hatóságok, községi előljáróságok a tűzrendészetből kifolyólag reájuk háruló köteleknek tényleg megfelelnek-e? Amennyiben e téren mulasztás vagy közömbösség észleltetnék, a községi előljárók köteleikre figyelmeztetendők, ha pedig ennek eredménye nem volna, erről a közigazgatási hatóságnak jelentés teendő.

3. A közbiztonsági közegeknek ismerniök kell mindazon okokat, melyekből gondatlanság vagy vétkes mulasztás folytán

tűz keletkezhetik, hogy azt *közbelépés* által idejekorán megakadályozni képesek legyenek.

Mint hogy a gyermekeknek pajkosságból tűzzel való játszása már igen sok esetben mérhetetlen károknak volt előidézője, a felügyelet nélkül hagyott gyermekekre éber figyelmet kell fordítani, nemkülönbön azokra, kik gyúlékony anyagok mellett dolgozva, az óvó-rendszabályokat megszegik.

4. Ha a közbiztonsági közegek épp a tűz kitörése idejében érkeznek a helyszínére, feltéve, hogy a tüzet akkor még senki sem vette észre, úgy mindenekelőtt a tűz által közvetlenül veszélyeztetett lakosságot kell figyelmeztetni, hogy azok magukat, hozzátartozóikat és értékesebb ingóságait biztonságba helyezhessék.

Ezután a szokásos tűzjelzést kell megadni, esetleg gondoskodni arról, hogy a lakosság, tűzoltóság más alkalmas módon felriasztassék, magányosan álló házak, tanyák stb. égéseinél pedig az e helyhez legközelebb eső lakók értesíttessenek, hogy segélyadás végett a helyszínére siethessenek.

Nagyobb tüzeknél, például gyár-, ipartelepek, bányák, erdők égésénél, vagy akkor, a midőn a nagy szél folytán fokozott tűzveszedelemmel állunk szemben, gondoskodni kell arról, hogy az a szomszédos községek, vállalatok tűzoltóságának, ilyenek hiányában a környékbeli lakosságnak minél gyorsabban tudomására hozassék, hogy azok segélynyújtás végett haladéktalanul a helyszínére vonulhassanak.

Elegendő számú tűzoltó hiányában, a közerő kiállításáról a helyi hatóságok (községi előljárásság) gondoskodnak, melyek az e tekintetben rájuk háruló kötelek teljesítésében a csendőrség által hathatósan támogatandók.

Ha valamely égő épület zárva és annak tulajdonosa távol volna, meg van engedve oda erőszakkal is behatolni, részint mentés, oltás, részint a bűnyomozat érdekében, bűnjelék és egyéb nyomok biztosítása, a tüzek, a tűzforrás megállapítása stb. céljából.

A közbiztonsági közegek a helyszínére kirendelt hatóságai közegeket és a tűzoltóság parancsnokát is rendelkezéseik végrehajtása körül támogatni tartoznak, nevezetesen, hogy a tűz oltásához, a mentéshez a megfelelő erő, a szükséges eszközökkel kirendeltessék, hogy az oltáshoz szükséges víz, az annak hordására szükséges kocsik, lovak, hordók stb. a lakosság által akadálytalanul kiszolgáltassanak.

A mennyiben a lakosság a tűzoltóságot működésében, vagy általában a mentési munkálatok végzését akadályozná, annak ellenszegülne, a helyi hatóságok támogatását kell első sorban igénybe venni és ezek, valamint a tűzoltóparancsnok rendelkezésének kivitelét karhatalommal is támogatni.

Hatósági közeg hiányában, az ebbeli rendelkezések megtevétele a közbiztonsági közegekre hárul, kik a rendelkezéseknek nem engedelmességek ellenében szolgálatilag fellépni jogosultak.

A tűzveszedelem színhelyét mindenekelőtt el kell zárni, és arra ügyelni, hogy a kíváncsiságból oda seregett és lábatlanokodó egyének onnét eltávolíttassanak, hogy a tűzoltóság szabadon munkálkodhasson; továbbá, hogy a vész színhelyén szerencsétlenség elő ne forduljon, a lehulló zsarátnokok, beomló falak, fejlődő gázok, robbanások stb. emberek életét és testi épségét ne veszélyeztessék.

Meg kell akadályozni, hogy vagyonmentés céljából a minden pillanatban már összeomlással fenyegető épületbe emberek behatoljanak, az izgalmas jelenetek hatása alatt fejüket vesztve öngyilkossági szándékkal a tűzbe rohanjanak; továbbá, hogy lopási szándékból az égő épületbe valaki bemenjen, vagy hogy gyújtogatás esetén ott a tettesek, részesek a büntény felfedezésére vezető nyomokat megsemmisítsék, vagy a nyomozás félrevezetése végett a helyszínén változtatásokat eszközöljenek.

A tűz színhelyének elzárása végett, ha erre a közbiztonsági közegek számereje elégtelen volna, vagy pedig azok fontosabb nyomozó teendők végzése végett a helyszínéről távozni kénytelenítettének, a községi előljárásságtól megbízható egyének, tűzoltók, lehetőleg kiszolgált katonák kirendelését kell kérni, mely segédlet aztán teendőire nézve kiiktatandó.

A megmentett vagyont biztos helyre el kell szállíttatni, és, nehogy abban kár ejtessék vagy azokból valami ellopassék, azok megőrzésére örök rendelendők ki.

Annak hangsúlyozása mellett, hogy a csendőrség az oltási munkálatokban tevékeny részt nem vesz, mert rá fontosabb teendők várnak, mindamellett oly esetben, ha a kellő szakismeretekkel bíró egyének, tehát tűzoltók hiányoznának, addig is, míg ezek meg nem érkeznek, kötelessége a tűzoltás terén szerzett ismereteit, az e mű következő fejezeteiben ismertett irányelvek szem előtt való tartásával olyképp érvényesíteni, hogy tanácsadólag, buzdítólag és serkentőleg lépjen fel és legjobb tudása és belátása szerint törekedjék a káros elem pusztításának gátat vetni.

Az élet- és vagyonmentés tekintetében, a tőle telhető tevékenységet kifejezni a csendőrnek különös kötelessége. (Csend. szolg. ut. 57. §.) A mentési eljárás e mű utolsó fejezetében van tárgyvalva.

A tűz eloltása után fokozatonként mindazon teendők végzendők, melyek a jelen kézikönyvben ismertetvék.

A járőrnek addig nem szabad a tűz színhelyéről eltávoloznia,

míg nem gondoskodott annak elzárásáról, főleg ha emberélet is esett a tűznek áldozatul. midőn tehát a birói küldöttség kiérkezte várható.

A nyomozó tevékenységre im e fejezet ad irányt, és ismételtén megjegyeztetik még, hogy a járőrnek már az égés alatt is jól meg kell figyelnie és megjegyeznie a körülötte elhangzott nyilatkozatokat, mert sok esetben a lakosság általános véleménye a nyomozásnál igen jó szolgálatot tesz és hozzájárul a valódi tényállás felderítéséhez.

Tudnivalók és minta-kérdőpontok a tűzesetek nyomozásához.

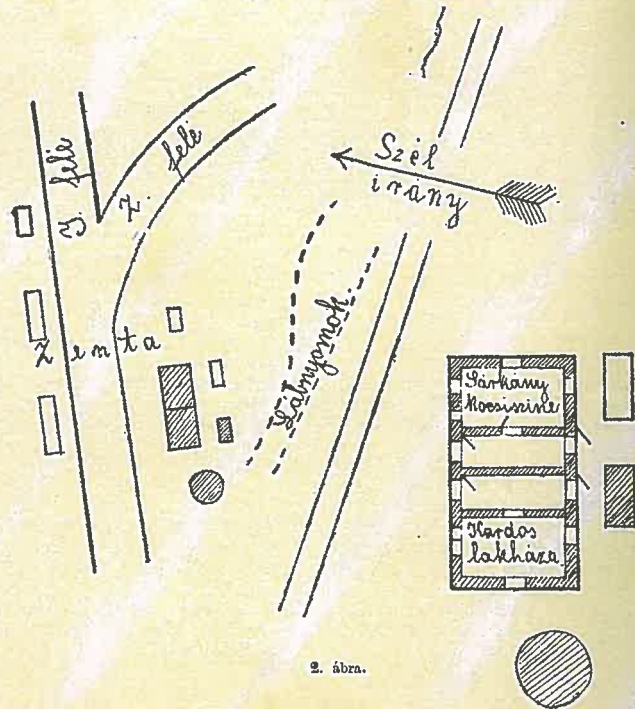
A.

Tárgyi tényálladék.

A tűzeset előfordult Zentán, 1906. márczius 17/18. (Hét-köznap: szerda, csütörtök?) (2. ábra.)

1. Kié? micsoda? 2. Magánosan állott-e a leégett épület? 3. Mennyire volt hozzá a legközelebbi épület vagy gyulékony anyag? 4. A községben vagy községen kívül volt-e a leégett épület? 5. Melyik részén? 6. Volt-e víz vagy kút a közelében? 7. Lakott volt-e az épület s ha igen: kik laktak abban és hol voltak vagy tartózkodtak a kárégés idején? 8. Lehetett-e látni vagy gondolni, hogy a gyújtás idejében ember tartózkodik-e felgyújtott épületben? 9. Látható volt-e előre, hogy a tűz könnyen továbbterjed, vagy hogy emberéletet veszélyeztet? 10. Más épületek voltak-e veszélyeztetve? Milyen volt azoknak szerkezete és teteje? 11. Mennyiben pusztította el a tűz az épületet? Mi mentetett meg?	1. Sárkány János földmives zsupfedelű kocsiszinje. Legelőbb Sárkány János és Kardos Árpád egy fedél alá épített lakóházaifogtak tüzet éjtélután egy órakor. 2. Nem. 3. Ötven méternyire. 4. A község szélén. 5. Az éjszaki részén. 6. Száz méterre volt kút. 7. Sárkány házfelében: Sárkány, ennek, neje, két kis gyermeke (egyik 6, másik 4 éves) és D. Mária nevű eselédje lakott, a kik mind otthon voltak. Kardos házfelének volt bérbe adva, a ki 17/III. ebédre ment A. községbe, és csak 18/III. este tért haza. Kardos nem Zentán, hanem a zentai szállásokon lakik. 8. Igen, mert lámpa égett a szobában s a világosság kilátszott az ablakon. 9. Nem. 10. Sárkány (külön fedél alatt levő, zsuptetetjű) istállója veszélyeztetve volt, de a tűzoltás által megmentetett. 11. A kocsiszin teljesen, a házak az alapfalak kivételével a tűz mar-talékkául estek.

12. Az ingóságok közül mi pusztult el és mi mentetett meg s hol vannak azok elhelyezve?
13. A tüzesetnél sérült-e meg ember vagy állat, s ha igen, mi által és mikép?
14. Mennyi a valódi kár és hogyan állapítottatott meg a kár nagysága?
15. Az épületek stb., az ingóságok tűzkár ellen biztosítva voltak-e? Mely biztosító társulatnál? Hol székel ez? Mily összegig?
16. Vázrajz. (Mindjárt ez oldalra rajzolandó). Szélirány? Időjárás? Sötétség?
17. Egyéb megjegyzések.
12. Sárkány és Vörös padlásán levő ingóságaik oda égtek, — a szobákból és kamrákból megmentett ingóságok N. szomszéd házában vannak elhelyezve.
13. Nem.
14. Aggodalom mérülvén fel aziránt, hogy sértett a kárát túlmagasra becsüli, N. N. tanuk, illetőleg N. szakértő kihallgatásával állapítottatott meg, hogy a kár X. korona.
15. Az épületek a... biztosító társulatnál voltak... K összegig biztosítva (Ügynök X... Zentán). Az ingóságok nem voltak biztosítva.
16. Éjszaki szél. Sötét éjszaka.
17. Az éjszaki szél mellett egyébként a város nyugati része veszélyeztetve volt.

2. ábra.

B.

Nyomok, gyanus jelek és mindennemű jegyzetek, melyek a tűz keletkezésének vagy a gyújtogató személyének megállapítására vezethetnek és ezen kérdés tisztába hozatala érdekében fontossággal bírhatnak. (Ezek után erőlyesen nyomozandó.)

Nevezetesen:

1. Feltalált és elszállított tárgyak, pl.:
A leégett épület lakatjai stb. nyitva vagy zárva?
Gyújtogatószerek: gyufák, kancók és úgynevezett időre ható gyújtók stb.
Hátrahagyott ruhadarabok stb.
(A bűnjelket haladéktalanul le-
tétbe kell helyezni, esetleg az el-
szállított holmikát is).
  2. Lábnyomok stb.
(Ezekről haladéktalanul lenyomatok gipszből vagy viaszból, rajzok, méretek, leírások készíten-
dők és beküldendők.)
1. A ház lakatjai, nevezetesen a négy külső ajtó a törmelékben megtaláltattak és a tűzoltóság által beszo-
gáltattak a rendőrkapitányságnak. Mindannyi zárt, kivéve a Sárkány-féle kapuzárt, melyen át Sárkány és családja a tűz alkalmával a házat elhagyták.
Utólagos megjegyzések: A 3 zár I-el, 1 pedig II-vel jelöltetett meg.
  2. A kérést követő napon egy lábnyom fedeztetett fel, mint ez a vázlatrajzban feltüntetve van, mely a kérés színhelyéhez vezetett oda és vissza (a tűzszínhely közvetlen közelében már többé nem volt feltalálható, a mennyeiben a talajt itt a tűzoltóság eltiporta). Az odavezető út kicsi lépéseket mutat (1—2 láb), valamint egyes helyeket, hol az illető személy ide-oda tipeggett és megállott volt.
Az elvezető nyomok nagyobb nyomtávolságot tüntetnek fel (3—4 láb); itt néha csak lábujjhegyen lépett fel az illető; ebből következtethető, hogy az illető személy oda habozva ment, visszafelé azonban már futott.
Mindkét nyom lábaktól ered, de nem cipő, hanem harisnya volt azokon. Felfedezés után azonnal megmérték, lerajzoltattak és le-
irattak (melléklet) és az időjárás-tól ráfektetett deszkák által meg-
óvattak. Következő nap X. csendőr által gipszbe öntettek. Rajz és gipszlenyomat felterjesztettek.
Utólagos megjegyzések: III-al megjelölve.
  2. A tűzoltók által a Kardos-féle lakásban ágyak a szokott helyen nem találtattak.
Tanuk: D. E. és F.

Téglás lábnyomairól gipszlenomatok készítették és a rendőrkapitányságnak átadták. Téglás X. csendőr által felhivatott, hogy harisnyás lábbal lépjen egy fővénnyel telt ládába és pedig az egész lábával és csak lábujjhegygel. Az ekkép keletkezett lábnyomok aztán gipszbe öntettek; a gipszlenomatok felterjesztettek. Megjegyzés: Meztlábnyomok lenyomatának összehasonlításához orvos, cipős lábaknál cipész közreműködése veendő igénybe.

Utólagos megjegyzések: V. fel megjelölve.

3. Gyanús egyének a közelben láttak-e?

4. Előbbi gyanús kérések a károsnál (veszélyeztetettnél) — vagy családtagjaiknál — vagy ugyanazon helyen és annak közelében előfordultak-e?

5. Káros (veszélyeztetett), előljáróság és egyéb tanúk bemondásai:

a) a tűz kiütéséről: hol, mikor ütött ki a tűz?

b) a tűzfészekről: hol kezdődött a tűz (kívülről? belülről?) és mikor?

c) a tűz keletkezésének okáról: Véletlenség (pl. Villám? Rövid zárlat? Röpülő tűz? Foggyatékos tüzelőszervezetek? Kémény; kályha; kemencze; kéményekbe épített gerenda és egyéb fanelemek? Hamu elhelyezése? Öngyulladás? Robbanás? Gyermekek gyufával való játéka? Gondatlan pipa-, lúmpa-, gyufa-kezelés?

Mikor lett a tűzfészek a tűz kiütése előtt, tűzjelenség észlelése nélkül megtekintve? vagy léptek-e fel ily jelenségek, (pl. füstszag stb.?) vagy gyújtogatás (gondatlanságból, előre megfontolt szándékból?) (A tűz kitérése kezdetén

3. Nem.

4. Sárkány előbbi birtokán állítólag már kétszer, 1 és 5 évvel ezelőtt volt tüzeset.

Közelebbi adatok jelentetni fognak.

Zentán ez már az ötödik kárégés 1 év leforgása alatt.

A lábnyom mellett (2-höz) utólag a szántóföldön X. által egy félig telt gyufadoboz találtatott; ez a rendőrkapitányságnak szolgáltatott be.

Utólagos megjegyzések: IV. el megjelölve.

5. A tűz kitérése éjjel 11 órakereszteltetett, még pedig először a kocsi-színen, a mitől kigyulladt a tető.

Tanu: Z. K.

Gondatlanság vagy véletlenségből (öngyulladás?) eredő tüzesetre a támpontok hiányoznak, ha a tűzfészek akár a kocsiszínen, akár a padláson volt. Általános feltevés, a károsítottaké is, hogy gyújtogatás forog fenn.

A Sárkány házaspár és a cseléd állítólag kb. este 9 órakeresztelt tértek nyugalomra és akkor gyanúsakat nem észleltek: Az állítólagos gyújtogató személyét illetőleg eddig-élé hiányzik a támpont, károsok sem gyanúsítanak senkit sem.

ki juthatott a tűzfészekhez? Ki-nek volt ott dolga tűzzel, világgal vagy általában? Ki volt ott legutóljára? Egésznél belülről: Az épület elzárása kinek a feladata volt és ki eszközölte azt? Ki vette a tüzet először észre?

d) a gyújtogató (gondatlan, vagy előre megfontolt szándékú) személyére vonatkozó adatok.

6. Egyéb megjegyzések.

6. Utólag jelentik, hogy a tűz kiütésénél a Kardos-féle lakás egyik ablakszárnya a lakáson kívül a falhoz támasztva találtatott, úgy, hogy azon át Kardos lakásába be-mászni lehetett.

Utólagos megjegyzések: V. el-jelölve.

6. Ezen ablakszárnyon (mely a rendőrkapitányságnál letétbe helyeztetett) egy ablak ki van törve. A még meglévő darabokon vérnyomok láthatók.

Téglás kőművesnek, ki utóbbi időben Zentán sok házat épített, nevezetesen a mult évi égési helyén is az égésnél keze vérzett és ezen sérülés keletkezését illetőleg állítólag ellentmondásba keveredett.

Tanu erre: A. B. C. (lásd C)).

C.

Terhelő és mentő körülmények a (gondatlanságból, előre megfontolt szándékból elkövetett) gyújtogatással gyanúsított Vörös Mihály személyét illetőleg.

Feltűnő magatartás a tűz kiütése előtt, alatt és után.

Nevezetesen:

1. A gyanúsított előélete és hírneve. Feltételezhető-e róla a gyújtogatás (gondatlanságból, bűnös szándékból). (Teljes előnevek és csúfnév)? Születési hely? Születési év és nap? Életfolyás? Katonakötelezettség? Polgári állás? Családi körülmények? Kereseti, vagyoni és adóssági viszonyok. Perek? Végrehajtás. Árverés. Előző bűntételei, főleg gyújtogatásért vagy tűzrendőri szabályok áthágásáért.

1. Vörös Mihály, álnéven Drótos, született . . . . . N . . . . . ben. Napszámos. Katona volt. Előbb . . . . . lakott. Zentán . . . . . óta. Özvegy, három gyermek apja.

Látzólag rendezett viszonyok közt él. Jóhírnevű, kivéve, hogy veszedelmes és lobbanékony természetű. Kártyás. Tanuk: P., R., S. Büntetve nem volt.

- Feltűnést keltő nyilatkozatai tűzről és gyújtogatásról és a többi?)
2. A tűz előtt, alatt és után: Figyelmeztetések, fenyegetődzés stb. — Megjegyzések a tüzesetet illetően? Ember és állat biztonságba helyezése? Butorok? Értéktárgyaknak, bizt. kötvénynek elszállítása, illetőleg biztos megőrzése? A gyanúsított a kárégés napján hol tartózkodott és mit csinált? Feltűnő öltözködés, tevékenység vagy tétlenség a kárégés folyama alatt. Lelkiismereti furdalás? Káröröm? Vallomás?
3. A B. alatt említett nyomok és jelenségek a gyanúsítottira illelnek-e?

4. Egyéb megjegyzés.

D.

A szándékos gyújtogatással gyanúsított Vörösre vonatkozó különös terhelő és mentő körülmények.

Indokok a gyújtogatás elkövetésére.

1. Gyújtogatás a káros, veszélyezett hátrányára pl. boszú, féltékenységek, gyűlölet (elbocsájtott cselédek, elutasított koldusok stb.). Más büntény palástolása a gyújtogatás által? Ilyen elkövetése az égés alatt? Kivánság az elfogásra? Kivánság egy kellemetlen szolgálattól való elbocsájtásra. Remény munkához jutni.
2. Biztosítási csalás a káros (veszélyeztetett) előnyére. Tűlbiztosítása, csalárd kárbecslése az ingóknak. Mikor, mily összegben lettek az ingók, melyek elpusztítása céloztatott, bebiztosítva? Ki által megbecsülve? Megvolt-e akkor a bementett értékük és oly karban voltak-e, mint ez bementett? Ki adhat erről felvilágosítást?
- A kárbecslésnél káros által minő állapotban léte és érték jelöltetett meg? és mindkettő mikép állapított meg? Hol és minő értékben voltak az ingók előbb és lettek később biztosítva. (A butorok elszállítása lásd C.)
1. Vörös Sárkánnyal ellenséges viszonyban áll.
Tanuk: X. Y. Z.
Utólagos megjegyzés. Az épületadó tényleg 76 K, a mi a biztosítási összegnek körülbelül megfelelő.

2. A kárégés híreről az azt követő nap reggelén X. értesült. Újtát ezen szavakkal: «Hadd égjen . . .» Y. felé folytatta és másnap jött haza. Tanuk: T, W., U.
2. Közölte velem, hogy lakásán ágyak nem találtak, azt felelte, hogy bizonyára ellopattak.
3. A lábnyom (B. 2.) Vörös lábára nyilván nem talál; igen kicsi; talán Téglás Lajos nevű fia lábaira. Erre vonatkozólag az adatokat lásd CII és DII alatt.

3. Tűlbiztosítása, csalárd kárbecslése az épületeknek. Mikor, ki által lettek az épületek, melyeknek megsemmisítése céloztatott, építve? Minő értéket képviseltek akkor? Mikor, mily összegben lettek bebiztosítva? Ki által felbecsülve? Megvolt-e akkor a bementett értékük? Minő volt az építkezési szerkezetük (állapot) és értékük a kárégés idejében. Ki tud erről felvilágosítást adni. A kárbecslésnél káros mennyire mondta be az értékeket és ez hogyan állapított meg.

Az ingatlan legutóbbi és korábbi vételára. Épületadó-haszonérték? Telekadó-tisztajövedelem. Betáblázott adósság a kárégés idején (I. C.)?

Mikor, mily összegben lettek az épületek előbb és később bebiztosítva?

A biztosítási csalás egyéb célja pl. újabb, jobb, kényelmesebb, célszerűbben fekvő épületek emelése? A telek könnyebb eladása (épület nélkül, vagy más épületekkel)? A birtok értékesítése adósság törlesztése, kivándorlás, más keresetforrás céljából stb.

5. Gyújtogatás felbékelt emberek által.
6. Gyújtogatás érthető vagy felismerhető indok nélkül (részegség, pyrománia stb.)
7. Egyéb megjegyzés.

3. Az okmányok igazolják, hogy a telket az előbbi tulajdonos: Kardos 1881-ben 2500 K-ért vásárolta épületek nélkül; hogy az épületek 1882-ben emeltettek és 2000 koronára vannak biztosítva és hogy aztán Kardos 1885-ben a telket az épületekkel együtt 3500 koronáért eladta. Eszerint az épületek legalább is 1000 koronával túl voltak biztosítva. Közvetlen az égés előtt nagyon rozoga állapotban voltak, mert Kardos az egész idő alatt, mitsem fordított az épületek jó karban tartására, úgy hogy alig érték többet 6—700 koronánál. A megmaradt 500 koronára biztosított istálló 250 koronára becsültetett, tehát érteken felül volt biztosítva.

Telekkönyvek.

Biztosítási kötvények.

Beelő biztos: X. Y.

4. Vörös előbb a Kardos féle telket megakarta venni, hogy ott egy koresmát nyisson; ebbeli szándéktól azonban elállott, mert a ház roskadozottsága és zsupteteje miatt az engedély meg nem adott. Erre Vörös Sárkánynak azon indítványt tette, hogy közösen építsék fel az egész házat. Sárkány erre nem volt hajlandó (innen kelteződik az ellenséges viszony a kettő között). A kárégés után Vörös a Kardos-féle házrészt tényleg megvásárolta, azonban a kárbecslési összeget is engedményeztetette és Téglás kömívessel egy szilárdan épült, cserépfedélű háznak építésére, mely Sárkány házától elkülönítve lenne (lásd az új épület vázlatrajzát) szerződött is; a koresmai engedélyért ismétlen folytatódott.

Tanuk: X. Z.

5. Vörös utóbbi időben Téglással nagyon bizalmas viszonyban volt.

Jelentés-minta egy gyújtogatási eset kinyomozásáról.

A.

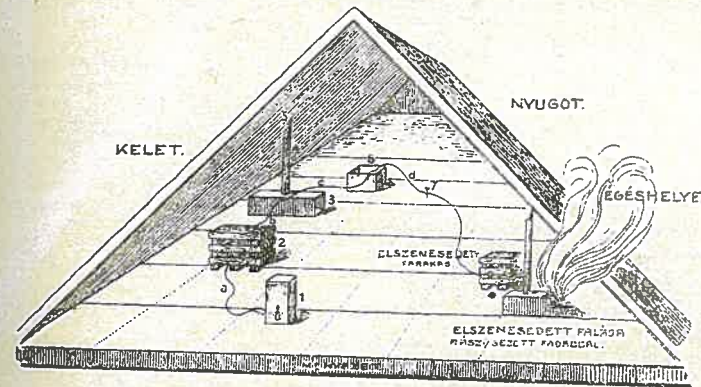
Tárgyi tényálladék.

- Hol égett?
Mikor? Hány órákor?
Kinek tulajdona: micsoda?
1. Félegyházán.
1903 február 3-án (vasárnap) d. u.
1/2 10 órákor.
Félegyháza község tulajdonát képező, szilárd anyagból épített, zsuppszalmával fedett iskolaépület és egyúttal tanítólak.
... jbg ... szolgabiroóság ... telekkönyvi szám.
- Az épület a tűz által mennyiben szenvedett kárt?
2. Az iskolaépületnek csak a tetőzete lett a tűz által kisebb fokban megromgálva. (Kár mintegy 100 K.)
- Más épületek stb. is veszélyeztetve voltak-e?
3. Nem.
- Lakott-e valaki az iskolaépületben és kik? Hol voltak azok a tűz kitörése idejében?
4. Az iskolában egyedül a nőtlen tanító lakott, ki a tűz kitörése idejében, Félegyházától mintegy 14 km.-nyire és N. N. . . . lakos tulajdonát képező tanyán időzött, hová disznótorra volt hivatalos.
- Az ingóságok közül mi lett a tűz martaléka, mi mentetett meg és ezek hol vannak?
5. Az ingóságok csak részben rongálódtak meg az oltásnál a víz által. Ezek mind az iskolaépületben vannak.
- A tűz által emberek voltak-e veszélyeztetve, mennyiben és mi által?
6. Nem.
- Az épületek stb., az ingók tűzkár ellen biztosítva voltak-e? mely biztosító társulatnál? hol székel ez?
7. Az épületek és az ingók az „Első magyar általános biztosító társaság”-nál voltak biztosítva, melynek ügynöke Félegyházán a tanító.
- Látkép? Szélirány? Időjárás? Sötétség?
8. (Az épület alaprajza és látképe lehetőleg melléklendő.)
- Egyéb?
9. Nyugoti szél. Koromsötét éj.
Az uralkodott heves szél folytán az egész község veszélyben forgott volna, ha a tüzet idejekorán észre nem veszik és el nem oltják.

B.

Nyomok, mindennemű adatok, melyek a tűz keletkezésére és a gyújtogató személyére felvilágosítást adhatnak és pedig:

- Feltalált bűnjelek és bizonyító erővel bíró tárgyak? Gyújtószerkezet?
1. A mint a tüzlármára R. S... lakosnő által feliasztott B. K. földműves és U. napszámos ... lakosok az égő házhoz értek, azt zárva találták. A kapu feltörése után a nyitott padlásra hatoltak és a tűzforráshoz férkőzve, azt néhány veder vízzel eloltották.
A tetőnek keleti oldala égett ki.
A kiégett részen egy majdnem elszenesedett hosszúkás faládika találtatott, melynek egyik fele nyitva volt. Erre függélyesen egy — szintén elszenesedett — fadarab volt szegve, mely felért a megszenesedett tetőgerendáig. Közvetlen közelében gondosan egymásra rakott, részben elégett famaradványok feküdtek. A talált helyzetet a 3. ábra mutatja.

Magyarázat. Az ábrán I-el jelölve hosszúkás kéregpapírból készült doboz, alsó szélével kifelé hajlítva és három oldalról leszegve. A 4-ik oldalon nyílás, melynek felső szélén néhány cm.-nyire a padló felett egy négyzetes kéregpapír volt alkalmazva, közepén lyukkal, melyben elégett gyertyavég volt. A kéregdoboz belseje, az alatta lévő padló és a gyertya puskapor gázaival feketére voltak füstölve. A most említett nyílásból szalag vezetett ki (a) egy gondosan összerakott famáglyához (2), mely 13 db fenýfaszilánkból állott, belsejében gyufaszálakkal. A zsinór (b) egy hosszúkás, egyik oldalán nyitott faládához vezetett (3), melyre függélyesen szegve egy körülbelül 38 cm. hosszú fenýfadarab (4) volt megerősítve. Ezen fadarab végén egy rész (5) ki volt fűrészelve. Ez a tetőgerendáig nyúlt fel. A zsinór (c) a gallérdobozhoz (b) vezetett, mely köölajjal volt megtöltve. A zsinór ebbe bele volt húzva és ellenkező oldalra kifelé jöve, le volt szegve (7). A zsinór innét az elszenesedett faládához vezetett, tehát egészen a tűzforrásig. Valamennyi tárgy köölajjal telítve volt és a zsinórra ezenkívül puskapor volt hintve.

2. Lábnyomok.
3. Gyanús személyek a közelben észleltettek-e?
4. Előbbi gyanús égések a tűz által veszélyeztetettnél vagy ennek családjánál?
5. a) Hol égett, mikor?

b) Tűzforrás.

- c) A tűz keletkezésének oka:
6. Egyéb.

2. Nem találtattak.
3. Nem.
4. Nem fordultak elő.

5. a) A tűz d. u. $\frac{1}{2}$ 10 óraker. a zsuptető alatt tört ki és onnét terjedt el. Tanu: R. S. . . lakosnő, ki látogatóból hazamenve, ép akkor haladt el az iskolaépület mellett, mikor annak tetőzetéből először fehér felhőalakú füst szállt fel, közvetlenül utána pedig lángok törtek ki. R. S.-né rögtön a korcsmához szaladt és az ott időző B. K. földmívest és U. W. napszámost a tűz kitöréséről értesítette, kik aztán gyorsan az égő házhoz siettek és a tüzet eloltották.

b) B. K. és U. W. kétségkívül megállapították, hogy a tűz a padlásan belülről ütött ki, mert midőn ők oda érkeztek, még javában égett.

c) Gyújtogatás.
6. A tanító lakószobájából az iskolaszobába vezető ajtó lakatja felett alkalmazott tolózár meg volt lazítva; a tolózárt tartó négy szög közül a két szélső ki volt szakítva, a tolózár pedig meggörbítve. A kapuajtó zárva volt, a szobaajtók, valamint a padlásajtó nyitva találtattak.

C.

A gyújtogatással gyanúsított Nemes Nagy Péter tanítóra vonatkozó enyhítő és terhelő körülmények.

A gyújtogatás előtt, alatt és utáni feltűnő magaviselet,

és pedig:

1. A gyanúsított hírneve:

1. Nemes Nagy Péter tanító, Nemes Nagy Pál félegyházi parasztagazda törvénytelen fia. Apja őt később törvényesítette. Anyja Faludi Róza, félegyházi cselédleány volt. 1865.

2. Magaviselet a gyújtogatás előtt, alatt és után.

3. A helyszínén talált gyújtószerkezet mennyiben bizonyítja gyanúsított bűnösségét?

V/10. Félegyházán született, mint honvéd póttartalékos a . . . . i honvéd gyalogezrednél 18 . . . -ben . . . -ben szolgált. Nőtlen. Vagyoni viszonyai rendezettek. Jómódú apja őt tetemes anyagi segélyben részesíti. Büntetve soha sem volt. 2. Gyanúsított a tűz kiütéséről lovas küldöncz által értesített. A küldöncznek azt mondta, hogy nem igaz, hogy nála ég. Csak ennek ismételt nógatására ment ki a szobából, de midőn nem látott tűzfényt, vissza akart térni mulató társaihoz. Csak a küldöncz erőlyes fellépésére ment haza. Oda érve első dolga volt B. K.-nak szemére vetni, hogy miért törte fel a kaput. A padlásra csak vonatva ment fel és rövid ott időzés után lejött lakószobájába, hol a gyér világításnál egyenest az iskolaszobába nyíló ajtóhoz ment és a jelenlévőket figyelmeztette, hogy nála betörték.

A tanító közvetlen ezután visszament N. N. tanyatulajdonoshoz, hol mintha mi sem történt volna, reggel 4 óráig mulatott.

3. A gyanúsított ruhaszekrényében X. Y. és P. J. csendőrökből állott járőr a tűz kiütését követő napon egy gallér-skatula tetejét találta meg, mely tökéletesen ráillett a gyújtószerül használt kéregskatula alsó részéhez. Ezen X. P. jel volt és 37. sz. (gallérbőség). A jelet T. kereskedő N. városban mint saját jelzését felismerte és előadta, hogy csak nem rég adott el Nemes Nagy Péternek két vászongallért 37. nyakbőséggel, holott nevezett rendszeren 36-os sz. papírgallérokat vásárol.

Gyanúsított ezt tagadja.

A helyszínén talált átvágott faládát gyanúsított nem ismerte el a tulajdonának.

Megállapított azonban, hogy abban P. C. n . . . i kereskedő két oltárgyertyát küldött a plébános intézkedésére a tanító czimére. A kereskedő jól emlékezett a gyertya méreteire és a ládán megmelegző czímtöredéket is felismerte mint saját írását.

Gyanúsított ezt is tagadja.

A gyújtószerül használt hosszú-
kás kéregkartont a gyanúsított
nem vallotta magáénak. Megállá-
pittatott azonban, hogy azt D...
p... i kereskedő küldte a gya-
núsítottnak.

A fakamarában továbbá egy le-
fűrészelt fadarab találtatott, mely
tökéletesen ráillett a helyszínén
talált csonka fadarabra. (Lásd a
4. és 5. jelzést a rajzon.) Két fajta
szög is volt ott, a nagyobb fajta-
val lettek a fadarabok a ládához
erősítve.

4. Egyéb.

4. A gyújtogatás indító oka való-
színűleg hiúság. Gyanúsított több
izben kérte az iskolaszéket, hogy
a zsupptető helyett szilárd anyag-
ból építsen tétőt. Midőn házassági
ajánlatot tettek neki, oda nyilat-
kozott, hogy zsupptető alá nem
húzódik meg fiatal leány.

Lehetséges, hogy egy a «Taní-
tók Lapja»-ban nem rég megjelent
cikkk, mely kikelt a zsuppfedélő
tanítólakások ellen, érlelte meg
benne az elhatározást, hogy az
iskolaépületet felgyújtja.

Kérdőpontok

a széna stb. öngyúléása által keletkezett tűz nyomozásáról szóló jelentéshez.

1. A tűz oka?
2. Hol } ütött ki a tűz?
3. Mikor }
4. Hol volt a széna stb. elrakva?
5. Mi gyuladt ki, mi melegedett fel
magától?
6. A rakás nagysága és tartalma?
7. Az öngyúléás okai és ismérvei:
8. Kárösszeg?
9. Az eset közelebbi leírása...
10. Egyéb.
1. Öngyúléás, önfelmelegedés.
2. N... községben (K... község
határában.)
3. 190. év... hó...-n, tehát a
behordást követő... napra, ...
hétre, ... hónapra.
4. Pajtában, padlásán, istállóban,
fészerben.
5. Széna, gabna keresztekbe rakva,
szalma, trágya, gabnakészlet.
Kaszálva: ... év, ... hó,
... n.
Behordva: ... év, ... hó,
... n.
Érett? Száraz-e?
Időjárás.
6. Hossza körülbelül... m. Széles-
sége kb... m. Magassága kb.
... m. Súlya kb... mázsa. Hány
szekérre való? Csomagolás? Szel-
lőztetés? Légcsatornák? Tűz-
forrás a raktárban? Alaprajz.
Keresztmetszet. Mikor észleltet-
tek?
8. a) A szénában stb.
b) Egyebütt (épületekben, más
tárgyakban stb.)
10. Ha szükséges, a meg nem égett
széna stb.-ből próbák veendőék és
elteendőék.

Kérdőpontok a robbanás által keletkezett tűz nyomozásáról szóló jelentéshez.

1. Hol } történt a robbanás?
  2. Mikor }
  3. Minő robbanóanyag gyúlt meg?
  4. A kőszén a) mikor hordatott fel a bányából?
b) " szállítatott?
c) " sajtoltatott össze?
d) " raktároztatott?
  5. Mennyiség és csomagolás? Raktárolás? Szellőztetés?
  6. A robbanás oka és ismérvei? Melyek azok, mióta észleltettek?
  7. Kárösszeg:
a) a robbanó anyagban;
b) más tárgyakon?
  8. Egyéb.
1. N . . . városban. Szabadban. Épületben stb. 1906 . . . . . hó . . . -n, tehát a behordást követő . . napra, . . hétre, . . hónapra.
  3. Benzin, petroléum, dynamit, puska-por, olaj, por (fa-, liszt-, kőszénpor), kőszén.

III. FEJEZET.

A tűzrendészettel kapcsolatos törvények, kormányrendeletek és döntvények kivonata.

1. Gyűjtogatás.

1878 : V. t.-cz. 422. §.

«A gyűjtogatás büntetést követi el és öt évtől tiz évig terjedhető fegyházzal büntetendő, a ki:

1. olyan házat, kunyhót, malmot, vagy bármily épületet vagy helyiséget, mely emberek lakául szolgál, vagy erre van rendelve, vagy pedig több ember összejövételére használtatik, olyan időben szándékosan gyűjt fel, midőn abban senki sem tartózkodik;

2. raktárt, gazdasági épületet, szabadterén fekvő nagyobb mennyiségű árú- vagy terménykészletet, a földtől el nem vált, vagy garmadában, vagy halomban levő gabonát, erdőt, nagyobb mennyiségű építési, vagy tüzelésre szolgáló anyagkészletet, hidat, hajót vagy bányát szándékosan felgyűjt.

Nem alkalmazandó a jelen szakasz, ha a felgyűjtött tárgy a felgyűjtő tulajdona és annak minősége vagy fekvése olyan volt, hogy felgyűjtása másnak sem személyére, sem vagyonára nézve veszélyt nem okozott.»

Jegyzet. Curiai határozatok. a 422. §. 1. és 2. pontjához.

A ház megett levő szalmacsomó felgyűjtása, ha ettől a ház is leégett, e szerint büntetendő.

A ház kerítésének felgyűjtása ide tartozik.

Csöszkunyhó felgyűjtása nem gyűjtogatás büntetést, hanem ingó vagyon szándékos megrongálásának vétségét képezi.

Összerongált kunyhó ingó vagyon szándékos megrongálásának vétségét állapítja meg.

A ki a meggyűjtött gyufát a meggyűjtani akart tárgyhoz tartja, habár ez meg nem gyúlad is: a gyűjtogatás kísérletében válik bűnössé.

Kísérletet sem képez gyufa meggyújtása az eresz alatt, ha az égő gyufát oda tartani nem próbálja.

Kísérletet képez az égő gyújtóanyagának a felgyújtandó tárgyhoz illesztése, habár ez lángra nem lobbant.

Gyújtogatás kísérletének büntetést követi el, a ki a saját vagyonának felgyújtása által másnak vagyonát veszélyezteti.

Ha a felgyújtani akart tárgy lángra lobbant: bevégzett gyújtogatás büntette forog fenn.

Ha a kamarában felhalmozott tűzifa és egyéb tárgy tüzet fogott a gyújtás következtében, akkor is befejezetnek tekintetik a gyújtogatás, ha a tűz kívül a tetőre nem terjedt.

A ki a gyújtogatónak a tett színhelyén, előzetes egyetértés mellett, gyufát ad, tudván annak szándékát: bűnségéddé válik.

Saját biztosított vagyonának felgyújtása, ha ez mások vagyonára tűzveszéllyel jár: gyújtogatás büntetést képezi.

Pajta felgyújtása, mely emberek lakásául szolgáló házzal van összekötve: a 422. §. 2. p. alá esik.

Ha a gazdasági épülethez közel levő kerítés gyújtatik fel: ez a gyújtogatás kísérletét képezi.

Csűr felgyújtása, jégverem felgyújtása: a 2. p. alá esik.

Kőből épült csűrűből kiálló szalmakötél meggyújtása és elégeése csak a 2. p. szerinti kísérletet képez.

Nagyobb mennyiségű termény stb. alatt a száz koronát meghaladó értékű veendő.

Százhatvan koronát érő szalmakazal nagyobb mennyiségnek vétetett. Magányosan álló szénaboglya nem nagyobb mennyiség.

A gazdasági épületben levő szénaboglya meggyújtása, a lakóháztól 5-6 lépésnyire fekvő szénaboglya felgyújtása a 2. p. alá esik.

Szabadon álló szénaboglya felgyújtása a 2. p. alapján büntetett, habár az ettől 5 lépésnyi távolban levő szin s az ide néhány ölnyire levő lakház fedele is kigyúlt.

Saját tulajdonát képező szalma felgyújtása nem büntetett, mivel a szomszéd ház teteje hóval lévén borítva, ezen okból veszélynek nem volt kitéve.

A gyújtogatás elbírálásánál nemcsak az elégett tárgy maga, de mind azon kockázatás figyelembe veendő, a mit a gyújtogatónak gonosz szándéka feltehetőleg magában foglalt.

423. §.

„Tíz évtől tizenöt évig terjedhető fegyházzal büntetendő a gyújtogató:

1. a ki a 422. §. 1. pontjában meghatározott valamely tárgyat szándékosan olyan időben gyújt fel, midőn abban egy vagy több ember tartózkodik;

2. a ki templomot, közkönyvtárt, közlevéltárt vagy olyan épületet, a melyben közhasználatra szolgáló tudományos, vagy művészeti gyűjtemények tartatnak, vagy melyben lőpor, vagy más gyújtó vagy robbanó anyagok tartatnak, vagy készítetnek, habár oly időben gyújt fel, midőn abban senki sem tartózkodik.»

Jegyzet. Curiai határozatok a 423. §-hoz.

A ki a gyújtás közös elhatározása után a tett színhelyén társának taplót ad a gyújtás eszközölhetése céljából: tettetárs a gyújtásban.

A 423. §. 1. pontja csak akkor forog fenn, ha a vádlott tagadásával szemben be van bizonyítva, miszerint tudta, hogy a házban emberek vannak a gyújtás idejében.

Az emberek által lakott házzal szomszédos sertésöl felgyújtása ide tartozik.

A lakóháztól egy arasznyi távolban levő szin tengerikóró-fedelének felgyújtása az 1. p. szerint büntetett, habár a lakóház tengerikóró-fedele nem is gyúladt meg róla.

Pincze, melyben néha emberek tartózkodnak, nem esik e pont alá. Házkerítésnek felgyújtása nem tartozik e ponthoz.

K. Anna e szakasz alapján ítéltetett el, habár a ház felgyújtása után maga figyelmeztette a bentlevőket menekülésre.

424. §.

«Életfogytig tartó fegyházzal büntetendő a gyújtogatás:

1. ha a gyújtás idején, a felgyújtott helyiségben levő személy a tűz által életét veszté, a mennyiben a gyújtogató azt, hogy azon helyiségben valaki van, beláthatta és cselekménye gyilkosságot nem képez;

2. ha ugyanazon személy egy időben, vagy rövid időköz alatt, több gyújtogatást, vagy egy gyújtogatást, de többek szövetségében követett el;

3. ha az csoportosan rablás vagy rombolás céljából követett el.»

Jegyzet. Curiai határozatok.

E szakasz szerint nem kell bizonyítani vádlott ellen, hogy tudta, miként a felgyújtott helyiségben emberek tartózkodnak, s elég a bűnösség kimondására, ha azt beláthatta.

Csak a kettőnél több gyújtás esik e szakasz alá.

Két gyújtogatás is több.

A nem közvetlenül egymás után tett gyújtogatások nem esnek e szakasz alá.

Csak több befejezett gyújtogatás tartozik ide.

A ki valakit szándékosan megéget: nem gyújtogatást, hanem gyilkosságot követ el.

Tűzbedobás megkísérlése szándékos emberölés kísérletét képezi.

Alvó ember ruhájának petroleummal leöntése és meggyújtása: a szándékos emberölés kísérletét képezi.

427. §.

«A gyújtogatás nem büntetett, ha a tűz tovább terjedése, előbb mint a tett felfedeztetett és nagyobb kár okoztatott volna, a tettes által, vagy az ő intézkedései következtében eloltatott.»

Jegyzet. Curiai határozatok.

Felmentetett a vádlott, a ki tüzet kiáltott, mielőtt a gyújtás fel-fedeztetett volna és ennek folytán a tűz eloltatott.

Elítéltetett a tettes, a ki a ház fedelét meggyújtotta s tüzi lármája után a tűz eloltatott.

Felmentetett a vádlott, mert az általa meggyújtott kazal az ő intézkedése folytán eloltatott, habár ő részegsége miatt az oltásban részt nem vett.

Gondatlanságból okozott tűzvész esetén e szakasz nem alkalmazható.

428. §.

«A gyújtogatás büntetnének elkövetésére irányzott szövetség, ha ahhoz előkészületi cselekmény is járul: két évig terjedhető börtönnel büntetendő.»

1. Jegyzet. Curiai határozatok.

A biztosított vagyon felgyújtására irányzott szövetség, ha ehhez előkészületi cselekmény is járult: e szakasz szerint büntetetik.

2. Jegyzet. A 422., 423. és 424. §-ok eseteiben az esküdtszék, a 428. §. esetében a kir. törvényszék ítél. (1897: XXXIV. t.-cz. 15. §. 14. p. és 17. §. 1. p.)

2. Biztosított vagyon felgyújtásának büntette.**1878: V. t.-cz. 382. §.**

«Tekintet nélkül az okozott kár összegére, büntetett képez a család: ha valaki azt saját biztosított vagyonának megsemmisítése vagy megrongálása által követi el.»

1. Jegyzet. Curiai határozatok.

Biztosított szalmakazal felgyújtása, ha más vagyona ez által nem veszélyeztetik, e szakasz alá esik.

Ha a biztosított saját vagyonának felgyújtása más vagyona tűz-veszélylyel jár: gyújtogatás büntette forog fenn.

Ha vádlott még nem vette fel a biztosítási összeget: csak kísérlet forog fenn.

Kísérlet esetében a felbujtó is csak kísérletért büntethető.

Kárösszeg emelése végett a véletlenül keletkezett tűz maradvékainak szaporítása nem esik e szakasz alá.

2. Jegyzet. A család büntette a 382. §. esetében öt évig terjedhető fegyház. 1878: V. t.-cz. 383. §. második bekezdés.

3. Jegyzet. Ezen büntett elbírálására a kir. törvényszék illetékes. 1897: XXXIV. t.-cz. 17. §. 1. p.

3. Az öngyújtogatásról.**I.**

Az 1882. évi aug. 14-én 32706. B. M. sz. a. kiadott rendelet a *tüzesetek alkalmával a tűz támadásának közvetlen okai iránt felveendő jegyzőkönyvek és az azok alapján kiállítandó ügynevezett ártatlansági bizonyítványok ügyében* következőket rendeli:

Kétségtelen, hogy a tűzkár elleni biztosítás üdvös intézményének minél szélesebb körben való meghonosítása a biztosítás olcsóságától függ.

Minthogy pedig a biztosító intézetek és társaságok annál alacsonyabb biztosítási tételeket állapíthatnak meg, minél kevesebbé vannak kitéve azon veszélynek, hogy a tűzkár elleni biztosítás egyesek részéről bűnös szándékkal könnyen hozzáférhető jövedelmi forrássá tétessék, a biztosítási intézmény közérdekű voltánál fogva a közigazgatási hatóságoknak is feladatukban áll tőlük kitelhetőleg oda hatni, hogy a biztosító intézetek az öngyújtogatások folytán rájuk hárítható károktól lehetőleg megóvassanak.

A mint a törvényhatóság előtt tudva lesz, a biztosító intézetek és társaságok a kártérítési összegeket rendszerint a hatóság által a károsult részére kiállított, ügynevezett «ártatlansági bizonyítványok» bemutatása után fizetik ki, azon jóhiszemű feltevésben, hogy azok az illetők részére a tűzvész eredete és okai iránt megejtett alapos és lelkiismeretes vizsgálata alapján szolgáltatnak ki.

Tekintettel egy részről a fentebb előadottakra, valamint azon körülményre, hogy az öngyújtogatás következményei által nemcsak maga a biztosítási intézmény, hanem a közérkölcösiség is nagy sérelmet szenved, másrészt pedig arra, hogy az «ártatlansági bizonyítványok könnyelmű kiállítása a netaláni gyújtogatóknak méltó megbüntetését¹ is meghiúsíthatja: hivatkozól az 1870. évi aug. 24-én 3339. B. M. sz. a. kibocsátott körrendeletemre,² felhívom a törvényhatóságot, hogy a területén levő előljáráásokat szigorúan utasítsa, mikép a tüzeseteknél a tűz támadásának közvetlen okai (t. i. gyújtogatás, gondatlanság vagy hanyagság, villámcsapás stb.) iránt jegyzőkönyvek felvétele mellett kellő erélylyel és alapos és minél gyorsabb vizsgálatot ejtse-

¹ A Btkv. 382. és 383. §. szerint 5 évi börtönnel és 2000 forint pénzbüntetéssel, esetleg 5 évi fegyházzal büntetetik az a család, mikor valaki saját biztosított vagyonát felgyújtja.

² Ez a rendelet a tüzesetek és tűzoltószerekről teendő jelentésekről szól.

nek meg s csak ezen vizsgálat befejezése után és annak eredményéhez képest állítsák ki az illetők részére az ártatlansági bizonyítványokat; megjegyezvén, hogy megyékben az ilyen ártatlansági bizonyítványok hitelesség és ellenőrzés szempontjából minden egyes esetben az illetékes szolgabíró által is látta-mozdók.

II.

Az 1882. évi szept. 17-én 49925. B. M. sz. a. *öngyűjtogatásra csábító túlbiztosítások megállása tárgyában* kiadott rendelet a következő:

Mintthogy több törvényhatóságnak és gazdasági egyletnek részint közvetlenül hozzám, részint a földművelési miniszterhez intézett felterjesztésből arról értesültem, hogy országszerte általánosan az a nézet van elterjedve, miszerint az előforduló számos tüzeset onnan keletkezik, mivel a biztosító társulatok részéről alkalmazott ú. n. mozgóügynökök a közönséget minden tőlük kitelhető módon magas biztosítás eszközésére igyekeznek rávenni, minek folytán igen gyakran túlbiztosítás és ezekből eredőleg öngyűjtogatások történnek; mintthogy továbbá a «Kereskedelmi törvény 470. §. értelmében a biztosítási összeg a tárgyak teljes értékét meg nem haladhatja, sőt ha a túlbiztosítás bebizonyíthatólag rosszhiszeműleg történt, az egész biztosítás érvénytelen, az idézett törvény 478. § a szerint pedig a biztosított tárgy teljes megsemmisülése esetében kártérítés fejében egyedül a biztosítási összeg fizetetik ki, (mely összeg azonban nem lehet nagyobb, mint a tárgy értéke a megsemmisítés idejekor), de részbeni megsemmisülés esetében ezen kártérítésnek is csak azon arányban van helye, a melyben a biztosítási összeg a tárgyak összértékében áll: ú. n. «ártatlansági bizonyítványok» kiállítása tárgyában f. évi augusztus 14-én 32706. sz. a. kibocsátott rendeletem kapcsán fölhívom a törvényhatóságot, hogy a vidéki közönséget a túlbiztosításnak úgy anyagi, mint erkölcsi tekintetben káros következményeire figyelmeztesse s erélyesen hasson oda, mikép a biztosítók a házaló-ügynökök fentebb jelzett irányú törekvéseit saját érdekükben utasítsák vissza.

4. Ingóvalyon rongálás tűz által.

1878 : V. t.-cz. 418. §.

«A ki idegen ingó dolgot szándékosan és jogtalanul rongál vagy megsemmisít: vétséget követ el és három évig ter-

jedhető fogházzal és ötven forinttól ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.»

1. Jegyzet. Curiai határozatok.

Csöszkunyhó felgyújtása, mely szabadon, magányosan áll, ide tartozik.

Összerongált kunyhó felgyújtása e szakasz alapján büntetetik.

Egy kereszt búza felgyújtása, mely által öt kereszt van veszélynek kitéve, ide tartozik.

Magányosan, szabad téren álló szalmakazalnak felgyújtása pajkoságból, ide tartozik.

Tíz szekér széna felgyújtása e szakasz alapján büntetett.

Ötven forinton aluli széna felgyújtása ide tartozik.

Kisebb terménykészletnek gondatlanságból felgyújtása nem büntetett, de a tettes a kárért polgári úton kártérítéssel tartozik.

Oly kunyhó, mely a földben akként van megerősítve, hogy csak szétszedés után szállítható más helyre: ingatlan dolognak (tartozéknak) tekintendő s ennek felgyújtása az 1878 : V. t.-cz. 421. §. szerinti ingatlan vagyonrongálás vétségét követi.

2. Jegyzet. A 418. §. szerinti vétség elbírálása a járásbíróhatóság köréhez tartozik, ha azonban egy évi időtartamot meghaladó fogház-büntetés alkalmazásának esete forog fenn; a törvényszék ítél. (1897 : XXXIV. t.-cz. 18. §. 9. p.)

5. Lázadó csoport gyűjtogatása.

1878 : V. t.-cz. 155. §.

«Ha a lázadó csoport rablást, gyűjtogatást, pusztítást, vagy egyes személyek ellen erőszakot követett el, a mennyiben súlyosabb büntetés alá eső büntett nem forog fenn: a felbujtók és vezetők 10—15 évig terjedhető fegyházzal, a többiek öt évig terjedhető fegyházzal büntetendők.»

Jegyzet. Az elbírálás az esküdtbíróshoz tartozik, a mennyiben a törvény öt évnél hosszabb tartamú szabadságvesztés büntetést állapít meg. 1897 : XXXIV. t.-cz. 15. §. 4. p. Ezt úgy kell érteni a felhívott 155. §-nál, hogy ha felbujtók és vezetők kinyomozhatók: akkor esküdtbíróshoz, ha ezek nem nyomozhatók ki: a kir. törvényszékhez tartozik az ügy elbírálása.

6. Mezőrendőri kihágás tűz által.

1894 : XII. t.-cz. 94. §.

«Kihágást követ el és kétszáz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az:

e) a ki, bár tulajdonát képező, szabadban lévő kórót, trágyát, tarlót, avart, nádast, tőzeget oly helyen meggyújt, hogy

abból másnak kára származhat és azt felügyelet nélkül hagyja, vagy a ki másnak hasonló tulajdonán gondatlanságból tüzesetet idéz elő.»

Jegyzet. Az eljárásra a közigazgatási hatóság illetékes.

7. Gyújtogatással fenyegetés.

1878 : V. t.-cz. 353. §.

«Büntettet képez a zsarolás és öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő, ha:

1. a zsaroló gyilkossággal, súlyos testisértséssel, gyújtogatással vagy más súlyos vagyoni kár okozásával fenyeget;
2. a közhivatalnoki minőség színlelésével, vagy valamely hatóság hivatalos rendeletének ürügye alatt követtetett el.»

Jegyzet. Ezen büntett elbírálására a kir. törvényszék illetékes. (1897 : XXXIV. t.-cz. 17. §. 1. p.)

8. Gyújtogatás nyomozása.

Bp. 252. §.

Gyújtogatás esetében különösen kiderítendő: a gyújtás módja, mi és minő volt a tűz gerjesztésére használt anyag, továbbá a hely, a hol, s az idő, a mikor a gyújtás vagy kísérete történt és különösen az, hogy éjjel, vagy nappal ütött-e ki a tűz.

Megállapítandó továbbá, vajjon nem volt-e előrelátható a tűznek könnyen tovább terjedése, vagy az, hogy emberéletet veszélyeztet, s végre minden tüznél, a mely kárt okozott, megállapítandó a kár nagysága.

Jegyzet. A Bp. indokolása szerint a törvényben kiemeltéken felül főleg ama mellékkörülmények is megállapítandók, melyekből következtetni lehet arra, hogy véletlenség, vétkesség vagy szándékosság okozta-e a tüzvészt és a mennyiben biztosított tárgyak égtek el, figyelmet kell fordítani arra, hogy nem csalás czéljából történt-e a gyújtás. Lehetőleg mindig meg kell állapítani a felgyújtott tárgy ama pontját, a hol a tűz kiütött és különös figyelembe kell venni, hogy egy vagy több helyen ütött-e ki a tűz. Szakértőkül leginkább építő, ács és asztalos mesterek alkalmazandók; ott azonban, hol a gyújtóanyag mennyiségének és minőségének és gyújtó erejének megállapításáról van szó: vegyészek, physikusok, vagy más tudományos szakértők (tűzoltóparancsnokok) közreműködése is igénybe vehető. (Indokolás 442. lap.)

9. Tűzvészokozás vétsége.

1878 : V. t.-cz. 425. §.

«A ki a 422. vagy 423. §-ban megjelölt valamely tárgyat gondatlanságból gyújt fel: a tűzvészokozás vétségét követi el és egy évig terjedhető fogházzal és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel; ha pedig ez által valakinek halála okoztatott: öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő.»

1. Jegyzet. Curiai határozatok.

Aether-kezelés körül tanúsított gondatlanságból keletkezett robbanásból származott tűzvész és emberhalál e szerint büntetett. Betegség elleni füstölésből keletkezett tűzvészokozás ide tartozik. Csószkunyhónak gondatlanságból felgyújtása nem büntetett. Gőzmalomban lámpával járás s ebből származó tűzvészokozás ide tartozik.

Kéménytűz e szakasz alá esik s mindazok felelősek, a kik fűtöttek és a kéménytisztításra nem gondoltak. Gőzgéptulajdonos büntetőjogilag felelős a gép szikrái által okozott tűzvész esetén.

Napszámosnő felmentetett a tűzvészokozás vétsége alól, a ki egy négy és egy két éves gyermekét egyedül hagyta a lakásban.

Pipára gyújtás szalmakazal közelében és az égő gyufa eldobása, ha ebből tűz származott: e szakasz szerint büntetett.

Részegségben okozott tűzvész ide tartozik.

A törvény indokolása következőket mondja a 425. §-ra: «A ki tűzzel bánik s beszámítható állapotban van: annak tudnia kell, hogy gondatlansága nagy veszélynek vagy szerencsétlenségnek lehet okozója. Azért ez a szakasz szoros figyelmeztetést tartalmaz mindenkihez, hogy a tűzzel való bánásnál a kellő óvatosságot ne mulasztja el, minthogy ellenkező esetben, ha gondatlansága folytán tűzvész támad, a törvény nem elégszik meg a polgári kártérítéssel, hanem azon felül büntetéssel is sújtja a gondatlant. (Anyagyűjtemény. II. 824.)

2. Jegyzet. A 425. §. szerinti tűzvészokozás vétségének elbírálására úgy a kir. törvényszék, mint a járásbíróóság illetékes: a kir. törvényszék akkor, ha a tűzvészokozás által halál okoztatott, minden más esetben a kir. járásbíróóság. (1897 : XXXIV. t.-cz. 17. §. 4. p. és 18. §. 10. p.)

10. Fáklyás menet.

1879 : XL. t.-cz. 49. §.

«A ki a hatóságnál tett bejelentés nélkül az utcán, vagy nyilvános téren fáklyásmenetet rendez: ötven forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A ki pedig ilyen fáklyásmenetet a hatóság betiltása ellenére rendez, vagy e tilalmat tudva, a fáklyásmenet kivitelénél közreműködik; száz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.»

Jegyzet. A közigazgatási hatóság illetékes az eljárásra.

11. Kivilágítás rendezése.

1879: XL. t. -cz. 50. §.

«A ki a hatóság közzétett tilalma ellenére a városban vagy más községben kivilágítást rendez, úgyszintén az is, a ki a tilalmat tudva, a kivilágítás rendezésében közreműködik: száz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.»

Jegyzet. Az eljárás a közigazgatási hatósághoz tartozik.

12. Tűzijáték rendezése.

1879: XL. t.-cz. 76. §.

«A ki nyilvános tánczvigalmat, álarcosmenetet, hangversenyt, tűzijátékot, állatsereget, kiállítás, vagy hasonló látványt, a melyre fennálló miniszteri rendelet, vagy szabályrendelet szerint a hatóság engedélye szükségeltetik, ennek engedélye nélkül, vagy az engedély megszegésével rendez, illetőleg tart: száz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.»

Jegyzet. Az eljárás a közigazgatási hatósághoz tartozik.

13. A kéménysepréről.

Az 1879: XL. t.-cz. 140. §.

«Kéményseprők, a kik elkezdett iparukat az iparhatóságnál történt bejelentés nélkül, vagy az iparhatóság által az 1872: VIII. t.-cz. 36. §-a* szerint kitűzött idő eltelte előtt megszüntetik vagy azt ebbeli kötelességük kijátszására szolgáló módon folytatják: háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendők.»

Az 1884: XVII. t.-cz.

16. §. A kéményseprés törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsú városokban munkakerületekhez kötetendő. A kémények tisztítása havonként legalább egyszer és hol a napnak nagy részén és gyakran éjjel is tüzelnek, gyakrabban eszközlendő.

A kéményseprési díjak szabályozandók.

* Az 1872: VIII. t.-cz. hatályon kívül helyezetté, helyébe lépett az 1884: XVII. t.-cz.

55. §. Sütők, mészárosok és kéményseprők az elkezdett iparüzletet tetszés szerint félbe nem szakíthatják, hanem az azt abba szándékoznak hagyni, kötelesek ebbeli szándékukat az iparhatóságnak bejelenteni és ennek meghagyására az ipart még bizonyos ideig, jelesen sütők legfőleg 4 hétiig, kéményseprők és mészárosok legfőleg 3 hónapig folytatni.

158. §. 100 forinttól 300 forintig terjedhető pénzbüntetésben elmarasztalendő:

f) a ki az 55. §-ban megnevezett iparüzletek egyikét bejelentés nélkül félbeszakítja, vagy pedig az abban hagyási szándék bejelentése után a hatóság által megszabott idő lejártáig nem folytatja, vagy azt ebbeli kötelességének kijátszására szolgáló módon folytatja.

14. Szabályrendelet a kéményseprési iparról.

1. §. Kéményseprési ipar gyakorlására nem nyerhet engedélyt oly egyén, a ki képesítését az 1884: XVII. t.-cz. 4. §-a értelmében kimutatni nem képes, gyújtogatásért vagy tűzvészokozásért büntetve volt és a hatóság előtt mint iszákos ismeretes.

2. §. A kéményseprési ipar gyakorlása munkakerülethez kötetik.

3. §. Minden használatban levő kémény havonként legalább egyszer, ott azonban, hol a napnak nagy részén vagy éjjel is tüzelnek, havonként legalább kétszer tisztítandó.

4. §. A kéményseprési díjak következőleg állapítatnak meg stb.:

5. §. A kéményseprő köteles gondoskodni arról, hogy kerületében minden kémény a 3. §. szerint tisztíttassék.

Ennek kellő foganatosíthatása céljából a kerületébe eső házak és azok kéményeiről rendes jegyzéket vezet, a 3. §-ban meghatározott időszakban minden házhoz elmegy és a tisztítást teljesíti és a mennyiben a házbéliek által ellenezetnék, erről az iparhatóságnak jelentést tesz.

6. §. A kéményseprés alkalmával a kéményseprő meggyőződést szerez magának arról, hogy az illető épületekben, különösen a kémények közelében meg van-e a tűzveszély ellen a kellő rend.

Az e részben tapasztaltakra, vagy tűzrendőri szabályokkal ellenkező dolgokra az illető házbélieket figyelmeztetni, sőt szükség esetén a rendőrhatalóságnál jelentést tenni tartozik.

7. §. A kéményseprő jegyzékében igazoltatja azt, hogy a rendes időszakban a kémények tisztítását teljesítette és e jegyzéket minden hó végével az iparhatósághoz bemutatja.

8. §. Tűzvész esetében a kéményseprő a helyszínen megjelenni, az oltásnál segédkezni és a tűzoltóparancsnoknak a szükséges szakszerű felvilágosításokat megadni tartozik.

9. §. A kéményseprő-ipar üzletének abbanhagyása tekintetében az 1884: XVII. t. cz. 55. §-a az irányadó. E szerint a kéményseprő az elkezdett iparüzletet tetszés szerint félbe nem szakíthatja, hanem ha azt abba szándékozik hagyni, köteles ebbeli szándékát az iparhatóságnak bejelenteni és ennek meghagyására az ipart a hatóság által kitűzött (legfőleg 3 óra terjedhető) időig még folytatni.

10. §. Az a kéményseprő, a ki a jelen szabályrendelet határozatai ellen vét, az iparhatóság által 50 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

11. §. Azok, a kik a kéményseprést az 1884 október elseje előtt szerzett jogosítvány alapján űzik, mesterségük gyakorlásánál jelen szabályrendelet határozatait szintén megtartani kötelesek.

15. Az 1868. évi szeptember hó 4-én 4209. sz. a. kelt, az ország valamennyi törvényhatóságához intézett rendelet, a kémények tisztántartása és seprtetése iránt.

A tűzkárosultak részére könyöradományok gyűjtésének engedélyezése iránt az ország minden részeiből mindig gyakrabban beérkező felterjesztésekből és egyéb magán, valamint hirlapi tudósításokból azon alapos meggyőződésre jutottam, hogy az utóbbi időszakban feltűnő módon szaporodó tűzveszélyek ugyan gondatlanságnak vagy rossz lelkű egyének bűnös cselekményei kifolyásának is, főképen azonban azon körülménynek tulajdoníthatók, hogy a kéményseprők által eszközölt seprtetésnek, kötelezettsége alól a vidéki lakók feloldatván, a kémények különösen a falusi községekben vagy épen nem, vagy pedig oly egyének által tisztítottak, kik az e munkához szükséges szakképzettséggel nem bírnak.

Mint hogy kétséget nem szenved, hogy első vonalban a községek, azután pedig a felettes helyhatóságok multhatlan kötelességei közé tartozik közrendészeti szempontból a közönség érdekei felett őrködni és éber szemmel felügyelni arra, hogy oly eseményeknek, melyek által egyesek ipara, szorgalma, nem ritkán minden ingó és ingatlan vagyona tönkre tétetik s ennek folytán a köznemzeti kincsre is beszámítatlan kár és veszteség háramlik, eleje vétessék, elkerülhetlenül szükséges, hogy a kémények tisztántartására, seprtetésére kellő, az eddigénél min-

denesetre nagyobb gond és felügyelet fordíttassék. Mi végből addig is, míg az építkezési és tűzkár elleni rendszabályok megállapítása iránt folyamatban lévő tárgyalások alapján, a törvényhozás e részben véglegesen intézkedni fog s a nélkül, hogy a törvényhatóságoknak azon jogát, hogy a kémények söpörtetésének módzatait megállapítsák, korlátozni akarnám, a gyakori tüzeseteknek lehetőleg meggátlása czéljából ezennel felhívom a közönséget, miként azonnal erélyesen intézkedjék, hogy:

1. A kémények legalább is havonként egyszer, és a helyi körülmények, szokások s a lakosok foglalkozásához képest esetleg többször is söpörtessenek, melyért első vonalban a községi előljárárság lévén felelős, a tűzrendőrség eme nevezetesebb szabványának pontos teljesítése iránt magának havonként házról-házra járva, meggyőződést szerezni köteles legyen.

2. Miután a munka hanyag, vagy tudatlan teljesítése ép oly káros következményeket vonhat maga után, mint annak elmulasztása, igyekezzenek oda hatni, sőt el is rendelni, hogy a kémények söpörtetése, a mennyire csak lehetséges, szakértő s e munkára kiképzett, ennél fogva felelősségre is vonható kéményseprők által eszközöltessék.

16. Az 1883. évi márczius hó 14-én 14803. sz. a. kelt körrendelet, a tüzesetek lehetőleg meggátlása czéljából a kémények tisztántartása iránt.

Már az 1868. évi szeptember hó 4-én 4209. R. sz. alatt kiadott belügyminiszteri körrendeletben intézkedés tétetett az iránt, hogy a tüzesetek lehető meggátlása czéljából a kémények tisztántartására és seprtetésére különös gond és felügyelet fordíttassék.

Mint hogy azonban az ország minden részéből mind sürűbben beérkező tűzjelentésekből sajnálattal tapasztalom, hogy a fentidézett körrendelet határozatai nem kellő erélylyel és szigorral foganatosítottak, ennél fogva meghagyom a törvényhatóságoknak, hogy késedelem nélkül és erélyesen intézkedjék, miszerint:

1. a kémények legalább is havonként egyszer és a helyi körülmények és a lakosok foglalkozásához képest esetleg többször is seprtetessenek. Ennek pontos és szigorú megtartásáról az első sorban felelős községi előljárárság tartozik magának havonként házról-házra járva, biztos meggyőződést szerezni.

2. A kémények seprése — tekintettel arra, hogy azoknak hanyagul vagy a kellő szakavatottság nélkül való teljesítése ép oly káros következményekkel járhat, mint annak teljes elmulaszt-

tása — csakis felelősségre vonható és szakértő kéményseprők által eszközölthető.

Ezen rendeletem áthágói az 1879: XL. t.-cz. 141. §-a szerint büntetendők.

Végül felhívom a törvényhatóságot, hogy az illető közegeket szigorúan utasítsa, miszerint jelen rendeletem határozatainak pontos megtartását lelkiismeretesen ellenőrizték.

17. Tűztávlatok.

1881: XLI. t.-cz.

A tűztávlatokra vonatkozólag ezen t.-cz. következő §§-ai intézkednek.

16. §.

Gőzmozdonyú vasutak és gőzhajózásra szánt víziutak vállalatai kötelesek a kisajátítási tervbe belefoglalni azon épületeket is, melyek a szabályszerű tűztávlat körén belül esnek.

A szabályszerű tűztávlat a következő:

1. tűzbiztos-anyagból készült s ugyanolyan anyaggal fedett épületeknél, melyeknek összes nyílásai ablakok- vagy ajtókkal elzárhatók, 8 méter;

2. fa, vagy zsindelyes oldalú vagy fedelű épületeknél, melyeknek nyílásai fentebbi módon szintén elzárhatók, 20 méter;

3. szalma, gyékény, sár vagy náddal fedett, valamint olyan épületeknél, melyeknek nyílásai ablakokkal vagy ajtókkal el nem zárhatók, továbbá a szalma- vagy szénakazalok berakására rendszeren használt szérűskerteknél, 60 méter;

4. lobbánékony tárgyak készítésére vagy eltartására szolgáló épületeknél 100 méter.

Ezen távolságok vasutaknál a pályaszín és az épület fedelének gerince, illetőleg a szérűskert földszíne közötti magasságkülönbség kétszeresével nagyobbítandók, ha az épület fedelének gerince, illetőleg a szérűskert földszíne 2 méternél mélyebben fekszik a pálya színénél.

A pálya felszínénél 6 méternél magasabb talajon fekvő épületek se kisajátítás, se az átalakítás tárgyát nem képezik.

17. §.

A tűztávlat meghatározására gőzmozdonyú vasutaknál az épület legkiállóbb pontja s a folyó pályán az e ponthoz legközelebb eső sínvágány tengelye, állomásoknál ellenben a pálya-

sik széle, a gőzhajózás létesítése tekintetéből eszközendő szabályozásoknál, csatorna- és kikötő építéseknel pedig az épület legkiállóbb pontja s az ahhoz legközelebb eső hajózható vízfolyás határvonala közti távolság veendő alapul.

Jegyzet. a) A kereskedelemügyi m. kir. minister 1905 október hó 12. 4835/III. sz. a. kelt rendelete szerint:

Állomásokon a tűztávlat megállapításánál az állomási fensíkok azon részei mérvadók, melyeken vágányok fekszenek, illetve a melyek vágányok fektetésére szánvák s a «pályasík» széle gyanánt azon vonal értendő, mely a létező vagy elhelyezhető legszélsőbb — illetve az idegen tulajdonhoz legközelebb eső — vágány tengelyével többnyire párhuzamosan fut s a vágánytengelytől elsőrangú vasutaknál átlag 3-5 méter; a helyi érdekű vasutaknál pedig átlag 2-5 méter távolságban fekszik s mely vonal mentén elsőrangú vasutaknál az állomási kerítés szokott elhelyezést nyerni.

Ezen magyarázat értelmében tehát az állomási előtereknek, illetve az állomási fensíknak a kocsiközlekedésre szolgáló részei a tűztávlat megállapításánál nem veendő figyelembe.

b) A kereskedelemügyi m. kir. minister 1900. évi január hó 2. 45135/V. sz. a. kelt rendelete szerint:

«A vasút üzemének akadálytalan lebonyolítása s nevezetesen tűzkárok elleni megóvása céljából két irányú tűzrendőri szabályok állanak fenn.

Egyfelől ugyanis a vasutak vannak a tűztávlat tekintetében bizonyos óvintézkedésekre kötelezve; másfelől pedig a vasút szomszédjai vannak tulajdonuk használatában némely korlátozásoknak alávetve. Ezen korlátozások lényegileg építkezésekre valamint tűzveszélyes tárgyakkal a vasút közelében való elhelyezésére terjednek ki.

E tekintetben nálunk, úgy mint más országokban is különös szabályok vannak érvényben.

A míg azonban a tűztávlat építkezésekre és hasonló műveletek fogantatására, valamint tűzveszélyes anyagok lerakására nézve az egyes törvényekben nálunk az 1881. évi XLI. t.-cz. 16., illetve 20. §-ában tüzetesen meg van határozva; addig a bevételre készen fekvő mezei termények tűztávlati köre kételyt kizáró módon és a gyakorlatban egyaránt követhető szabályként megállapítva nincsen. A mezei termények, így rendelkezik a vasútüzleti rendtartás 99. §-a, a pályától lehetőleg távol rakandók.

A mezei termények a tűztávlat körének számszerű meghatározásból tudatosan hagyottak ki azért, mert sok esetben a földterülete nem tűri meg a netalán előre meghatározott távolságot és mert a mezei gazdálkodást nagyon megnehezíteni és túlságosan a vasút szolgáltatának alárendelni nem képezte a törvényhozás célzatát. Csak a lehetőség határában belül maradt tehát e részben a törvényes intézkedés. Ott ugyanis, a hol nagyobb terjedelmű birtok vonul el a vasút mentén, a lehetősége fenforog annak, hogy a termények a vasúttól oly messze vitessenek, a hova a mozdonyokra gyűjtőképessége már nem terjed. Ellenben kisebb terjedelmű birtoknál nem követelhető, hogy a birtokos terményei elhelyezése céljából ingatlan legyen csak azért, hogy azokat a vasúttól messzebb rakhassa le. A törvényrendelete lehetőséggel karöltve jár a rendes gondosság elve.

E szerint a távolságot, a mely az üzletrendtartás 99. §-ához képest lehetőleg figyelembeveendő: kilencvenöt méterben kell megállapítani. Azok a termelők pedig, a kiknek birtokán a termény az említett távol-

ságra a birtok keskenységénél fogva elhelyezhető nem volna, felhivatnak, hogy terményüket a lehető legrövidebb idő alatt a helyszínéről hordassák el.»

c) *A kereskedelemügyi m. kir. minister 1900. évi május hó 30. 6155/V. sz. a. kelt rendelete szerint:*

«A törvényerejű vasút üzleti rendtartás 99. §-ának utolsó bekezdésében foglalt rendelkezés szerint a behordásra részben fekvő mezei termények a pályától lehetőleg távolra viendők.

Ennek a határozmánynak végrehajtása körül a m. kir. államvasutak vonalait illetőleg az üzletvezetőségek rendszerint kilencvenöt méterben kívánják megállapítani azt a távolságot, a melyen belől mezei termények le nem rakhatók; abban az esetben pedig, ha a földterület meg nem felelő nagysága következtében ennek a kikötésnek nem lehet eleget tenni, az illető birtokosok fel szoktak hivatni, hogy terményeiket a helyszínéről lehető legrövidebb idő alatt hordassák el.

Részemről a mozdonyszikra gyűjtőereje határvonalának szem előtt tartásával keletkezett gyakorlatot ientartandónak találok és ehhez képest azt a távolságot, a melyen belől a vasúti vonalak mentén behordásra váró mezei termények el nem helyezhetők, kilencvenöt méterben állapítom meg és egyszersmind elrendeltem, hogy azok a termelők, a kiknek birtokán a termény erre a távolságra a terület keskenységénél fogva el nem helyezhető: terményeiknek a lehető legrövidebb idő alatt leendő elhordására köteleztessenek».

d) *A helyi érdekű vasutak engedély okiratának mellékletét képező, az építési és üzleti berendezésre vonatkozó feltételekben az alábbi rendelkezés foglaltatik:*

«Szűles- vagy csemete erdőket átmetsző vagy érintő pályarészek mentén azon védszalagok, a melyeken biztonsági tekintetből az erdő kiirtandó, az előbb említett elhatárolási szabályzatban előírt szélességben beváltandók, illetve kisajátítandók és mint pályatulajdon elhatárolandók. Ezen beváltás, illetve kisajátítás csak abban az esetben mellőzhető, ha a szabályszerű védszalagok területére nézve az illető erdőbirtokosoktól jogérvényesen kiállított és a központi telekkönyvben a vasút javára bekebelezendő szolgálmi nyilatkozatok szerzetnek be, a melyek értelmében a védszalagok területének be nem ültetése, illetve be nem fásítása, valamint cserje- és bokornövényektől menten tartása örök időkre biztosítottatik».

18. §.

A 16. §-ban megállapított tűztávlat kisebbíthető a csupán helyi érdekű vasutaknál egyáltalában s más vasutaknál is akkor, ha a nem tűzbiztos épületek vagy szérűskertek, tűzbiztos épületek vagy élőfák által fedeztetnek.

Ilyen esetekben a tűztávlatot s a csupán helyi érdekű vasutaknál e miatt alkalmazandó elővigyázati szabályokat a közmunka- és közlekedési miniszter állapítja meg.

19. §.

A tűztávlat czimén a kisajátítási tervbe felvett épületeket a vállalat vagy a tűztávlati szabályoknak megfelelő módon tűzbiztossá tenni vagy kisajátítani köteles.

A tűztávlatba eső szérűskertek kisajátítását a tulajdonos nem követelheti, hanem köteles megelégedni azon értékvesztéssel megfizetésével, mely felmerül az által, hogy az illető terület szérűskert gyanánt többé nem használható.

20. §.

A vállalat építésének megkezdése után annak a 16. §-ban körülírt pontjához 60 méter távolságon belül eső területen szérűskertek egyáltalában fel nem állíthatók, épületek pedig csak az illetékes hatóság* engedélyével építhetők.

18. Tűzvész színhelyén elkövetett lopás.

1878 : V. t.-cz. 336. §. 5. p.

«Tekintet nélkül a lopott dolog értékére büntettet képez a lopás, ha csata, tűzvész, vizáradás vagy más közveszély színhelyén vagy közelében követtetik el.»

Jegyzet. *Curiai határozatok.*

A ki gyűjtogatást követ el azért, hogy az így támadt zavarban lopasson és lop, nem lopásért, hanem gyűjtogatásért büntettetik.

A tűzveszélyből kimentett tárgyak ellopása ide tartozik, habár ez a tűz eloltása után történt is.

Tűzvész elől menekülés közben elkövetett lopás ide tartozik. Szőlőben borház égése alkalmával elkövetett lopás nem e szakasz szerint büntettetett.

A távoli tűzilárma alkalmával támadt zavarban a helyszínétől távol történt lopás nem tartozik ide.

2. Jegyzet. A 336. §. 5. p. alá eső lopás büntetése öt évig terjedhető fegyház. 1878 : V. t.-cz. 340 §. második része.

3. Jegyzet. A lopás büntetetének elbírálása a kir. törvényszék hatáskörébe tartozik. 1897 : XXXIV. t.-cz. 17. §. 1. p.

19. Erdőégés.

Az 1879:XXXI. t.-cz. következő szakaszai vonatkoznak az erdei tüzesetekre és tűzoltásra:

9. §. Az erdőben és azok közelében — 100. méternyi távolságon belül — csak az erdőégések megakadályozására szükséges óvrendszabályok megtartása s idegeneknek még ezenfelől csak az erdészeti személyzet engedélye mellett szabad tüzet rakni; azonban az erdőörök az általuk őrzött területeken, a fa-

* I. fokú közigazgatási hatóság.

vágók a vágásokban, a kőfejtők a kőbányákban és a nyájukat legeltető pásztorok főzés és felmelegedés végett oly veszélytelen helyen, melyen az erdőbirtokos a tüzgerjesztést világosan el nem tiltotta: a kellő óvrendszabályok megtartása mellett, rakhatnak tüzet.

A ki tüzet rak, minden esetben tartozik azt távozása előtt teljesen eloltani.

Különösen száraz időjárás alkalmával az erdőrendészeti hatóság a tüzelést az erdőben egészen eltilthatja.

10. §. A megelőző szakasz határozatai alá nem esnek a rendszeres üzletből folyó tüzelések.

11. §. A ki erdőben, vagy annak közelében elhagyott tüzet talál, tartozik azt lehetőleg eloltani, ha pedig azt eloltani már nem bírja, vagy ha erdőéget vesz észre vagy annak tudomására jut, tartozik azt az útjában eső legelső ház lakosainak tudtára adni, ezek pedig tartoznak az erdőégesről az erdőbirtokost vagy annak háznépét, vagy az erdőfelügyelettel megbízott személyzetet haladéok nélkül értesíteni, vagy a legközelebbi községi elöljáróságnak (lehetőleg a szolgabírónak, mezei rendőrkapitánynak) bejelenteni.

12. §. A szolgabíró (mezei rendőrkapitány), illetőleg a községi elöljáró, mihelyt valamely erdőéget tudomására jut, azon község lakosságát, melynek határában az erdő létezik s a körülményekhez képest a szomszédos községek lakosságát is az oltásra kirendeli.

A kirendelték a községi elöljárókkal együtt kötelesek az oltáshoz szükséges oltószerekkel, úgymint csákánynyal, kapával, baltával stb. tüstént az égés helyére sietni.

Az oltás vezetése a helyszínen levő, rangban első tisztet, különben a szolgabírót (illetőleg városi kapitányt), s ha ezek közül senki sem volna jelen, azon község elöljáróját illeti, melynek határában vagy legközelebbi szomszédságában az erdőéget van.

13. §. Az oltásvezetőnek az oltás iránt tett rendelkezéseit a megjelentek feltétlenül s minden munkabérre vagy jutalomra való igény nélkül teljesíteni tartoznak.

Az oltás bevégzése után az égés helye egy, ha szükségesnek mutatkozik, több napig az e végre kirendelt erdőőrök, illetve községi lakosság által őrizet alatt tartandó.

109. §. Két forinttól húsz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetetik:

1. a ki a 9. §. határozmányainak megsértésével az erdőben vagy annak közelében tüzet gerjeszt;

2. a ki az általa, vagy hozzájárulásával, avagy jelenlétében gerjesztett tüzet kellő felügyelet nélkül hagyja, vagy a tűz-

veszélynek kikerülésére szükséges és a létezett viszonyok közt eszközölhetővé vált intézkedéseket elmulasztja;

3. a ki a jelen törvény 11. §-ának eleget tenni elmulasztja;

4. a ki erdőéget esetében annak oltására kötelezve lévén, ezen kötelezettségének alapos ok nélkül nem tesz eleget, vagy az oltást vezető hatósági közeg rendelkezését alapos ok nélkül nem teljesíti.

110. §. Azon közigazgatási hivatalnok, ide számítva a községi elöljárót is, a ki erdőéget esetében a hivatalánál fogva őt illető intézkedése körül kötelességét megszegi, szintén az előbbi §-ban meghatározott büntetéssel büntetendő.

Megyei közigazgatási hivatalnok ellen ily vád esetében az elsőfokú bíróságot, a legközelebbi erdei kihágási bíróságok közül, a másodfokú erdei kihágási bíróság bíróküldés által határozza meg.

E büntetés mindazonáltal nem zárja ki a közigazgatási tisztviselő s községi elöljárónak a törvényhatóságok és községek rendezéséről szóló törvénycikkben megállapított felelősséget.

112. §. Ha a 109. §. 1. 2. 3. alatt meghatározott cselekmény vagy mulasztás folytán gondatlanságból tűzkár származott, a cselekmény vagy mulasztás vétségét képez s a büntetőtörvények (1878: V. t.-cz. 425. §.) szerint lesz büntetendő.

Ugyanezen szabály alkalmazandó az esetben is, ha a tűzvész a méz- vagy szénégetés, a szurok- vagy kátrányfőzés, avagy a koronkészítés vagy hamunyerés végett gerjesztett tűzből gondatlanság folytán származott, úgyszintén, ha a tűz az égés következtében nyerendő hamu jogtalan eltulajdonításának czéljából gerjesztetett, habár tűzvész nem származott.

137. §. Azon erdei kihágások eseteiben, melyekben a jelen törvény (109. 110. és 116. §§.) szerint, hivatalból eszközölnöd az eljárás, tartozik az illetékes bíró a neki feljelentett, vagy hivatalos tudomására jutott kihágást illetőleg külön indítvány nélkül is megindítani az eljárást. . . .

Az erdőégesekre, illetőleg erdei tüzesetekre és oltásra vonatkozólag az erdőtvény (1879: XXXI. t.-cz.) fentebb idézett szakaszain kívül még a következő rendelkezéseket találjuk:

A földművelésügyi miniszter által 1880. évi augusztus 17-én 24931. F. M. sz. a. «az erdei kihágások feljegyzésére szolgáló erdei rovatos naplók készítése és vezetése tárgyában» kiadott körrendelet d) pontjában ez foglaltatik:

«Az erdőtvény 109—114. §-aiban megjelölt veszélyes cselekmények és mulasztások felfedezése esetében nemcsak a cselekmény maga, vagy a mulasztás irandó le, de egyszersmind

azon körülmények is felsorolandók, melyek a veszélyt kisebbé vagy nagyobbá teheték. Így például:

ha valaki az erdőben vagy az erdő közelében 100 méternyi távolságon belül, a nélkül, hogy az erdőtörvény 9. §-a értelmében arra engedéllyel bírna, tüzet gerjeszt (erdőtörvény 109. §.), ezen cselekmény följegyzésén kívül megemlítendő egyszersmind az is, vajjon e kihágás száraz vagy nedves időjáráskor, szeles vagy csendes időben, rosszakaratból vagy valamely magában véve nem ártalmas célból követetett-e el; s ha az erdőőr a kihágásnak csak később jött nyomára: eloltotta-e a tüzet vagy nem;

ha pedig valaki az erdőben fölfedezett tüzet kioltani elmulasztotta (erdőtörv. 109. §.), felemlítendő, hogy tehetségében állott-e az vagy nem; utóbbi esetben megint, hogy igyekezett-e a veszélyt másoknak is tudomására hozni vagy nem, és ha azt elmulasztotta: volt-e arra alkalma, vagy pedig akadályozva volt a följelentésben;

ugyanezekre kell figyelni az erdőőrnek azon kihágási esetekben följegyzésénél is, midőn valaki az erdőben kiütött tűz oltásában résztvenni nem akar, vagy az oltástvezető hatóságának rendelkezését nem teljesíti (Erdőtörv. 109. §.);

ha a most említett veszélyes cselekmények és mulasztások következtében erdőégés támadt (Erdőtörv. 112. §.), akkor egyúttal, amennyiben lehetséges, a kár nagysága is jelzendő;

az erdőtörvény 111. §-ában körülírt veszélyes cselekmények esetében, nevezetesen: ha valaki jogtalanul vagy engedély nélkül, vagy az engedélyezett helyen kívül az erdőben ergettyűt (csusztatót) készít, meszet vagy szenet éget, szurkot vagy hamuzsirt, vagy kátrányt főz, kormot készít, fűrészt vagy egyéb gödröt ás, farakodó vagy dolgozó helyet vagy műhelyt állít, épület-, szerszám- vagy egyéb használatra szánt fát farag, vagy más hasonló munkát teljesít: részletesen leírandó a veszély, mely a kihágónak ezen tettei által az erdőt, az erdőben esetleg felhalmozott fakészleteket, az ültetvényeket, közlekedési és szállítási eszközöket stb. fenyegethette, továbbá az esetleges zavar, mely ezen veszélyes cselekmények folytán az erdőben folyamatban levő, vagy a közelebbi időben foganatosítani szándékoltt munkálatokban, például az usztatás, kiszállítás, felrakolásban stb. beállhatott volna; azon esetben pedig, ha a veszélyes cselekmények elkövetői, vagy a veszélyes cselekményekért felelős egyének megbízottai avagy munkásai az erdőőr által egyúttal lopáson is érettek, vagy azok által elkövetett tényleges károsítások is fedeztettek fel, akkor az erdei lopások- és kártételekre nézve fennebb adott részletes utasítások szerint, az ellopott tár-

gyak neme, minősége és mennyisége, illetőleg az elkövetett károsítások nagysága is följegyzendő.

Jegyzet. Jelen rendelet egyéb részei nem vonatkoznak az erdőégésre, vagy az erdei tüzre: közlésük mellőztetik.

A *közigazgatási bizottságoknak erdőrendészeti ügyekben való eljárása* tárgyában a földművelésügyi minister által 1881. évi július 22-én 10092. F. M. sz. szabályrendelet 3. §. 6) pontjában az erdei tüzre vonatkozólag következők vannak megírva:

«A közigazgatási erdőészeti bizottság teendői:

6) különösen száraz időjárás idején a tüzelést, sőt a dohányzást is az erdőben egészen eltilthatja (Erdőtörv. 9. §.) és rendelkezik arra nézve is, hogy a vágások, irtások, mezők, rétek, nádasok, kákások stb. a legnagyobb vigyázattal és úgy égettesenek le, hogy a tűz az erdőbe át ne csaphasson; úgyszintén az erdei tüzeleésből származható erdőégések megakadályoztatására rendszabályokat bocsát ki.» — — —

«Az erdőégések megakadályozása és az annál követendő eljárás» tárgyában a földművelésügyi minister 1892. évi július 5-én 25261. F. M. sz. a. következő körrendeletet adta ki:

Az erdőégéseknek lehető megakadályozása céljából és figyelemmel a tűzveszélyt növelő szárazabb nyári évszakra, felhívom (a közigazgatási bizottságot, kir. erdőfelügyelőséget), hogy minden olyan esetben, midőn arra a helyi viszonyok alapos okot szolgáltatnak, az 1879: XXXI. t.-cz. 9. §-a értelmében a tüzelést és tűzveszélylyel járó cselekményeket az erdőben egészen tiltsa meg s ebbeli tilalmának pontos megtartása és kellő ellenőrzése felett őrködjék.

Azon esetben pedig, ha az erdőben való tüzelés és a tűzveszély keletkezését előidéző cselekmények feltétlen megtiltását a helyi viszonyok egyelőre szükségessé nem tennék: ennek be-következtéig is utasítsa a kezelő erdőtiszteteket s ezek útján az erdők őrzetével megbízott erdőőröket, hogy az erdőben való tüzelést a legéberebb figyelemmel kísérik s az erdőtörvény 9. §-ában foglalt rendelkezésekhez szigorúan ragaszkodván, az erdei tüzelést és a tűzveszélyt előidéző cselekményeket — kivált szárazabb időjárás alkalmával — csak az elkerülhetetlen szükséges esetben engedjék meg, s ha a tüzrakást az általuk kijelölt veszélytelen helyeken megengedték, e körül az erdőégések megakadályozására szükséges elővigyázat és óvórendszabályok pontos megtartása felett lelkiismeretesen őrködjenek s intézkedéseik miként való végrehajtását ellenőrizzék, minthogy akár a szükséges óvórendszabályok megtétele, akár az oltás szakszerű vezetése, akár pedig a feljelentések körül netalán előfordul bár-mely mulasztásaik fegyelmi úton fognak büntettetni.

Ha mindazonáltal a kellő elővigyázat és óvó rendszabályok

megfelelő alkalmazása mellett is erdőégés támadna s az oltás sikerét hanyagság, mulasztás, vagy engedetlenség gátolta volna, vagy az erdőégéseket szándékos gyújtogatások idézték volna elő, utasítom, intézkedjék az iránt, hogy a vétkesek az illetékes bíróságnál feljelentessenek s mindazok ellen, kik a törvénynek ide vonatkozó rendelkezései ellenére, az oltás munkálatánál részt venni vonakodnak, vagy az oltás tekintetében kiadott rendeleteket egyáltalában, vagy pontosan teljesíteni elmulasztották, az erdei kihágás iránt való eljárás, az 1879 : XXXI. t. cz. 109. sz. és következő szakaszai alapján megindíttassék.

Az oltás munkálatához kirendelt és annál késedelmes, vagy meg nem felelő eljárást követő lakosságot illetőleg pedig egyúttal figyelmeztetni kívánom, hogy ezen kihágások az 1879. évi XXXI. t. cz. 137. §-a értelmében hivatalból üldözendő cselekményt, illetőleg mulasztást képeznek, hogy tehát az illetékes erdei kihágási bíróságok megkérendők arra, hogy a törvény szigorát nemcsak az erdőtisztek és erdőőrök által feljelentett személyekkel szemben alkalmazzák, hanem azokat is a törvény értelmében büntessék, a kiket az illetékes erdészeti személyzet, vagy mások fel nem jelentettek ugyan, de a kikről a vizsgálat folyama alatt beigazoltatott, hogy az oltás teljesítése körül meg nem felelő eljárást követtek.

Rendelem továbbá, hogy a tűzvészek által okozott károkat az illető erdőtisztekkel részletesen állapíttassa meg s ennek megtörténtével a kir. erdőfelügyelőséggel egyetértőleg tegye meg a tűzvésztől elpusztított erdők fentartásának biztosítására s a fahasználatok szabályozására vonatkozó javaslatait.

Mínt hogy pedig az elpusztított erdőterületek talajának termőképessége csak azon esetben lesz biztosítottnak tekinthető, ha ott, a hol az alom elhamvadt, a legeltetés mindenütt feltétlenül eltiltatik s tekintettel egyszersmind azon körülményre, hogy egyes vidékeken a gyújtogatás azon téves reményben történik, hogy ezzel az erdei legelőknél javítása és korlátlanabb használata érhető el, ebből kifolyólag utasítom, hogy az erdőbirtokosokat az erdőégés következményeire előzetesen oly értelemben figyelmeztesse, hogy a tűzveszéllyel járó cselekményekre, az erdei tüzelésre s ezek oltására a saját érdekében annyival is inkább kiváló gondot fordítsanak, mínt hogy, a hol égések fordultak elő, ott a legeltetés mindenütt feltétlenül meg fog tiltatni.

A fentebbi előzetes intézkedés kiegészítéseképpen rendelem egyszersmind, hogy ott, a hol erdei égések fordultak elő, az elégett területen a legeltetést mindenütt feltétlenül tiltsa meg.

Vége rendelem, hogy a felmerülő erdőégésekről hozzám esetről-esetre részletes előterjesztést intézzen s ha a gyújtoga-

tók kinyomozása s a bűnvizsgálatnak sikerre való kilátással leendő megindítása érdekében általános jutalom kitűzését, vagy egyesek megjutalmazását czélravezetőnek és szükségesnek találná: erre nézve a kir. erdőfelügyelőséggel egyetértőleg tegyen hozzám részletesen megokolt javaslatot.

A *községi és más erdők kezeléséről* szóló 1898 : XIX. t. cz. 14. §-a és az 1899. évi 15.217. sz. földművelésügyi ministeri rendelet alapján kiadott *erdőőri szolgálati és fegyelmi szabályok* 24. §-ában ide vonatkozólag következők foglaltatnak:

24. §. *Szolgálati teendők erdőégés esetében.*

Ha az erdőőr, vagy erdőszolga akár kerületében, akár kerületén kívül, bármely erdőben vagy annak közelében elhagyott tüzet talál, azt lehetőleg eloltja, ha pedig azt eloltani már nem bírja, vagy ha erdőéget vesz észre, vagy annak tudomására jut, azt az útjába eső embereknek tudtára adja s egyszersmind az erdőégesről, az égés helyéről és a veszély nagyságáról vagy személyesen, vagy más megbízható ember által az erdőbirtokost és a legközelebbi községi előljáróságot (lehetőleg főszolgabíró, mezei rendőrkapitányt) értesíti, azután az égés helyére visszasiet és újra az oltáshoz látva, a tüzet az odaérkezőkkel elnyomni igyekszik.

Az oltás vezetése a helyszínén levő, rangban első erdő-tiszttel, különben a szolgabíróval (illetőleg városi kapitányt) s ha ezek közül senki sem volna jelen, azon község előljáróját illeti, melynek határában vagy legközelebbi szomszédságában az erdő-égés van.

Addig, míg az itt megnevezettek meg nem érkeznek, az oltást az erdőőr, illetőleg az erdőszolga vezeti. Ilyen esetben az erdőőr vagy erdőszolga első sorban a tűz tovább terjedését igyekszik megakadályozni, vagyis a tűz körül, főleg ott, a hol a tűz, szél miatt, legerősebben terjed, a jelenlevőkkel minden éghető anyagot eltávolíttat és ekképen védőszegélyt képeztet; ha pedig a tűz terjedésének irányában ilyen védőszegély (pl. út, árok, patak stb.) már van, ott embereket állít fel, hogy a tűz átesapását minden erővel megakadályozza; ha azután a tűz terjedése minden oldalról megakadályoztatott, akkor a visszaszorított tüzet teljesen eloltani törekszik.

Az oltás bevezése után az égés helye egy — ha szükségesnek mutatkozik — több napig az e végre kirendelt erdő-őrök, illetőleg községi lakosok által őrizet alatt tartandó.

Erdőégés esetében az erdőőr, erdőszolga kinyomozni tartozik a tűz keletkezésének okát vagy okozóját is; nevezetesen, hogy a tűz honnan indult ki, miből keletkezett, vagy keletkezhetett; továbbá, hogy ki a tűz okozója, vagy kit és mely bizonyítékok alapján terhel valamely gyanu;

a feljegyzésben pedig megnevezendő a leégett terület helve és nagysága, az elégett fa, vagy más erdei termék hozzávetőleges mennyisége és értéke is.

A m. kir. járási erdőgondnoksághoz minden tüzeset azonnal (tehát soron kívül) bejelentendő.”

20. Tűzrendészet.

A tűzrendészetről az 1888. évi aug. 12-én 53888. számú kormányrendelet következőleg intézkedik:

I. FEJEZET.

Általános határozatok.

1. §. A tűzrendészet azon szabályok összesége, melyek czélja a tűzvész kitörését megakadályozni s ha az mind a melletti kitört, azt lehetőleg mielőbb eloltani.

Az intézkedések tehát elsősorban megelőzők, másodsorban pedig a gyors és sikeres oltásra vonatkoznak.

Az előbbiekhöz, a megelőző tűzrendészetbe tartoznak:

a) a helyi viszonyoknak megfelelő, czélszerű építkezési rendszabályok, illetve szabályrendeletek, különös tekintettel az építési anyagra, a tüzelő helyekre, kéményekre, és

b) a tűzveszélyes tárgyak iránti építkezések.

A másodikhoz, a tűzoltói részhez tartoznak azon megállapodások, melyek:

a) köz- és magántűzoltási szerek beszerzésére, mindenkor akadálytalan készentartására s azoknak mikénti helyes használatára és alkalmazására, továbbá

b) egy tűzoltói rendnek megállapítására s ezzel kapcsolatban jól rendezett, szakszerű tűzoltói és mentői intézménynek (tűzoltóság) létesítésére vonatkoznak.

2. §. A tűzrendészetet a község kezeli (1886:XXII. t.-cz. 21. §. g) pontja és 22. §.).¹ E czélból a helyi viszonyoknak megfelelő szabályrendeletet alkotni köteles; és pedig kis és nagy községek, továbbá rendezett tanácsú városok az 1886:XXII. t.-cz. 21. §. a) pontja, továbbá 27. és 28. §-ai,² törvényhatósági joggal felruházott városok pedig az 1886:XXI. t.-cz. 3., 11. és 12. §-ai értelmében.³

Jegyzet. 1. Az 1886:XX. t.-cz. III. fejezete a község jogáról és teendőiről intézkedvén, a 21. §. g) pontja így szól: A község kezeli a mezit, a tűz- és közrendőrséget és a szegényügyet. 22. §. Rendezett

tanácsú városok a 21. §-ban elősorolt jogokon felül stb. Tehát a tűzrendészeti hatáskörük ugyanaz, mint a községeké.

2. Az 1886:XXII. t.-cz. 21. §-a. a) A község saját belügyeiben határoz és szabályrendeleteket alkot. 27. §. A község szabályrendelete a törvénnyel, kormány és törvényhatóság hatályban levő szabályrendeleteivel nem ellenkezhetik. 28. §. Olyan szabályrendelet, mely a 27. §. rendeletébe ütközik, a törvényhatóság által megsemmisítendő.

3. Az 1886:XXI. t.-cz. 3. §. Önkormányzati jogánál fogva a törvényhatóság saját belügyeiben önállóan intézkedik, határoz és szabályrendeleteket alkot. 11. §. Szabályrendeleteket a törvényhatóság csak önkormányzati hatáskörének korlátai között alkothat. A szabályrendeletek a törvénnyel s a kormánynak hatályban levő szabályrendeleteivel nem ellenkezhetnek, a községek törvényben biztosított önkormányzati jogait nem sérthetik. 12. §. Oly szabályrendeletekre nézve, melyeknek megalkotását valamely törvény teszi a törvényhatóság kötelességévé, joga van a kormánynak a szabályrendelet hiányainak pótlására módosításokat, vagy átalakításokat kívánni. (Megjegyeztetik, hogy a Tűzrendészeti kormányrendelet némely kiadványaiban az 1886:XXI. t.-cz. 28. §-ára van hivatkozás, de ez téves, mert e §-ok a választói jogosultságra vonatkoznak.)

3. §. Ha ezen szabályrendeletekben kihágások minősítésénél büntető határozatok állapíttatnak meg, az csak az 1879:XL. t.-cz. vonatkozó szabványainak megtartásával történhetik. Ily kihágásokat ezen törvény értelmében kis és nagy községek nem állapíthatnak meg; a szabályrendelet a vármegye által alkotandó.

4. §. Ily szabályrendeletek alkotásánál, valamint a tűzrendészetre vonatkozó mindennemű hatósági intézkedésnél úgy a törvényhatóságok, valamint a községek a magyar országos tűzoltószövetség központi választmányának — melynek székhelye Budapesten van s mely ily ügyekben a belügyminiszteriumnak is szakközege — útbaigazító szakvéleményét igénybe vehetik s igen kívánatos, hogy igénybe vegyék.¹

II. FEJEZET.

Megelőző tűzrendészet.

5. §. Tűzvész kitörése és terjedése ellen legbiztosabb óvszer lévén a helyi viszonyokhoz mért jó és szilárd építkezés, addig is, míg ez irányban törvény útján történhetik gondoskodás, megfelelő építkezési szabályrendelet alkotandó.

Rendezett tanácsú és törvényhatósági joggal bíró városok ezt a törvényt (1886:XXI.) keretén belől és az ott megjelölt alakítások megtartása mellett önmaguk tehetik.

Kis és nagy községekre nézve, melyeknek az építészeti rendészet nem tartozik hatáskörükbe, e tekintetben a vármegye törvényhatósága tartozik gondoskodni.

6. §. A megelőző tűzrendészetbe tartoznak azok is, mik

az 1869. évi június 17-én 3365. sz. a. (Rendeletek tára 715. oldal) kelt belügyminiszteri körrendeletben¹ kötelezőleg megállapították, azonban azon megjegyzéssel, hogy a kéményseprés tekintetében most már azon szabályrendeletek irányadók, melyeket az 1884. XVII. t. cz. (ipartörvény) 11., 12. és 16. §-ai alapján² a törvényhatóságok és rendezett tanácsú városok a törvényes formák megtartásával alkottak, illetve alkotni tartoznak.³

Jegyzet. 1. Az 1869. évi 3365. B. M. sz. rendelet: *A tűzrendészeti szabályok kezelésére vonatkozó rendelet* cím alatt hátrább van közölve.

2. Az 1884. XVII. t. cz. 11. §. A törvény kihirdetése után 6 hó alatt valamennyi törvényhatóság és rendezett tanácsú város köteles a 10. §. a) f) pontjai szerint engedély alá eső iparok tárgyában szabályrendeleteket hozni. 12. §. Az engedély a szabályrendeletben előre megállapítandó számhoz kötött lehet s az illető személy megbízhatóságától teendő függővé. 16. §. A kéményseprés törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsú városokban munkakerülethez kötendő. A kémények tisztítása havonként legalább egyszer és hol a napnak nagy részén és gyakran éjjel is tüzelnek, gyakrabban eszközöndő.

3. A kéményseprési iparra vonatkozó szabályrendelet: *A kéményseprésről* cím alatt előbb van közölve.

7. §. A vízkészletről való gondoskodás egy fontossága a megelőző tűzrendészetnek. E végből azon községekben, hol az oltáshoz szükséges vízmennyiség természetes tartályokban nem található, kötelessége minden községi előljárásnak legalább egy bőtartalmú kút készíttetéséről és fentartásáról gondoskodni. Nagyobb községek célirányosan elosztott több hasonló kúttal látandók el.

Ott, hol kutak a helyi viszonyoknál fogva nem létesíthetők, medence, vízfogók, vagy úszatók (zúgók) építendő, melyek évenként legalább egyszer gyökeresen kitakarítandók.

Nagyobb építkezésekhez adott építkezési engedélyeknél kút építése kötelező feltételül tűzendő. Ezen kutak oly helyre építendő, hogy tűz esetében könnyen hozzáférhetők legyenek.

Tűzvész esetében a telkén fekvő vizet a tűzoltástól senki meg nem vonhatja.

8. §. Ide tartozik végre a megfelelő tűzoltószereknek készletben tartása.

Erre vonatkozólag a következők rendeltetnek:

Minden, legalább 50 házból álló község köteles következő tűzoltószereket beszerezni s azokat biztos e célra készített helyen jó karban fentartani:

1. Egy szívófecskendőt, legalább 10 centiméter átmérőjű széles henger és 60 méter tömlővel. 2. Egy vízfordó kocsit, 3 hektoliteres hordóval és egy hektoliteres káddal. 3. Két tűzlétrát. 4. Két csákányt. 5. Két tűzhorgot. 6. Két fejszét. 7. Négy vasvillát. 8. Két lámpást. Még kisebb községek, valamint na-

gyobb építmények birtokosai targonca- vagy puttonyfecskendők tartására kötelezettek.

Minden ház ellátandó a kellő tűzoltószerezettel, melynek mennyiségét és minőségét a helyi tűzoltó szabvány állapítja meg és mibenléte a tűzszemle alkalmával ellenőriztetik.

A községek részéről beszerzendő szívófecskendők a magyar országos egységes csavarral látandók el. A létező fecskendők ezen rendelet életbe léptétől számítandó egy év alatt, ha hengerüregük 10 vagy több centiméter, a magyar országos egységes csavarra idomítandók át.

10. §. Végre a helyhatóság saját kiküldöttei által a tűzoltóparancsnokság közbejöttével a körülményekhez képest többször, de legkevesebb kétszer egy évben általános tűzvizsgálatot tart, a tűzveszélyes bajok elhárítását szükség esetében az illetőnek költségére elrendeli s eszközli, a háztulajdonosok által tartani kötelezett oltószerek, vízkészlet meglétét s jó karban tartását, a kémények tiszta voltát ellenőrzi. Eljárásáról külön jegyzőkönyvet vezet, melyet esetről-esetre a felügyeletet gyakorló tűzoltó parancsnoknak betekintés végett bemutatni köteles.

III. FEJEZET.

Tűzjelzés.

11. §. Ki a községben kitört tüzet, vagy tűzveszélyt észreveszi, köteles azt azonnal köztudomásra hozni.

12. §. A más községben észrevett tüzet tartozik az észrevető tartózkodási helye birájának (polgármesternek), vagy a rendőrségnek és a tűzoltóságnak haladéktalanul jelenteni.

13. §. A községi bíró (polgármester) köteles a szabályszerű rendelkezéseket megtenni s intézkedni, hogy a tűzvész kitörésének híre úgy helyben, mint — ha az szükséges — a szomszéd községben lehető gyorsan elterjedjen, utóbbi esetben lehetőség szerint lovas tűzjelzők által. A főszolgabíró is azonnal értesítendő, ki — ha lehetséges — a tűzvész helyén megjelenni köteles.

14. §. A tűz-riadó a helybeli viszonyok szerint rendezendő.

IV. FEJEZET.

Tűzoltás.

15. §. A keletkezésben levő, vagy már kitört tűzvész elfojtását az erre megalakult tűzoltóság eszközli.

A tűzoltóság vagy:

a) *rendszeres díjazott tűzoltóság.*

b) *önkéntes tűzoltóság,*

c) *községi (köteles) tűzoltóság,*

16. §. *Díjazott tűzoltóságot* csak törvényhatósági joggal felruházott, vagy rendezett tanácsú városok állíthatnak fel.

17. §. A tűzoltóság legkönnyebben alkalmazható s a községre nézve a legkevesebb költséggel járó neme az önkéntes tűzoltói intézmény.

Minden községben, melyben legalább 25 alkalmas férfiyén ajánlkozik, az önkéntes tűzoltóegylet az eleve elkészült alapszabályok szerint megalakítható.

Az önkéntes tűzoltóság rendszerint alapszabályszerű járulékaiból önmagát tartja fenn. Ott azonban, hol az szükséges, a költségekhez a község is hozzájárul esetről-esetre megállapítandó módon.

18. §. Mindazon községekben, melyekben sem díjazott, sem önkéntes tűzoltóság fel nem állítható, a község 20—40 éves férfi lakói sorából községi (köteles) tűzoltóság szervezendő és életbe léptetendő.

19. §. Minden tűzoltó jogosult, szolgálatában pedig köteles ebbeli minőségét kitüntető, szabályrendeletileg megállapított jelvényt viselni, melyet másnak, mint tűzoltónak viselni 10 forintig terjedhető pénzbüntetés terhe alatt tilos.

20. §. A szolgálatban levő tűzoltó közhatósági személynek tekintendő.

Jegyzet. A szolgálatban levő tűzoltónak hivatalos eljárása közben erőszak vagy veszélyes fanyegetés által akadályozása, valamely intézkedésre kényszerítése, vagy tetteles bántalmazása a Btkv. 165. és 166. §-ok szerint minősülő hatóság elleni erőszak büntetést képezi, melynek büntetése három évig terjedhető börtön.

21. §. A tűzvésznel magát kitüntetett tűzoltó jutalmazandó. A működésben önhibáján kívül károsult, vagy szerencsétlenül járt tűzoltó a kár és munkaképtelenség mérvéhez illő módon a lehetőségig segélyezendő s ily alap létesítendő. A segély az illető körülményeihez képest egyszer mindenkor kielégítés vagy állandóan huzandó évi segélyösszezből, teljes munkaképtelenség s vagyonihiány esetében pedig községi ápolás és ellátásból állhat.

V. FEJEZET.

A tűzvész tartamára és azutánra vonatkozó intézkedések.

23. §. A vész színhelyén az oltási technika tekintetében a tűzoltóparancsnok intézkedik, azonban intézkedéseiért felelős.

24. §. A vész színhelyén, akkor, ha több tűzoltóság van jelen, a műszaki vezérelt a helybeli tűzoltóság parancsnokát illeti meg. Ott, hol díjazott, vagy önkéntes tűzoltóság nincs, a műszaki vezetést a segélyre elsőnek megérkezett szervezett tűzoltóság parancsnoka eszközli.

25. §. A tűzoltás céljából magántulajdonba beavatkozás csak indokolt szükség esetében s akkor is csak a vezénylőparancsnok rendeletére történhetik.

26. §. Ha a tűz eloltatott, a községi előljáró, a hol pedig rendőrség volt jelen, a rendőrtisztviselő a vezénylő parancsnok, köteles a tűzvész okaira nézve a legbehatóbb kutatást eszközölni, a tűzvész okát lehetőleg biztosan kinyomozni. Ha valaki ellen alapos gyanú támad, a jelentés az illetékes bírósághoz azonnal beadandó.

Jegyzet. A feljelentés a csendőrséghez, rendőrséghez, járásbírósághoz, kir. ügyészséghez vagy törvényszékhez teendő meg.

A tűz eredetének megállapítása iránt eszközölt vizsgálatról azonnal jegyzőkönyv veendő fel, mely a vizsgálatot eszközölők által aláírandó.

Ezen jegyzőkönyv további intézkedés végett rögtön a felettes hatóság elé terjesztendő.

VI. FEJEZET.

Büntető eljárás.

28. §. A jelen rendelet ellen vétők tekintetében azon hatóságok bíraskodnak, melyek az 1880. évi aug. 17-én 38547. sz. Bel- és Igazságügyi rendelettel megállapítvák s ezek azon módon járnak el, miként az ott körülírva van.¹

29. §. A büntetés mérve a Kihágásokról szóló törvény (1879: XL. t.-cz.) 141. és 142. §-aiban van meghatározva² s az ezek alapján kiszabott pénzbüntetések az 1887: VIII. t.-cz.-ben megállapított czélokra fordítandók.³

Jegyzet. 1. Az 1880. évi 38547. Bel- és Igazs. ügymin. rendelet 8. §-a szerint a közigazgatási hatósághoz utalt kihágásügyekben az első fokú hatóságot a szolgabírák (rendőrkapitány), másodfokban az alispán (tanács), harmadfokban a Belügyminister gyakorolja.

2. Ezek hátrább közölve vannak.

3. E törvény helyébe lépett az 1892: XXVII. t.-cz. s e szerint a pénzbüntetés letartóztatási s javítóintézetekre s rabsegélyezésre fordítandó.

30. §. Jelen rendelet, illetőleg az ennek alapján kiadott szabályrendeletek oly meghagyásai ellen elkövetett kihágások, melyek a Kihágási törvény 141. és 142. §-ai alá nem esnek, két forinttól ötven forintig terjedhető pénzbüntetéssel illetethetnek s ezek vagy a tűzoltó alapra, vagy a tűzoltói segély-

alapra, esetleg más, szabályrendeletileg megállapítandó czélokra fordíthatók.

VII. FEJEZET.

Köztörvényhatósági felügyelet.

31. §. Minden törvényhatóság a jelen rendelet vételét követő legközelebbi közgyűlésen azt tárgyalni s az iránt intézkedni köteles.

Ezen intézkedés a rendeletnek közhírré tételéből és egy — a vidéki viszonyoknak megfelelő cselekvési programnak megállapításából áll.

32. §. A közgyűlésnek a közhírré tételre, nemkülönben a programnak megállapítására vonatkozó határozatai, legkésőbb 14 nappal a közgyűlés után külön jelentésben a Belügyminiszteriumnak tudomására hozandók.

33. §. Az ekként tett intézkedések tényleges eredményéről pedig minden törvényhatóság 1888. évi decz. 15-ig a Belügyminiszteriumnak tüzetes jelentést tenni tartozik.

34. §. A törvényhatóság első tisztviselője (alispán, polgármester), továbbá a főszolgabírók a tűzrendészetet kiválólággal gondolni, a felett felügyelni, azt folyton nyilvántartani s a mutatózó szükség szerint lehetőleg fejleszteni kötelesek.

35. §. A Belügyminiszterium fentartja magának, hogy a tűzrendészet állapotáról és fejlődéséről a rendes hivatalos úton felül oly külön megbizottak kiküldésével is szerzendő alapos tudomást, kik a m. orsz. tűzoltószövetség választmányának ajánlatára, vagy magának a választmánynak, vagy a tűzoltótöbbség parancsnokai sorából fognak választatni.

36. §. Jelen rendelet hatálya Budapest fővárosra nem terjed ki.

21. A tűzrendészeti szabályok kezelése.

Erre vonatkozik az 1869. évi június 17-én 3365. B. M. sz. a. kiadott rendelet következőleg intézkedik:

«A tüzesetek a takarítás és cséplés idején leggyakoribbak s akkor egyszersmind legveszedelmesebbek és legkárosabbak is, mert a behordott takarmány és élet a tűz terjedésének bő anyagot szolgáltatván, a tűz nehezen oltható s így sokszor egész községek a lakosság összes terményeivel együtt a tűz martalékául esnek.

Ily károk lehető elhárítása végett felhívom a törvényható-

ságokat, hogy a tűzrendészeti szabályok szigorú kezelése iránt területeiken, a helyi körülmények szerint, czélszerűen és erélyesen intézkedjenek.

Különösen intézkedés teendő:

1. Hogy a takarmány és természetnyenyek összehalmozása a házak között lehetőleg korlátoztassék s a községek azok tartására, mennyiben ez kivihető, inkább a községen kívül jelöljenek ki alkalmas helyeket s a cséplés és nyomtatás lehetőleg szintén ott eszközöltessék.

2. Hogy a takarmány és élet behordásánál csűrökben, csűr-kertekben, szérűskertekben, istállóknak, padlásokon s általában könnyen gyúló anyagok közelében a dohányzás, nyílt világgal való járás, lövöldözés, tüzelés és bármely tüzelőszerek használata szigorúan megtiltassék, a gyufák és más tüzelőszerek a gyermekek elöl gondosan őriztessenek és tűzveszélyes gyermeki játékszerek használata általában meg ne engedessék.

3. Hogy a szükséges tűzoltószerek, hol nincsenek, a községek által lehetőleg megszereztesse és a meglévők folyvást jókarban tartassanak.

4. Hogy minden háznál, csűrnél, szérűnél s a takarmány és élet más rakhelyén a megkivántató mennyiségű víz, a tűzoltáshoz szükséges házi eszközökkel folyvást készen tartassék.

5. Hogy a kémények rendesen tisztittassanak.

6. Hogy a csavargók, kik nem ritkán okai a tűzvesznek, szemmel tartassanak és illetőségük helyére eltolonczoltassanak.

7. Hogy minden helységben a helyi viszonyoknak megfelelő tűzörség szerveztessék s ott, hol az kivihető, tűzoltó-egyletek létesittessenek.

8. Hogy a lakosság a tűzkár elleni biztosítás üdvös voltáról felvilágosittassék s vagyonának biztosítására erélyesen buzdítottassék.

9. Hogy az építkezéseknél a tűzrendőri szabályok megtartassanak és a nép minden alkalommal lehetőleg szilárd, kevésbé tűzveszélyes anyagokkal való építkezésre serkentessék.

10. Hogy a községi előljárók netaláni tűzvész esetére a tűzoltásnak ésszerű intézésére személyesen köteleztessenek, kijelentvén, hogy az előljáró ebbeli intézkedéseinek büntetés terhe alatt mindenki engedelmeskedni tartozik.

11. Minden tüzeset után a tűztámadás okának lehető ki-nyomozása végett a helyszínén vizsgálat tartandó.

22. Tűzrendőri szabályok megszegése.

1879: XL. t.-cz. 141. §.

«A ki a tűzvész kiütésének vagy terjedésének meggátlása céljából kiadott szabályokat megszegi: háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A ki pedig a tűzvész kiütése esetén az oltásra, a rendre és biztonságra nézve kiadott szabályokat szegi meg: három hónapig terjedhető elzárással és ötven forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.»

1. Jegyzet. A tűzrendészetről az 1888. évi aug. 12-én 53888. sz. a. kiadott kormányrendelet és az 1869. évi június 17-ikén 3365. sz. a. Belügyminiszteri rendelet intézkedik, melyek részletes utasításokat adnak a megelőző tűzrendészetre, tűzjelzésre, tűzoltásra, a tűzvész tartamára és azutánra vonatkozó intézkedésekre, büntető eljárásra, felügyeletre, a tűzrendészeti szabályok kezelésére.

2. Jegyzet. A 141. §. eseteiben a közigazgatási hatóság jár el.

1879: XL. t.-cz. 142. §.

«A ki tűzvész, vagy vízáradás esetén nem engedelmeskedik a hatóság azon meghagyásának, hogy a fenyegető vagy már bekövetkezett közveszély elhárítására, illetőleg megszüntetésére személyesen, vagy háznépének, cselédeinek munkájával, szekerének, vízárműveinek, avagy az oltalom szempontjából szükséges egyéb eszközeinek, nemkülönbén hámoslovainak, vagy vonómarháinak ideiglenesen a hatóság rendelkezése alá bocsátása által közreműködjék, a mennyiben abban alapos okok által nem akadályoztatott: száz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.»

«A ki pedig ezen esetekben a segítestől másokat visszatart, vagy lebeszél: nyolcz napig terjedhető elzárással és kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.»

1. Jegyzet. Az 1888. évi aug. 12-iki 53888. sz. tűzrendészeti kormányrendelet 20. §-a szerint a szolgálatban levő tűzoltó is közhatalosági személynek tekintendő. A 23. §. szerint a vész színhelyén az oltás tekintetében a tűzoltóparancsnok intézkedik.

A 142. §. szerint ítéltetett el vádlott, ki tűzvész idején a hatósági közeg felszólításának ellenszegült.

A ki tűzvész alkalmával a hatóság felhívása daczára az oltásban való személyes közreműködését megtagadta s ez által másoknak is rossz példát nyújtott: e szerint büntetett.

2. Jegyzet. A biráskodást a közigazgatási hatóság gyakorolja.

23. Tűzveszélyek csökkentése.

A tűzveszélyek csökkentése, megelőzése és megakadályozása tárgyában a Belügyminister 1904. évi július 26-án 74288. B. M. sz. a. a következő körrendeletet adta ki:

Az ország minden részéből hozzám érkezett jelentésekből azon szomorú tapasztalatot szereztem, hogy a — sajnos — napnap után előforduló, egész falvakat elpusztító és a lakosság legnagyobb részét nyomorba juttató tűzveszélyek legtöbb esetben abból keletkeznek, hogy a tűzrendészeti és a tűzbiztonsági szabályok be nem tartatnak és különösen, hogy a takarmány és szalmagabona-termések a községek belterületén való felhalmozását tiltó szabályrendeletek kellő szigorral végre nem hajtottak.

Felhívom ennél fogva a czímet, hogy tekintettel a mostani rendkívüli nagy szárazságra, a tűzveszélyek csökkentése, megelőzése és megakadályozása érdekében a tűzrendészeti és tűzbiztonsági övrendszabályok, különösen pedig a takarmány és szalmagabona-termés elhelyezésére és ez utóbbi elcséplésére vonatkozó szabályrendeleti rendelkezések fokozottabb és szigorú betartását a legéberebben ellenőrizze és ellenőriztesse.

24. Benzin-motoros cséplőgépek használata.

A benzin-motoros cséplőgépek használatára vonatkozólag a Belügyminister 1901. évi 98629. B. M. sz. a. következő rendeletet adta ki:

Felterjesztésére a Kereskedelmi minister úrral egyetértőleg értesitem, hogy benzinmotoros cséplőgépeket a községekben csűrökben elhelyezve, a mennyiben szabályrendelet másként nem intézkedik, akadálytalanul lehet használni. A benzinmotorok üzeme ugyanis, minthogy a tüzelőanyag felégetése teljesen zárt térben történik, az elvezetett égéstermékek pedig szikramentesek és nem gyújtanak, közvetlen tűzveszéllyel nem jár. Tűzveszély csakis a benzinnek kellő óvintézkedések nélkül való raktározásából eredhetne, ennek azonban a lobbánékony anyagok raktározására vonatkozó 2970/1870. B. M. sz. rendelet határozmányainak betartása által elejét lehet venni. Végül értesitem, hogy a benzinmotorok kezelése a magyar korona országainak területén ez idő szerint képesítéshez nincs kötve.

25. Gőzgépekről.

1879: XL. t.-cz. 111. §.

«Egy hónapig terjedhető elzárással és kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő: a ki a gőz, vagy más gé-

pekre, mozdonyokra, vaspályákra vonatkozó az életbiztonság, az egészség oltalma végett kiadott rendeletet, vagy szabályrendeletet megszegi.»

1. Jegyzet. Gőzgép üzembe helyezése hatósági engedély nélkül e szakasz alá esik.

Az életbiztonságot és egészséget veszélyeztető kazánrendőri kihágás elbírálása a kir. bíróság hatáskörébe tartozik. (Ministertanács 1897 okt. 13.)

A gőzkazánokra vonatkozólag 1886 nov. 12-én 22790. sz. a. adatott ki egy kormányrendelet, melyhez részint pótlásokat, részint módosításokat adtak az 1891 okt. 31-én 69843. sz., az 1888 január 29-én 1180. sz., az 1892 október 5-én 63178. sz. Kereskedelmi ministeri rendeletek. A kormányrendelet — mely a «Rendeletek Tára» 1886. évi folyamában felfalálható — általános szabályokat bocsát előre a gőzkazánok ellenőrzéséről, közli a gőzkazánok üzletbevétele előtti megvizsgálására, az időszakonkénti vizsgálatra, az ellenőrzési szemlére, a kazánvizsgáló biztos eljárására stb. vonatkozó határozatokat, a kazánrendőrségi kihágásokat. Ugyanitt le van írva a gőzkazánrobbanások alkalmával követendő eljárás.

2. Jegyzet. A 111. §. alá eső kihágás elbírálása a kir. járásbíró hatásköréhez tartozik.

26. Robbanószerekről és könnyen gyúló anyagokról.

1879: XL. t.-cz. 109. §.

«A ki a robbanó vagy könnyen meggyuló anyagok készítésére, tartására, őrzésére, elárúsítására, elszállítására vagy alkalmazására vonatkozó szabályokat megszegi: tizenöt napig terjedhető elzárással és száz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.»

1879: XL. t.-cz. 110. §.

«Tizenöt napig terjedhető elzárással és száz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő: a ki a ministeri rendelet, vagy szabályrendelet által megállapított intézkedések megszegésével épületet, sziklát, követ, földet, vagy bármely más tárgyat felrobbant.»

1. Jegyzet a 109. és 110. §-okhoz.

A ki kézi táskájában löport vizs a vasúti kocsiban: a 109. §. szerinti kihágást követi el.

A ki nagyobb mennyiségű gyufát helyez el a vasúti kocsiban, nem ezen, hanem a 111. §. alá eső kihágásban válik bűnössé.

Az ipartörvény (1884: XVII. t.-cz. 10. §-a) szerint a robbanószerek készítése és a velők való kereskedés engedélyhez kötött iparág, melyet csak az engedély megadása után lehet megkezdeni és gyakorolni. A 25. §. szerint: «Ha valamely iparág gyakorlása oly üzlettelepek felállításával jár, melyek fekvésük vagy az üzlet minősége által a szomszéd birtokosokat vagy lakókat, avagy egyáltalában a közönséget háborgatják, megkárosíthatják vagy veszélyeztethetik: ily telepek csak iparhatósági engedély alapján állíthatók fel.»

A közutakról szóló 1890: I. t.-cz. 120. §-a kimondja, hogy: «A mennyiben a bányatörvény nem intézkedik, azon bányáknál, melyek robbantások segélyével műveltetnek, a bányanyithatásra kiadandó engedély feltételeiben azon távolság, mely mellett robbantások bármely időben eszközölhetők, esetleg azon megszorítások és elővigyázati rendszabályok, melyek mellett ily művelés közelebb is és mily távolban megengedtetik, megállapítandók.»

Az 1883. évi 17041. sz. belügyministeri rendelet szerint robbanószerek ministeri engedély nélkül elárúsítás végett készletben nem tarthatók, az ily szereknek magánosok által való készletben tartása és elhelyezése a fennálló tűzbiztonsági szabályok szerint történjék, nevezetesen az elhelyezésre szolgáló épületek tűzmentesek legyenek s a közlekedési utaktól legalább száz méter távolságra építtessenek.

Az 1869. évi 5089. sz. belügyministeri rendelet a gyufagyárakra vonatkozólag elrendelte, hogy a gyújtóanyagba nem szabad mirenykészítményeket adni, chlorsavas caliumot pedig csak oly kis mértékben, hogy az égő tömeg szét ne durranhasson.

Az 1870. évi 2970. sz. B. M. rendelet az ásványolaj szállítása tekintetében elrendelte, hogy az ásványolaj szállítása csak oly edényben történhetik, mely nem könnyen sérülhet meg, a minők különösen a tölgyfából készült s vasabroncsokkal ellátott hordók; gyulékony olajból álló szállítmány vörös tentával irt külön szállítólevéllel adandó fel; a közönséges úton járó kocsikat más gyulékony vagy szétrobbanó anyagokkal megrakni nem szabad s az ily kocsik mindkét oldalán vörös tűzveszélyes felírású táblákkal látandók el.

A vasúti árúfuvarozás tárgyában létrejött nemzetközi egyezmény az 1892: XXV. t.-czikben foglaltatik s ennek a végrehajtási határozmányok első mellékletében vannak felsorolva a vasúti szállításra feltételelesen felvehető tárgyakra vonatkozó határozmányok a robbanó és tűzveszélyes anyagok szállítása tekintetében. Ez a külföldi útra szól.

Az 1892. évi decz. 10-én 83249. sz. Kereskedelmi Ministeri rendelettel 1893. évi január 1-én életbe léptetett «Vasúti üzletszabályzat» 29. §-a szerint «tűzveszélyes tárgyakat, valamint más oly dolgokat is, melyek bármi módon kárt okozhatnak, különösen löport, töltött fegyvereket, könnyen gyúló anyagokat és más eféléket a kocsikban vinni tilos. A vasúti alkalmazottaknak jogukban áll az utasok által magukkal vitt tárgyak minőségéről maguknak meggyőződést szerezni. Ki ezen tilalom ellen vét, az a tilalom áthágásából származó minden kárért felelős s azon kívül a vasutrendőri szabályokban megállapított büntetés alá is esik.

A robbanóanyagok gyártása, raktározása, forgalomba hozatala és szállítása tárgyában 1890. évi október 8-ikán 40302. Belügyministeri sz. a. kiadott szabályrendelet részletesen (69. §-ban) foglalkozik ezzel a kérdéssel, nagy terjedelme miatt azonban ide nem iktatható. Szabályozza a robbanóanyagok előállítását, raktározását, csomagolását, szállítását vasúton, tengelyen és vizen, eladását, használatát, állami felügyeletét és ellenőrzését, végül a büntető határozatokat. (A ki ezekkel bővebben meg akar ismerkedni: feltalálja a szabályrendeletet az 1890. évi hivatalos «Rendeletek Tára»-ban.)

Ezt a rendeletet módosítja a 1894. május 24-ikén 40450. sz. a. kiadott belügyministeri rendelet.

A robbanékony tárgyak vasúton való szállításának szabályozása iránt a kereskedelmi minister 1895. ápr. 30-án 26438. sz. a. is adott ki rendeletet.

Az ásványolajok szállítása és tartása tárgyában 1894. május 24-ikén 39215. sz. a. jelent meg a kereskedelmi minister által kiadott szabályrendelet.

Az acetyléngáz előállítására és használására vonatkozó szabályrendelet 1906. július 28-ikán 73357 B. M. és 47788 K. M. sz. a. jelent meg.
2. Jegyzet. Az 1879 : XL. t.-cz. 109. és 110. §-ában megnevezett kihágások elbírálására a közigazgatási hatóság illetékes.

27. A robbanó anyagokra vonatkozó rendeletek.

Olyan nagy számmal vannak^{már} a robbanó anyagok s azokra vonatkozó rendeletek, hogy azoknak ide beiktatása nagyon megnövelné e könyv nagyságát, de meg szorosabban nem is tartoznak ide, a mennyiben a robbanások vizsgálatát rendszerint szakértők végezik, elég legyen azért itt egyszerűen csak felemlíteni a vonatkozó rendeleteket, melyek a Rendeletek Tárában és a Belügyi Közlönyben megtalálhatók. E rendeletek a következők:

Acetylén-gáz gyártása és felhasználása körüli eljárás szabályozása. 1902. évi 64792. B. M. és 1902. évi 48795. Keresk. M. sz. körrendelet (1—42. §). E szabályrendelet végrehajtása. 1904. évi 41082. B. M. sz. körrendelet, valamint az 1906. július 28-án 73357. B. M. és 47788. Keresk. M. sz. a. megjelent legújabb rendelet, mely alább közölve van.

Acetylén-gázt fejlesztő készülékek szakértői megvizsgálása. 1903. évi 12407. B. M. sz. rendelet.

Acetylén gázt fejlesztő készülékek felállítása. 1904. évi 24861. B. M. sz. rendelet.

Ásványolajok szállítására és tartására vonatkozó körrendelet módosítása. 1905. évi 112771. R. M. sz. körrendelet.

Benzin üzletszerű elárúsítása. 1902. évi 108464. B. M. sz. rendelet.

Cseplőgépeknél készletben tartandó, első segélynyújtáshoz szükséges szerek. 1904. évi 2150. B. M. sz. körrendelet.

Gépészek, gépkezelők és gőzkazánfűtők bizonyítványa. 1884. évi 35260. B. M. sz. rendelet.

Gépkezelői és kazánfűtői képesítés. 1885. évi 22250. B. M. sz. rendelet.

Gőzerőre berendezett malmok felállítása. 1901. évi 141400. B. M. sz. rendelet.

Gőzfejlesztési készülékeknek felszerelése. 1891. évi 69843. Keresk. M. rendelet.

Gőzkazánokra vonatkozó kormányrendelet. 1888. évi 22790. sz. rendelet.

Gőzkazánrobbanási esetek alkalmából megindítandó vizsgálatok körüli eljárás. 1892. évi 63178. Keresk. M. sz. rend.

Gőzkazánügyi rendelet egyes pontjainak értelmezése. 1888. évi 1180. Keresk. M. sz. rendelet.

Lőporszállítás könnyítése. 1897. évi 118221. B. M. sz. rendelet.

Lőporszállítás ideje a székesfővárosban. 1900. évi 17932. B. M. sz. rendelet.

Robbanó anyagok gyártása, raktározása, forgalomba hozatala és szállítása tárgyában. 1890. évi 40302. B. M. sz. kiadott szabályrendelet.

28. 1883. évi márczius hó 22-én 17041. sz. a. kelt körrendelet, az elárúsításra szánt robbanó szerek nagyobb készletben tartásának tilalma tárgyában.*

Fellivom a törvényhatóságot, hogy szigorú ellenőrzést gyakoroljon, miszerint miniszteri engedély nélkül robbanó szerek elárúsításra készletben ne tartassanak; továbbá erélyesen intézkedjék, hogy a robbanó szereknek magánosok által való készletben tartására és elhelyezésére az illető közegek a fejnálló tűzbiztonsági szabályok alkalmazása mellett, különös gondot és felügyeletet fordítsanak s maguknak az ezen célra szolgáló épületek tűzmentességéről és azoknak a közlekedésre szolgáló utaktól való — a kisajátításról szóló 1881. évi XLI. t.-cz. 16. §-ának 4. pontjában megszabott — távolságról biztos meggyőződést szerezzenek.

29. Halászás robbanó szerekkel.

1888 : XIX. t.-cz. 62. §.

«Kihágást követ el és 200 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő;

a) a ki kábító, mérgező és robbanó szerekkel halász.»

1. Jegyzet. A halászati törvény 23. §-ára van alapítva a fentebb jelzett kihágás, a mely 23. §. kimondja: «Tilos a halakat elkábító, mérgező és robbanó szerekkel halászni.»

2. Jegyzet. A törvénynek ez a tilalma nem terjed ki a zárt vizekben, pl. halastavakban való halászásra, mert ezekben a halászatra jogosult e jogát korlátlanul gyakorolhatja, tehát robbanó szerekkel is halászhat, habár ezt nem lehet feltenni józan gondolkodású emberről, mivel a robbanó anyag valósággal kipusztít mindenféle halat, tehát a használhatlan aprókat is.

3. Jegyzet. Az eljárás a közigazgatási hatósághoz tartozik.

* Jelen rendelet azon alkalmából kifolyólag adatott ki, hogy a kassa-oderbergi vasút krompachi állomásának közvetlen közelében fekvő gazdasági épületben elhelyezve volt 25 kgr. dynamit éjjel támadt tűz alkalmával felrobbant és a szintén ott elhelyezett egy láda lőpor csak nagy nehezen volt megmenthető.

30. Szabályrendelet az acetyléngáz előállításáról és világítási vagy más célokra való felhasználásáról.*

I. RÉSZ.

Az anyagok és készülékek kellékeiről.

1. §. Calcium-carbidot csak a phosphor és kénhidrogént fejlesztő alkatrészekből lehetőleg mentes állapotban szabad forgalomba hozni.

A phosphor és kénhidrogént fejlesztő alkatrészeknek az a legnagyobb mennyisége, mely mellett a calcium-carbid forgalomba hozatala a közbiztonság veszélyeztetése nélkül még engedhető: az erre nézve szerzendő tapasztalatokhoz képest később fog megállapíttatni.

2. §. Calcium-carbid egy kgr.-nál nagyobb mennyiségben csak lég- és vízmentesen elzárt s legfeljebb 100 kgr. carbid befogadására alkalmas vastartóban hozható forgalomba és csak így raktározható.

3. §. Calcium-carbidot, robbanás veszélyének elkerülése céljából, csak száraz, világos, jól szellőzhető helyiségben szabad tartani.

Lakott épületben legfeljebb 500 kgr. carbid raktározható.

500 kilogrammon felüli mennyiség csak különálló raktárban helyezhető el, a melynek azonfelül, hogy száraznak, világosnak, jól szellőztethetőnek kell lennie, a víz behatása ellen kellőképp biztosított kifelé nyíló ajtókkal kell ellátva lennie.

Üzleti (ipari, kereskedelmi) célokra szolgáló ilyenmű raktárak létesítéséhez telepengedély szükséges; a telepengedélyezési eljáráshoz a tűzoltóparancsnok is meghívandó.

4. §. Vörösrézből készült csővezetékeket és csapokat acetyléngáz-berendezéseknél alkalmazni tilos.

5. §. A gázfejlesztő-készülékek és azon helyiség között, a hol a gáz felhasználatik, a csővezetéken, de mindenestre még a fogyasztási helyiségen kívül — a vezetéknek tűz esetén leendő elzárása céljából — egy főelzáró csap alkalmazandó.

6. §. Acetyléngázt fejlesztő készülékeket vörösrézből vagy ennek ötvözeteiből készíteni nem szabad, a csapok azonban a réz ötvözeteiből is előállíthatók.

E készülékek legmagasabb túlnyomása 0.15 légkönyomást meg nem haladhat.

* Kiadott a m. kir. belügyminister 1906. évi július hó 28-án kelt 73357. számú és a kereskedelemügyi m. kir. minister 1906. évi 47788. sz. körrendeletével.

Minden acetyléngázt fejlesztő készüléknek ellátva kell lennie:

a) a gáztartóban uralkodó maximális nyomás túllépését megakadályozó önműködő szerkezettel;

b) a fővezetékbe az első lángzó előtt beiktatott, a láng visszacsapását megakadályozó szerkezettel;

c) megfelelő tisztító készülékkel.

A gáztartóban a nyomás leolvasására vizmanométer alkalmazandó.

Minden fejlesztőkészüléknél oly berendezés is alkalmazandó, mely az előírtnál magasabb túlnyomásnál a gázt alkalmas módon a szabadba vezeti.

7. §. Sűrített vagy folyékony acetylént gyártani vagy ilyent eladni, vagy más módon forgalomba hozni tilos. Kivételt képez a «Compagnie française de l'Acetyléne Dissous» szabadalma szerint gyártott, likacsos anyaggal töltött acélpalaczkokban, acetonban oldott acetylén, melynek gyártása és forgalomba hozatala tekintetében a következő rendelkezések irányadók:

1. A «Compagnie française de l'Acetyléne Dissous» szabadalma szerint acetylén gyártásával foglalkozó ipartelepek — az előállított sűrített acetylén mennyiségére való tekintet nélkül — csak előzetes iparhatósági telepengedély alapján létesíthetők.

2. A likacsos anyagnak, melylyel a bombákat töltik, egyeznie kell azzal, a melynek mintája a budapesti acetylén ipari vizsgálóbizottságnál őriztetik.

3. E likacsos tölteléknek a bombát vagy recipient teljesen ki kell töltenie.

4. Az anyag likacsossága 80%-nál nagyobb nem lehet.

5. Az acetylén sűrítésének megkezdése előtt a levegő a készüléknek minden egyes részében teljesen eltávolítandó.

6. A sűrítésre alkalmazni kívánt készülékek engedélyezés céljából az acetylén ipari vizsgálóbizottságnak bemutatandók.

7. A nyomás, mely alatt az acetylént a hordozható palaczkokban sűrítik, a 10 légkönyomást nem haladhatja túl.

8. Minden palaczk, vagy egyéb edény, a melyben sűrített acetylént forgalomba hoznak vagy eltartanak, a mennyiben az általános használat és szállítás tárgyát képezi (az ú. n. mozgó recipiensek): 100, a mennyiben pedig ú. n. accumulator-rendszerű, melyet a használati helyére szerelnek s a töltés céljából onnan el nem távolítanak: 48 atmosphaera nyomással engedélyezés céljából kipróbálandó.

A már kipróbált palaczkok 3 évenként újólag kipróbálandók.

Minden palaczkra 170 C. hőfok mellett olvadó, lágy öntvényből biztosíték alkalmazandó.

9. A töltőtelepnek lakott helyektől 100 méter távolságban

minden oldalról fallal körülzárt, állandóan jól szellőztetett tűz-álló épületnek kell lennie, melyben csakis az acetylénfejlesztő, a sűrítő szivattyú és a recipiensek foglalhatnak helyet, míg a szivattyú hajtására szolgáló erőgép ettől teljesen elkülönített helyen állítandó fel. E helyiségre egyébként minden tekintetben alkalmazást nyerne a jelen szabályrendelet vonatkozó rendelkezései.

10. Az acetylén sűrítése csakis nappali világítás mellett történhetik.

11. A fejlesztő és szivattyú közé a «Compagnie française de l'Acetylène Dissous» anyagával töltött lángviszacsapást megátló szerkezet alkalmazandó.

Egyéb tekintetben a «Compagnie française de l'Acetylène Dissous» szabadalma szerint sűrített acetylénre nézve jelen szabályrendelet rendelkezései szintén irányadók.

II. RÉSZ.

A készülékek engedélyezéséről.

8. §. Acetyléngáz fejlesztésére csak oly készülék használható, melynek szerkezete engedélyezve van; nem engedélyezett szerkezetű s illetve az azonosságot igazoló hitelesítő bélyeggel el nem látott fejlesztő-készüléket alkalmazni, eladni, vagy más módon forgalomba hozni tilos.

IV. RÉSZ.

36. §. Kereskedők és gyárosok, kik acetyléngázt fejlesztő készülékek eladásával s ezzel kapcsolatban ily készülékeknek felállításával és berendezésével foglalkoznak, e munkálatokat, a mennyiben az előirt képesítéssel maguk nem rendelkeznek, az 1884. évi XVII. törvényczikk 8. §-ához képest csak oly egyének által végeztethetik, kik e készülékek felszerelésére és berendezésére a jelen szabályrendelet 38. §-a szerint képesítve vannak.

Kötelesek továbbá minden egyes készülékhez annak használatára és felállítására vonatkozó s a vizsgálobizottság által megfelelőnek talált útmutatást mellékelni.

37. §. Acetyléngáz fejlesztőkészülékeknek keresetszerű kezelésével csak oly egyének foglalkozhatnak, kik erre a jelen szabályrendelet 38. §-a szerint a képesítettséget megszerezték.

38. §. Acetyléngázt fejlesztő készülékek felszerelésére, be-

rendezésére és kezelésére a képesítés külön vizsga letétele által szerzhető meg.

A vizsga letételének módját a jelen szabályrendelet mellékletét képező szabályzat állapítja meg.

V. RÉSZ.

Büntető határozatok.

39. §. A ki e szabályrendelet rendészeti jellegű határozmányai ellen vét, a mennyiben mulasztása vagy cselekménye más rendelet, vagy valamely törvény büntető határozmányai alá nem esik, 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, behajthatatlanság esetén megfelelő elzárással büntetendő.

40. §. A jelen szabályrendelet 2., 3., 4., 5., 6. és 8. §-aiba ütköző kihágások ismételt elkövetése — a 39. §. szerint kiszabható pénzbüntetésen felül — 15 napig terjedhető elzárással is büntethető.

41. §. A ki e szabályrendelet 7. és 8. §§. ellenére — a «Compagnie française de l'Acetylène Dissous» szerint előállított acetyléntől eltekintve — sűrített vagy folyékony acetylént gyárt, forgalomba hoz és elad, vagy a ki a vizsgálobizottság által nem engedélyezett rendszerű acetyléngázt fejlesztő készüléket forgalomba bocsát, illetve elad, vagy végül az acetyléngázt fejlesztő készülékeken a valóságnak meg nem felelő oly felírást használ, mintha a készülék a vizsgálobizottság által engedélyezett volt, 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel és 15 napig terjedhető elzárással büntetendő, az illető tárgyak ezenfelül elkobzandók s az illetékes község szegényalapja javára megfelelő módon értékesítendő.

VI. RÉSZ.

Az eljáró hatóságokról.

43. §. Az ezen szabályrendeletben megállapított kihágások eseteiben, valamint a III. részben meghatározott engedélyek kiadása körül:

Elsőfokúlag: vármegyékben a járási főszolgabíró, rendezett tanácsú és törvényhatósági joggal felruházott városokban pedig a rendőrkapitány, vagy a tanács által e részben megbízott tisztviselő, Budapesten az illető kerületi kapitány;

másodfokúlag: vármegyékben és rendezett tanácsú városokban az alispán, törvényhatósági joggal felruházott városokban a városi tanács, Budapesten a főkapitány;

harmadfokúlag: a magyar királyi belügyminister jár el.

VII. RÉSZ.

Záró határozatok.

44. §. Állami és tudományos közintézetek, a mennyiben az acetyléngázt kísérletezés céljából állítják elő, e szabályrendelet határozmányainak alávetve nincsenek.

45. §. E szabályrendelet 1906. évi október hónap első napján lép hatályba.

31. Tűzesetekről a csendőrörsparancsnokság értesítése.

A Belügyminister 1898 febr. 10-én 116168/897. B. M. sz. a. tűzesetekről az illetékes csendőrörsparancsnokságnak 24 óra alatt értesítése tárgyában a következő körrendeletet adta ki:

«Megütközéssel értesültem, hogy a községi előjárók az előfordult tűzeseteket sokszor késedelmesen, sokszor egyáltalában nem juttatják az illetékes csendőrörsparancsnokságok tudomására s így egyes tűzesetknél a keletkezési ok megállapítása végett indítandó rendőri nyomozás egészen elmarad.

A mennyiben a rendőri nyomozás mellőzésének sok esetben az a következménye, hogy büntetendő cselekmények felderítetlenül és így megtorlatlanul maradnak: a személy- és vagyonbiztonság minél sikeresebb megóvása céljából szigorúan utasítani rendelem az összes községek előjáróságait, hogy jövőben kivétel nélkül minden előfordult tűzesetről 24 óra alatt értesítsék az illetékes csendőrörsparancsnokságot, hogy a rendőri nyomozás minden esetben és pedig idejekorán foganatosítható legyen.

Elvárom a törvényhatóságtól, hogy ezen rendeletem végrehajtása iránt haladéktalanul és erélyesen intézkedik s a községi előjáróságokat az ellenőrzés éber gyakorlása s a netalán észlelt mulasztások szigorú megtorlása által ezen bejelentési kötelezettség pontos teljesítésére szorítandja.»

IV. FEJEZET.

Tűzrendészet.

A tűzrendészet és annak kezelése.

A hatóságok azon tevékenysége, mely a tüzek megakadályozását és elfojtását célozza, összegében *tűzrendészetnek* nevezetük. A *tűzoltás* tehát a tűzrendészetnek csak egyik részét képezi, a melylyel egyenlő fontosságú a *megelőző* és *utólagos tűzrendészet* is, a melyek főleg a tüzek keletkezését hivatvák megakadályozni, míg amaz a már keletkezett tüzek oltásával foglalkozik. A tűzrendészet helyes kezelése nemzetgazdasági szempontból igen fontos, mert az adózó polgárok vagyonának megvédésével a nemzet jövedelmi forrása is biztosítottatik. Ez okból ki kell terjednie minden oly körülményre, mely tűzvést okozhatna és szoros összefüggésben áll a tűzbiztos építkezéssel, de még az iparüzés egyes ágaival és módjaival is. Mindezekre vonatkozólag külön törvények, illetve szabályrendeletek ú. m. a tűzrendészeti kormányrendelet, a vármegyei és községi tűzrendőri szabályrendeletek, kéményseprési szabályrendeletek és építésrendőri szabályrendeletek intézkednek.

Az 1888. évi tűzrendőri kormányrendelet és a községi törvény (1886. évi XXI. és XXII. t.-cz.) értelmében a tűzrendészetet a község, illetve törvényhatóság kezeli; mint ilyen I. fokú tűzrendőri hatóság szerepel tehát a városi rendőrkapitány, a járás főszolgabírája, Budapesten a kerületi előjáróság; II. fokú a város tanácsa, a vármegyei alispán; III. fokú a belügyminister.

A speciális tűzrendészet tudvalevőleg azon intézkedések összessége, melyek által a tűz kitörése, illetve terjedése meggátoltatni céloztatik. Az intézkedések minősége szerint lehet tehát megelőző, a midőn már eleve elhárítja mindazt, a mi tűzvést okozhat és utólagos, mely főleg a tűz alatt és annak eloltása után mutatkozó teendőkre terjed ki. Mindkét esetben, midőn